ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΕΤΟΣ ΠΡΩΤΟΝ
ΑΡΙΘ. 15
Ἕκαστον Τεῦχος Δραχ. 1

1
ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ
1921

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ "ΑΓΚΥΡΑΣ,,

ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : **ΕΥΑΓ. ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ**

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΡ. 20 - ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΡ. 30
ΑΜΕΡΙΚΗΣ ΔΟΛΛ. 6.

ΕΤΟΣ Α΄. ΑΡΙΘ. 15
1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1921

ΕΚΑΣΤΟΝ ΤΕΥΧΟΣ ΔΡ. 1
Διεύθυνσις: ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ 44-ΤΗΛ. 11-07

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ
ΑΙ Η ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ

ιρὸ ἑνὸς ἔτους ἐν Γερμανίᾳ ἐπανηγυρίζετο ἡ ἑκατον-
τηρὶς μεγάλου ἐθνικοῦ καὶ πολιτικοῦ γεγονότος· ἐπανη-
ίζετο ἡ μνήμη τῆς συγκροτηθείσης ἐν Λειψίᾳ κατ' Ὀ-
βριον τοῦ 1813 μάχης, ἥτις ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀπεκλήθη
η τῶν Ἐθνῶν. Ἐν αὐτῇ ἠγωνίσθησαν πάντες οἱ γερ-
ικοὶ λαοὶ καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ κατὰ τὴν τελευταίαν ὥραν
ς σύμμαχοι τῶν Γάλλων Σάξωνες, μετὰ Ρώσσων, Αὐ-
ιακῶν, Σουηδῶν, Φλαμανδῶν καὶ ἄλλων κατὰ τοῦ Να-
έοντος, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης δεσποτεία ὑ-
τη κατὰ τὴν φοβερὰν ἐκείνην σύγκρουσιν τὸ καιριώτα-
τραῦμα. Τόση δὲ ἦτο ἡ πανσπερμία τῶν συμμετασχου-
φυλῶν, ὥστε καὶ βάρβαροι προσέτι συνεπολέμουν με-
τῶν διαφόρων εὐρωπαϊκῶν στρατῶν, μεταχειριζόμενοι
α ἀπηρχαιωμένα καὶ ἀπ' αἰώνων ἄχρηστα εἰς τὰς πο-
ικὰς ἐπιχειρήσεις τῶν πεπολιτισμένων λαῶν. Οὕτως ὁ
ατηγὸς Marbot, ὁ συγγραφεὺς τῶν πολυκρότων ἀπο-
μονευμάτων περὶ τῶν ναπολεοντικῶν πολέμων, ἀφηγεῖται
πολεμῶν κατὰ τὴν ἐν λόγῳ μάχην ὡς συνταγματάρχης
ἱππικοῦ, ἐτραυματίσθη ὄχι διὰ πυροβόλου ὅπλου, ἢ διὰ
θης εἴτε λόγχης, ὅπως τοῦ συνέβη πολλάκις ἄλλοτε,
ὰ διὰ βέλους! Εἶχε δὲ ριφθῇ τοῦτο παρά τινος τῶν
ππων Βασκέρων, λαοῦ ἡμιβαρβάρου τῆς Σιβηρίας, οἱ-
ς ἀπὸ τοῦ προηγουμένου ἔτους συρρεύσαντες μετ' ἄλ-
κατὰ τὸν συναγερμὸν τῶν παντοίων ἐθνῶν τῆς ἀχα-
ς ρωσσικῆς αὐτοκρατορίας μετὰ τὴν ρωσσικὴν εἰσβολήν,
λούθουν τὰ σμήνη τῶν Κοζάκων, τ' ἀποτελοῦντα τὴν
τοπορείαν τῶν ρωσσικῶν δυνάμεων, ὡπλισμένοι διὰ δο-
ων, τόξων καὶ ἄλλων τοιούτων πρωτογενῶν ὅπλων.

Οἱ Γερμανοί, τελοῦντες τὴν μνήμην τοῦ ἐπισήμου τού-
ἱστορικοῦ συμβάντος, δὲν ἐπανηγύριζον τὴν ἧττα τοῦ
γάλου καὶ δεινοῦ ἐχθροῦ τῆς φυλῆς των, ἀλλὰ μᾶλλον
πρῶτον θρίαμβον τῶν ἡνωμένων γερμανικῶν λαῶν,
νησπισμένων ἐν ὀνόματι τῆς κοινῆς γερμανικῆς πατρί-
ς. Ἐπανηγύριζον ἐν γένει τὸ ἰωβιλαῖον τοῦ 1813, τοῦ
τελοῦντος σταθμὸν περιφανῆ ἐν τῇ ἱστορίᾳ των, διότι
αὐτῷ ἐσημειώθη ἡ πρώτη ἔμπρακτος ἐπιτυχία καὶ ἡ
βράβευσις τῶν ἐθνικῶν προσπαθειῶν, ὅσαι ἀπό τινων
ν εἶχον φιλοτίμως καταβληθῇ ἐν Γερμανίᾳ πρὸς ἀνα-
πύρωσιν καὶ δημιουργικὴν δρᾶσιν τοῦ πατριωτικοῦ αἰσθή-
τος. Οἱ ἀλαζόνες Πρῶσσοι ἀξιωματικοί, ἐπηρμένοι ἐκ
στρατιωτικοῦ πνεύματος καὶ ἐκ τῆς φήμης τῆς τακτι-
τοῦ Μεγάλου Φρειδερίκου, ἐξιφούλκουν ἐπιδεικτικῶς
τινων ἐτῶν καὶ ἠκόνιζον τὰς σπάθας των εἰς τὸ κα-
φλιον τῆς ἐν Βερολίνῳ Γαλλικῆς πρεσβείας. Ἀλλὰ τὰς
θάδεις ταύτας φαντασιοπληξίας καὶ μεγαλαυχίας ἐσάρω-
οἱ στιβαροὶ ἐπίλεκτοι τοῦ Λὰν καὶ τοῦ Δαβοῦ καὶ οἱ
θεκτοὶ ἱππεῖς τοῦ Μυρὰ εἰς τὰ πεδία τῆς Ἰένης καὶ
Ἀουερσταδ. Ὅτε δὲ ὁ ποῦς τοῦ ἀπηνοῦς νικητοῦ
ἐτέθη ἐπὶ τοῦ τραχήλου τῆς συντριβείσης Πρωσσίας, κα-
τενοήθη ὅτι οὐχὶ δι' ἀφρόνων κομπασμῶν, ἀλλὰ δι' ἐνδε-
λεχοῦς καλλιεργείας τοῦ φρονήματος ἠδύνατο νὰ ἐπέλθῃ
ἡ ἐξυγίανσις καὶ ἡ ἐπίρρωσις καὶ ἡ ἀνάστασις τῆς ἐθνικῆς
ψυχῆς. Τοῦτο δὲ καὶ ἐγένετο· διὰ τῆς γενναίας, κοινῆς καὶ
πολυμόρφου προσπαθείας, εἰς τὴν ὁποίαν συνειργάσθησαν
ὁ ἐνθουσιασμὸς τῆς Tugendbund, τοῦ πατριωτικοῦ συν-
δέσμου τῆς φοιτητικῆς νεολαίας, αἱ παράτολμοι ἀπόπειραι
τῶν ἐξημμένων, ὅπως ἡ τοῦ Stads, οἱ θούριοι τοῦ Καῖρ-
νερ, τὸ κήρυγμα τοῦ Φίχτε καὶ ἄλλοι ἀνόμοιοι παράγοντες,
συνετελέσθη τὸ ἔργον τῆς ἀπολυτρώσεως καὶ ἐξησφαλίσθη
ὁ τελικὸς θρίαμβος τῆς ἰδέας.

Τοῦ κατορθώματος τούτου τὴν σημασίαν ἰδιαιτέρως ἐσκόπει νὰ ἐξάρῃ προγενεστέρα τις πατριωτικὴ ἑορτή, τελεσθεῖσα μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ ζωηρότητος ἐν Βρεσλαυίᾳ κατὰ τὸν περυσινὸν Μάϊον. Ὑπὸ ἐπιτροπῆς τεθείσης ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ πρίγκηπος διαδόχου τῆς Γερμανίας διωργανώθη ἔκθεσις ἀναδρομικὴ καὶ θεατρικὴ παράστασις, σχετικὴ μὲ τὸ πανηγυριζόμενον ἱστορικὸν γεγονός. Τὸ παρασταθὲν ἔργον παρακληθεὶς ἔγραψεν εἰς τῶν κορυφαίων δραματουργῶν τῆς Γερμανίας, ὁ Γεράρδος Χάουπτμαν. Ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς τῶν »Ὑφαντῶν» καὶ τῆς »Ραγισμένης Καμπάνας» καινοτομήσας, δὲν συνέθεσεν οὔτε τραγωδίαν, οὔτε δρᾶμα, οὔτε ἄλλο τι εἶδος θεατρικὸν ἐκ τῶν συνήθως κατὰ τὰς τοιαύτας περιστάσεις, ἀλλὰ κατασκεύασμά τι ἀλλόκοτον, φέρον τὸν τίτλον »Θεατρικὸν πανηγυρικὸν ἔργον εἰς γερμανικοὺς στίχους». Οἱ ἥρωες τοῦ ἔργου δὲν εἶνε ἄνθρωποι κοινοὶ μὲ σάρκας καὶ ὀστᾶ, ἀλλὰ νευρόσπαστα, τὰ ὁποῖα διαθέτει καὶ διευθύνει ὁ Ὕψιστος.

Ἡ ἰδέα δὲν εἶνε νέα· διότι καὶ ὁ ἡμέτερος Δημήτριος Παπαρρηγόπουλος, ὁ βαθυνούστερος τῶν ποιητῶν τῆς παρελθούσης γενεᾶς καὶ εἰς τὸ περίεργον αὐτοῦ δραματικὸν ἔργον, τὴν »Ἀγοράν», παρενείρει τὴν Αἶσαν, ἐφευρίσκουσαν τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες δρῶσιν ὡς νευρόσπαστα κατὰ τὴν θέλησίν της, πρὸς τέρψιν τῶν οὐρανίων. Εἰς τὴν προοιμιακὴν σκηνὴν τοῦ ἔργου τοῦ Χάουπτμαν, ἥτις συμβαίνει εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶνε λίαν παρεμφερὴς πρὸς τὸν πρόλογον τοῦ »Φάουστ» τοῦ Γκαῖτε, ἐμφανίζεται ὁ Ὕψιστος, καλοκάγαθος γέρων μὲ λευκὴν γενειάδα, φέρων περίπου τὴν στερεότυπον στολὴν τῶν ἀστρολόγων καὶ τῶν μάγων τῶν παραμυθιῶν, ὅστις παραδίδει τὰ νευρόσπαστά του εἰς πρόσωπόν τι ἀνάλογον πρὸς τὸν Ἑρμῆν, ὀνόματι Φιλεστιάδην καὶ ἐπιτρέπει τὴν δρᾶσιν αὐτῶν.

Καὶ ἡ δρᾶσις αὕτη ἄρχεται διὰ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, διὰ τῆς καρατομήσεως τοῦ δυστυχοῦς βασιλέως Λουδοβίκου τοῦ 16ου καὶ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Ναπολεόντος, ὅστις παρουσιάζεται ὡς ζωηρὸν καὶ θρασὺ χαμίνιον, στροβιλίζον ἀταράχως τὴν σβούραν του ἐν τῷ μέσῳ τῆς φρικώδους παραζάλης τῆς ὀχλαγωγίας. Πρὸς τοὺς αἱμοβόρους Σαγκυλότους ὁμιλεῖ αὐθαδέστατα. Δὲν εἶνε Γάλλος· εἶνε Κορσικανός.—Ὁ Χάουπτμαν, βλέπετε, δὲν συμφωνεῖ μὲ τὴν γνώμην τοῦ ἰδικοῦ μας Ἀλεξάνδρου Σούτσου, δια-

πεινομένου ὅτι ὁ Βοναπάρτης ἦτο Μανιάτης καὶ ὅτι εἶχε »τὸν Ταΰγετον πατρίδα». Εἶνε, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ ὑψηλοῦ θεατρῶνου τῶν νευροσπάστων, κατασκευασμένος ἀπὸ δρῦν κορσικανικήν· ἀλλὰ καὶ ἐχθρὸς ὢν τῆς Γαλλίας, διότι αὐτὴ ἐταπείνωσε τὴν πατρίδα του, τὴν Κορσικήν, ἀναλαμβάνει αὐτὸς νὰ δαμάσῃ τὴν Γαλλίαν καὶ νὰ τὴν καθυποτάξῃ. Οἱ θηριώδεις σφαγεῖς τοῦ Σεπτεμβρίου καταπλήσσονται ἐκ τῆς ἰταμότητος τοῦ μικροῦ καὶ τὸν ἐπευφημοῦν καὶ τὸν ἀναγορεύουν αὐτοκράτορα.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὰ πράγματα δὲν συνέβησαν ἀκριβῶς ὅπως τὰ ἐκθέτει ὁ Χάουπτμαν· ὁ τράχηλος τοῦ Κορσικανοῦ πολλάκις ἔτρεξε τὸν κίνδυνον νὰ αἰσθανθῇ τὴν ψυχρὰν ἐπαφὴν τῆς κοπίδος τῆς λαιμητόμου, ἥτις ἦτο τότε ὁ ἐφιάλτης τῶν κεφαλῶν ὁπουδήποτε καὶ ἂν ἵσταντο, ἐτήρησε δὲ στάσιν πολὺ σώφρονα καὶ περισκεμμένην ἀκόμη καὶ μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς θυέλλης, ὁπότε ἐπωάζετο εἰσέτι ὁ ναποleεντικός, »ὅτε ὁ Ναπολέων διεφαίνετο ὑπὸ τὸν Βοναπάρτην», κατὰ τὴν ὡραίαν ἔκφρασιν τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ. 'Αλλ' ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι παραμορφώνουν τόσον συχνὰ τὴν ἱστορίαν, πῶς νὰ τὴν σεβασθοῦν τὰ νευρόσπαστα ;

Μία πομπὴ ἐμφανίζεται κωμικὴ ὡς ἀποκρηάτικη μασκαράτα, ἀλλὰ καὶ πένθιμος ἐν ταύτῳ. Ἓν ὁμοίωμα τοῦ Καρολομάγνου σύρεται ἐπὶ ἅρματος· πλησίον του στέκει εἷς ἀετὸς μαδημένος καὶ ψωριῶν, παρακολουθεῖ δὲ χορὸς δοκτόρων καὶ κληρικῶν καὶ στίφος ὀρνέων. Συμβολίζει ἡ παράστασις τὴν γεγηρακυῖαν, σαπρὰν καὶ φασματώδη γερμανικὴν αὐτοκρατορίαν, ἥτις ἀξιοῦσα ὅτι ἦτο διάδοχος τῶν Καισάρων, αὐταπεκαλεῖτο πομπωδῶς Ἱερὰ Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία. Ἤδη ὁ Βολταῖρος μὲ τὴν ἀμείλικτον εἰρωνείαν του ἀπεφάνθη, ὁμιλῶν περὶ αὐτῆς, ὅτι δὲν ἦτο οὔτε ι ε ρ ὰ, οὔτε ρ ω μ α ϊ κ ὴ, οὔτε α ὐ τ ο κ ρ α τ ο ρ ί α, φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ὁ Χάουπτμαν εἶνε τῆς αὐτῆς γνώμης. 'Αλλὰ καὶ ὁ λαὸς χλευάζει τὸ μορμολύκειον, τὸ ὁποῖον μάτην προσπαθεῖ νὰ προστατεύσῃ, ἐμφανιζόμενος ἐπὶ βασταζομένου φορείου, ὁ Μέγας Φρειδερίκος, λαλῶν τὴν γερμανικὴν μετὰ πολλῶν γαλλισμῶν. Ἔρχεται ἔπειτα ὁ Ναπολέων, αὐτοκράτωρ ἤδη. Ὁ Ταλλεϋράνδος τοῦ ἐξηγεῖ τὰ διατρέχοντα. Τὰ παρακολουθοῦντα τὴν πομπὴν πτηνὰ ἀντιπροσωπεύουν τοὺς ἰδεολόγους· ὁ δὲ Ναπολέων, ἀνὴρ κατ' ἐξοχὴν τῶν ἔργων, ἀποστρεφόμενος τὰς θεωρητικὰς ἐρεσχελίας καὶ τὰς ρωμαντικὰς αἰσθηματολογίας, διατάσσει τοὺς γρεναδιέρους του νὰ διασκορπίσουν τὸ λάλον στίφος καὶ νὰ σαρώσουν τὴν ἀναχρονιστικὴν μασκαράταν. Οὕτως ἡ κατάλυσις τοῦ ὑπὸ γερμανικὴν μορφὴν λειψάνου τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας συντελεῖται.

'Αναφαίνονται τώρα οἱ πρῶτοι κήρυκες, οἱ πρῶτοι ἐργάται, οἱ πρῶτοι σπορεῖς τῆς ἐθνικῆς ἰδέας. Εἶνε ὁ Κλάϊστ, εἶνε ὁ Στάϊν, εἶνε ὁ ἀθλητικὸς Γιάν, ὁ εἰσηγητὴς τῆς γυμναστικῆς, εἶνε ὁ Σάρνχορστ, ὁ διοργανωτὴς τῆς στρατιωτικῆς ἀσκήσεως τῶν λαϊκῶν τάξεων, εἶνε ὁ ἀκάματος Βλύχερ, ὁ ἐπιλεγόμενος μάρεσαλ Φόρβαρτς —ὁ στρατάρχης Ἐμπρός—. Καθεὶς αὐτῶν ἐκφράζει τὴν ἰδέαν του διὰ τὴν ὑπὲρ τῆς ἀπολυτρώσεως ἐργασίαν. Διὰ τὸν Στάϊν, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα σημαίνει πέτραν, ἐπαναλαμβάνεται εὐστόχως τὸ εὐαγγελικὸν λογοπαίγνιον· »Σὺ εἰ ὁ Πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτην τὴν π έ τ ρ α ν οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν». Ὁ Σάρνχορστ κηρύσσει τὴν στρατιωτικὴν ἀγωγὴν τοῦ ἔθνους. Θέλει νὰ πλάσῃ ἐκ νέου μετάλλου τὸν Γερμανὸν πολίτην· καὶ ὁ Τζὼν Μπούλλ, ὁ Ἄγγλος δηλαδή, προσφέρει τὸν συμμαχικόν του χρυσὸν, νομίζων συντελεστικὸν καὶ τὸ μέταλλον αὐτό. 'Αλλὰ τὸ πλῆθος μένει ἀνάλγητον καὶ δύσπιστον.

»—Ἐγεννύθη ἡ γερμανικὴ ἰδέα ! ἀναφωνεῖ ὁ Γιάν.

»—Εἶνε νόθος ! βοᾷ εἰς ἀπάντησιν τὸ εἶρον πλῆθος.

Ἡ μεγάλη πλειονότης ἀσπάζεται τὴν ἄμαχον οὐδετερότητα, τὸν ἀκίνδυνον κοσμοπολιτισμόν. Ὁ δὲ Ἄγελος, ὁ μέγιστος τῶν τότε τῆς Γερμανίας φιλοσόφων, θαυμάζει τὸν Ναπολέοντα, ὡς τὴν τελειοτάτην ὑπόστασιν τοῦ ἄρχοντος τῆς πολιτείας.

'Αλλ' ὁ πόλεμος θὰ γίνῃ, διότι εἶνε μοιραῖος. Τὸ ἀναγγέλλει μία μαινὰς ὀφιοπλόκαμος μὲ τὸν πυρσὸν εἰς τὰς χεῖρας, συμβολικὴ παράστασις τοῦ πολέμου, ἥτις βοᾷ καὶ ὀνειδίζει τραχύτατα τὴν ἀπραγμοσύνην καὶ τὴν κατάπτωσιν τῆς Πρωσσίας, προφητεύουσα δεινὰ ὡς ἀπαίσιός τις Κασσάνδρα·

»—Πόλεμος ! πόλεμος ! ἀναφωνεῖ· οἱ στρατηγοί σας εἶνε θρασύδειλοι καυχημαχίαι.... Δὲν ἀκούετε τὴν κραυγὴν en avant ! τοῦ ἐπερχομένου ἐχθροῦ ; δὲν ἀκούετε τὴν λαλιὰν τοῦ μαχίμου ἀλέκτορος!;

'Απέναντι τῆς θηριώδους ταύτης ὀπτασίας προβάλλει μιὰ μορφὴ ἡμερωτέρα· εἶνε ὁ σοφὸς Γότλιβ Φίχτε, διδάσκων ἀπὸ τῆς ἕδρας τὴν ἐθνικὴν ἐξέγερσιν, ἐμπνέων τὴν ἐλπίδα ἐν ἀλληγορίαις μὲ ὕφος βιβλικὸν καὶ ἀναφέρων τὴν θαυματουργὸν ἀνάστασιν τῶν ξηρῶν ὀστέων τοῦ 'Ιεζεκιήλ· »Υἱὲ ἀνθρώπου, ἴδε εἰ ἦ ὀστέα ταῦτα ζήσεται». 'Αλλ' ἡ ραγδαία ἐπέλευσις τοῦ νικηφόρου ἐχθροῦ διακόπτει τὸ πατριωτικὸν μάθημα, καὶ αἱ γαλλικαὶ λόγχαι διώκουν τὸν προφητικὸν καθηγητήν.

Ὁ Ναπολέων ἐμφανίζεται καὶ αὖθις· ἀντηχοῦν ἐξαίφνης πυροβολισμοί· ὁ κατακτητὴς ἐρωτᾷ καὶ μανθάνει ὅτι ἐτουφεκίσθησαν ὁ ταγματάρχης Σίλλ μετὰ τινων ἀξιωματικῶν ὁπαδῶν του, καταδικασθέντων ἐπὶ στάσει. Ὁ Ναπολέων οἰκτείρει τὰ παράτολμα ταῦτα κινήματα.

»—Θέλουν, λέγει, οἱ Πρῶσσοι νὰ μιμηθοῦν τοὺς 'Ισπανούς ; ἀλλὰ τὸ γερμανικὸν πρόβατον πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ μεταβληθῇ εἰς ἱσπανικὸν ταῦρον ;

Καὶ ἡ πυγμή του ἀπειλεῖ τοὺς ἀπειθεῖς ἠττημένους. Ὁ ὁρίζων ὅμως ζοφοῦται· ὁ κεραυνὸς ἤδη μυκᾶται· κατὰ τοῦ ἀλαζόνος δυνάστου.! Ἡ πολύκροτος ἀποτυχία τῆς εἰς Ρωσσίαν ἐκστρατείας το ῦ1812 καὶ ὁ ὄλεθρος τῆς Μεγάλης Στρατιᾶς εἶνε ὁ πρῶτος γρυλλισμὸς τῆς ὀργισθείσης Εἱμαρμένης. Μετὰ τρία ἔτη θὰ ἐνσκήψῃ ἡ συμφορά· ὁ ἀετὸς κεραυνωθεὶς θὰ πέσῃ χαμαὶ καὶ θὰ ἐπέλθῃ ὁ σπαραγμὸς καὶ ἡ διανομὴ τῆς λείας ὑπὸ τῶν διωκτῶν. Τότε κατὰ τὸν στίχον τοῦ Οὐγκὼ, ἐξ οὗ ἠρύσθη ὁ Ροστὰν τὸν τίτλον τοῦ ἔργου του·

L' Angleterie a pris l' aigle et l' Autriche l' aiglon

Αἱ Πρωσσίδες μητέρες ὀλοφύρονται καὶ καταβροῦν διὰ τὴν ἐξόντωσιν τῶν τέκνων των, ἀπολεσθέντων εἰς τὰς στέππας τῆς Ρωσσίας μετὰ τῆς στρατιᾶς τοῦ κατακτητοῦ· Μίαν ἐξ αὐτῶν, συλληφθεῖσαν, ἀπελευθερώνει νεαρὸς φοιτητὴς, ἔχων τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Θεοδώρου Καῖρνερ, τοῦ ἐνθουσιώδους βαυαροῦ ποιητοῦ, ὅστις μέλλει μετ' ὀλίγον νὰ εὕρῃ ἔνδοξον θάνατον ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς πατρίδος του. Τὴν δεικνύει εἰς τοὺς λαοὺς ὡς τὸ σύμβολον τῆς γερμανίδος μητρός·

»—Αὕτη, λέγει, ἡ τέξασα τὸν Λούθηρον, τὸν Μελάγθονα, αὐτὴ ἡ ἐκθρέψασα τοὺς θεοπεσίους φθόγγους τῆς γλώσσης μας, τέξεται καὶ τὸν θεὸν τῆς ἐκδικήσεως».

Ὁ Στάϊν, ὁ Σάρνχορστ καὶ ἄλλοι πατριῶται τὴν ἐξοπλίζουν καὶ τὴν μεταβάλλουν εἰς γερμανικὴν Παλλάδα· καὶ ὁ λαὸς ἀποδέχεται ἐνθουσιωδῶς τὴν ἐντολήν της·

—'Απελευθερώθητε ἀπὸ τῆς ξένης κυριαρχίας καὶ ἐστὲ ἐλεύθεροι σεῖς οἱ ἴδιοι.

Καὶ ὁ πατριωτικὸς παιὰν ἀντηχεῖ ἀδόμενος ὑπὸ μυριάδων στομάτων.

Ὁ ἀγὼν συνετελέσθη· ὁ ἐχθρὸς συνετρίβη· πανηγυρίζεται τώρα ἡ εἰρήνη. Μία πομπὴ θεατρική, ὑπενθυμίζουσα

ὁπωσοῦν τὰς διοργανουμένας ἐν Παρισίοις ὑπὸ τοῦ ζωγράφου Δαβὶδ κατὰ τὰς αἰματηρὰς ἡμέρας τοῦ Πραιριὰλ τοῦ 1794, ἀνέρχεται τὰς βαθμίδας γοτθικοῦ ναοῦ φέρουσα ἐστεμμένα τὰ ὄργανα τῆς ἐργασίας, ὁδηγουμένη δὲ ὑπὸ τῆς 'Αθηνᾶς—Γερμανίας. Οἱ κῶδωνες κρούονται χαρμοσύνως καὶ ἡ θεὰ ἀπαγγέλλει λόγον εἰρηνικόν. Διότι—καὶ παρακαλῶ τὰς τρίχας τῶν ὀπαδῶν τῆς θεατρικῆς ὀρθοδοξίας νὰ μείνουν εἰς τὴν θέσιν των— ὁ Χάουπτμαν, ὁ μέγας Χάουπτμαν ἔγραψε καὶ αὐτὸς, ὡς παρετήρησαν ἤδη βεβαίως οἱ νοήμονες ἀναγνῶσταί μου, μίαν ἐπιθεώρησιν, παρασυρθεὶς, ὡς φαίνεται, ὑπὸ τοῦ συρμοῦ νὰ διατυπώσῃ τὴν ἐμπνευσίν του διὰ τοῦ θεατρικοῦ αὐτοῦ εἴδους, τοῦ ταπεινοῦ καὶ ἐξηυτελισμένου, κατὰ τοῦ ὁποίου δὲν ὑπάρχει γεοσσὸς τῶν γραμμάτων, ἐκκολαφθεὶς καὶ πετάξας ἀπὸ τῶν θρανίων τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου εἰς τὰς στήλας τῆς δημοσιογραφικῆς κριτικῆς, ὅστις νὰ μὴ τὸ ἀνεθεμάτισε καὶ νὰ μὴ ἔρριψε κατ' αὐτοῦ τοὺς κεραυνοὺς τῆς ἀλαζόνος αἰσθητικῆς του.

Ἡ παράστασις λήγει, καθὼς φαίνεται....'Αλλ' ὄχι ἀκόμη· ἰδοὺ ὅτι ἐμφανίζεται ὁ Παντοδύναμος, ὁ διευθυντὴς τῆς σκηνῆς, συλλέγει τὰ νευρόσπαστα, τὰ ἐκτελέσαντα ἤδη τὸν προορισμόν των, ἑτοιμάζεται δὲ ν' ἀπαγγείλῃ τὸ ἠθικὸν πόρισμα τῆς κωμῳδίας, ὅτε ἀκούεται κλαγγὴ σπάθης συρομένης ἐπὶ τῶν βαθμίδων τῆς κλίμακος. Εἶνε ὁ Βλύχερ.

»—Ποῖος εἶσαι ; τὸν ἐρωτᾷ ὁ Ὕψιστος.

»—Εἶμαι ὁ στρατάρχης Ἐμπρός.

»—Δὲν χρειάζεσαι πλέον. Ἔμβα μέσα εἰς τὸ κουτί.

Ὁ στρατάρχης ἀνθίσταται.

»—Ζῶ ἀκόμη ! φωνάζει.

Καὶ ξιφουλκεῖ· ἀλλ' ὁ Ὕψιστος τὸν ἐγγίζει διὰ τῆς ράβδου του καὶ τὸν εἰσάγει εἰς τὸ κιβώτιον.

Κάτι τι ὅμως θὰ παραμείνῃ ἐξ αὐτοῦ. Ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἁγίᾳ του συγκαταβάσει ἀφίνει εἰς τὴν Γερμανίαν ὄχι τὸ φιλοπόλεμον μένος τοῦ γηραιοῦ στρατάρχου, ἀλλὰ τὸ παρωνύμιον καὶ τὸ σύνθημά του, τὸ »Ἐμπρός». Καὶ ἡ κωμῳδία ὁριστικῶς λήγει. Plaudite cives !

'Αλλ οἱ cives τῆς Γερμανίας δὲν ἐχειροκρότησαν μὲ ἐνθουσιασμὸν πολὺν τὸ παράδοξον αὐτὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον παρεστάθη εἰς τὸ θέατρον τῆς Βρεσλαυίας ὑπὸ τοῦ διασήμου θιάσου Ράϊνχαρτ μετὰ περισσῆς λαμπρότητος καὶ ἐκτάκτως πλουσίου σκηνικοῦ διακόσμου. 'Απεναντίας οἱ Γερμανοὶ πολῖται ἐψυχράνθησαν καὶ ἐδυσανασχέτησαν, τοιαύτη δὲ ἐξεθηλώθη ἐχρότης κατὰ τοῦ ἔργου, ὥστε αἱ παραστάσεις του διεκόπησαν πρὶν φθάσουν εἰς τὸν προαγγελθέντα ἀριθμὸν τῶν δεκαπέντε.

Ἡ ἀντίδρασις προῆλθεν ἐξ ἄλλων τῶν σημείων, ἔφερε δὲ τὸν χαρακτῆρα γενικῆς κατακραυγῆς. Διεμαρτυρήθησαν οἱ συντηρητικοί· διεμαρτυρήθη ὁ καρδινάλιος ἀρχιεπίσκοπος· διεμαρτυρήθησαν οἱ εὐπατρίδαι τῆς Σιλεσίας, ἀπειλήσαντες ν' ἀποσύρουν τὰ παρ' αὐτῶν σταλέντα εἰς τὴν Ἔκθεσιν ἱστορικὰ ἀντικείμενα· διεμαρτυρήθη πρὸ πάντων ὁ Κρόνπριντζ, ὑπὸ τοῦ ὁποίου τὴν ὑψηλὴν προστασίαν εἶχον τεθῇ αἱ ἑορταὶ, ἐκφράσας τὴν δυσαρέσκειάν του.

Τὰ διατυπωθέντα κεφάλαια τῆς κατηγορίας ἦσαν πολλὰ καὶ ποικίλα. Τὸ ἔργον κατηγορήθη ὅτι διεπνέετο ὑπὸ αἰσθήματος κομματικοῦ· ὅτι ἐξεθείαζε τὸν Ναπολέοντα καὶ προσέκρουε εἰς τὸ ἐθνικὸν τῶν Γερμανῶν αἴσθημα· ὅτι ἦτο ἀσεβὲς πρὸς τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις· ὅτι ἀντετίθετο πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν· ὅτι περιεῖχε στίχους καὶ ἐκφράσεις χυδαίας καὶ ἀπροσδιονύσους διὰ τὰ ἐξιστορούμενα πράγματα· ὅτι μεταξὺ τόσων πομπῶν καὶ θεαμάτων δὲν ἐφάνησαν ποσῶς ἐπὶ τῆς σκηνῆς οὐδὲ τὰ χρώματα κὰν τῆς πρωσσικῆς σημαίας· ὅτι —καὶ τὸ κεφάλαιον τοῦτο εἶνε τὸ εὐλογοφανέστερον— ἦτο ἀτυχεστάτη ἡ ἰδέα τοῦ νὰ παρουσιάσῃ ὡς νευρόσπαστα τοὺς ἥρωας τῆς ἐθνικῆς ἐποποιίας.

Ὁ συγγραφεὺς ἠμύνθη γενναίως κατὰ τῆς πολλαπλῆς ἐπιθέσεως, ὑπερασπίσας τὰς φιλολογικὰς καὶ τὰς πολιτικάς του ἰδέας καὶ ἰδιαιτέρως τὸν ἀμφισβητηθέντα πατριωτισμόν του, ὅστις δύναται πάντοτε νὰ ὑπάρχῃ συμβαδίζων μετὰ τῶν φιλειρηνικῶν καὶ ἀνθρωπιστικῶν τάσεων, χωρὶς νὰ ὑποτάσσεται εἰς τὰ τραχέα κελεύσματα τοῦ μιλιταρισμοῦ.

***

Ταῦτα πάντα ὅσα, ἐν περιττῷ ἴσως πλάτει, ἐξέθηκα, συνέβαινον κατὰ μῆνα Μάϊον τοῦ σωτηρίου ἔτους 1913. Δέκα καὶ ἓξ μῆνας μετὰ ταῦτα ὁ Χάουπτμαν ἠναγκάζετο διὰ νέων δηλώσεων νὰ ὑπερασπίσῃ ὄχι πλέον τὰ εἰρηνικὰ καὶ φιλανθρωπικά του αἰσθήματα, ἀλλὰ τὴν φιλοπόλεμον ὁρμὴν καὶ τὴν ἀγρίαν αἱματοχυσίαν.

Διότι, φεῦ, ἐὰν οἱ προφῆται εἶνε πάντοτε ποιηταί, οἱ ποιηταὶ δὲν εἶνε πάντοτε προφῆται. Καὶ ὁ ὀνειροπόλος ὁ ἐναβρυνόμενος εἰς τὸ εὐφρόσυνον ὅραμα τῆς ἀποθεώσεως τῆς εἰρήνης δὲν ἐφαντάζετο ὅτι ἡ παρήγορος ἐκείνη ὀπτασία ἔμελλε τάχιστα νὰ διαλυθῇ ὑπὸ τὴν φλογώδη πνοὴν τοῦ πολέμου. Δὲν ἐφαντάζετο ὅτι ἐκ τῶν νευροσπάστων, ἅπινα αὐτὸς ἐνόμιζε διὰ παντὸς κλεισθέντα ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ παντοδυνάμου ἐντὸς τῆς εἱρκτῆς τοῦ κουτίου των, ἔμελλον ν' ἀναπηδήσουν μετ' ὀλίγον ἐπὶ τῆς παγκοσμίου σκηνῆς τὰ δύο εἰδεχθέστατα, τουτέστι ἡ Ἐριννὺς τοῦ πολέμου, ἡ Μέδουσα ἡ ὀφιόεσσα, ἥτις ἐξεχύθη ἀνὰ τὴν οἰκουμένην, βοῶσα τὸ κήρυγμα τῆς σφαγῆς καὶ τοῦ ὀλέθρου καὶ τὸ ἀπαίσιον ἐκεῖνο φάσμα τοῦ σκελετώδους τυμπανιστοῦ Μόρς—τοῦ Θανάτου, δηλαδὴ—μία ἐμφάνισις οἱονεὶ ἐκπορευομένη ἀπὸ τὴν ζοφερὰν φαντασίαν τοῦ Holbein, τοῦ φασματώδους τυμπανιστοῦ, ὅστις κρούει τὸ τύμπανόν του, διὰ ν' ἀναγγείλῃ ὄχι τὴν πτῶσιν μιᾶς ἢ πολλῶν κεφαλῶν ἐπὶ τοῦ ἰκριώματος τῆς 'Επαναστάσεως, ἀλλ' ἑκατόμβας φοβερὰς, ἀπειροπλήθεις, οἵας οὐδέποτε ὠνειροπόλησεν ὁ ἀλάστωρ δαίμων τῆς φθορᾶς.

Πῶς καὶ τίνος ἕνεκα ἐπῆλθεν ἡ αἱματηρὰ αὕτη ἐξαφνικὴ θύελλα, τὴν ὁποίαν οἱ πολιτικοὶ μετεωρολόγοι ἐθεώρουν ὡς σημεῖον ζοφερὸν μόλις διακρινόμενον εἰς τοὺς μακρυνοὺς ὁρίζοντας τοῦ ἀπωτάτου ἐνδεχομένου καὶ σχεδὸν τοῦ ἀδυνάτου ;

Ὁ Χάουπτμαν μετ' ἄλλων ὁμοεθνῶν του, προεξαρχόντων ἐν τῇ χορείᾳ τῶν ἡγετῶν τῆς πνευματικῆς δράσεως τοῦ ἔθνους των, προσπαθεῖ ἐν τῇ παλινῳδίᾳ του ν' ἀπαλλάξῃ τὴν πατρίδα του ἀπὸ τοῦ ἐπιβαρυντικοῦ τῆς προκλήσεως καὶ ν' ἐπιρρίψῃ τὴν εὐθύνην εἰς τοὺς ἐχθροὺς τῆς Γερμανίας. 'Αλλ' ὁ καιρὸς δὲν ἐπέστη ἀκόμη ὅπως κριθῇ τὸ μέγα ἔγκλημα, πρὸ τοῦ ἀπέγκτου δὲ δικαστηρίου τῆς ἱστορίας μικρὰν θὰ ἔχουν ἀξίαν μαρτυρικὴν αἱ δικανικαὶ ὑπερασπίσεις καὶ οἱ διαπληκτισμοὶ τῶν ἑκατέρωθεν σοφῶν καὶ συγγραφέων, ὅπως καὶ τὰ ἀνακοινωθέντα τῶν ἐν 'Αθήναις καὶ ἀλλαχοῦ πρεσβειῶν. Οἱ σήμερον ἀποπειρώμενοι νὰ κρίνουν καὶ νὰ προδικάσουν λησμονοῦν παράγοντάς τινας καὶ στοιχεῖα, ἅπινα βεβαίως θὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει ἡ ἰατροδικαστικὴ ἀνάλυσις τῆς 'Ιστορίας. Ὅσον παχὺ καὶ ἂν εἶνε τὸ ἐπίχρυσμα τοῦ πολιτισμοῦ, ὑπ' αὐτὸ πάντοτε διατηρεῖται, ἐν μέρει κἀν, ἡ ἀγρία πρωτογενὴς φύσις· ὅπως δὲ, κατὰ τὸ γνωστὸν λόγιον, ὑπὸ τὸν Ρῶσσον ξεσμένον ἀνευρίσκεται ὁ Τάρταρος, οὕτω καὶ ὑπὸ τὸν σημερινὸν ἐν γένει ἄνθρωπον κρύπτεται ὁ ἡμέτερος πρόγονος τῶν παμπαλαίων προϊστορικῶν χρόνων, ὁ διασώζων τὴν ὕπαρξίν του καὶ ἐξασφαλίζων τὴν λείαν του διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀλκῆς κατὰ τῶν ἐπιθέσεων τῶν θηρίων καὶ τῶν ὁμοίων του. Τὸ ρητὸν homo homini Lupus —ἤτοι ὁ ἄνθρωπος φέρετα πρὸς τὸν ἄνθρωπον ὡς λύκος— εἶνε ἀναγνώρισις τῆς ἀληθείας ταύτης, γενομένη εἰς χρόνους σχετικῶς νεωτέρους, ἀφοῦ τὸ ἀνθρώπινον γένος εἶχεν ἤδη διέλθει διὰ σειρᾶς ἀλληλοδιαδόχων σταδίων ἐξημερώσεως καὶ ἠθικῆς τελειοποιήσεως. Εἰς τὰ ἔγκατα τῆς ψυχῆς παραμέ-

νουν λεληθότως τὰ μίση καὶ τὰ πάθη, ἅτινα, διασώζοντα τὸν ἀρχικὸν αὐτῶν ζωώδη χαρακτῆρα καὶ ἐξαπλούμενα ἀπὸ τῶν ἀτόμων εἰς τοὺς λαοὺς, προκαλοῦν εἰς τὸν κόσμον τὰς φρικώδεις σκηνὰς τῆς σφαγῆς, τῆς καταστροφῆς, τῆς ἐξοντώσεως.

Ὁ Χάουπταν ἐν τῇ πλάνῃ ἴσως τῶν ἀνθρωπιστικῶν αὐτῶν δοξασιῶν ἐπίστευσεν ὅτι μαζὶ μὲ τοὺς ἑτεροκινήτους ἥρωας τοῦ δράματος τοῦ διήκοντος ἀπὸ τοῦ 1789 μέχρι τοῦ 1815, εἶχον κλεισθῇ καὶ τὰ μίση τῶν λαῶν ὡς ἐντὸς κευθμῶνος. Δυστυχῶς ταῦτα παρέμειναν ἐκτὸς τοῦ κυτίου μεταδιδόμενα διὰ τῶν γενεῶν ὅπως ἀποτελέσουν ἐν καιρῷ τὸ ἔναυσμα μελλούσης πυρκαϊᾶς. Καὶ ἦσαν τόσον ἰσχυρὰ τὰ μίση ταῦτα, ὥστε δὲν κατηυνάζοντο οὔτε καὶ μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν φιλοδίκων πόθων. Ὁ Βλύχερ, ὅτε εἰσῆλθε τροπαιοῦχος μετὰ τῶν ἄλλων συμμάχων εἰς Παρισίους τὸ 1814, δὲν ἠρκέσθη εἰς τὸν περιφανῆ τοῦτον θρίαμβον, οὔτε ἱκανοποιήθη ἐκ τῆς ταπεινώσεως καὶ τῆς ἐκμηδενίσεως τοῦ φοβεροῦ ἀντιπάλου του, τοῦ Ναπολέοντος· ἀλλ' ἤθελε ν' ἀναπνάξῃ καὶ τὴν ἐν Παρισίοις γέφυραν, τὴν λεγομένην τῆς Ἰένης, ὅπως μὴ διαιωνίζεται δι' αὐτῆς ἡ μνήμη τῆς καταστρεπτικῆς ἥττης τῶν Πρώσσων. Ἐδέησε δὲ ν' ἀντιταχθῇ τότε ἰσχυρογνωμόνως ἡ γαλλικὴ φιλοτιμία τοῦ ἄρτι ἐγκαταστάντος εἰς τὸν θρόνον βασιλέως Λουδοβίκου τοῦ ΙΗ' διὰ ν' ἀποσοβηθῇ ἡ πραγματοποίησις τοῦ βανδαλικοῦ τούτου πόθου. Διότι τὸ μῖσος εἶνε τυφλὸν καὶ ἄλογον καὶ οὐὲν ἀνελογίζετο ὅτι καὶ ἂν ἀνετινάσσετο ἡ γέφυρα τῆς Ἰέννης, τὸ γεγονὸς τῆς ὁμωνύμου μάχης δὲν θὰ ἐξηλείφετο ἐκ τῶν δέλτων τῆς ἱστορίας ,ὅπως δὲν ἐξηφανίσθησαν οἱ ναπολεόντειοι θρίαμβοι, διότι οἱ ἀπονενοημένοι κομμουνισταὶ τοῦ 1871 ἐκρήμνησαν τὴν στήλην τῆς Βανδώμης· καὶ ὅπως, ἐὰν ἐπήρχετο εἰς τὸν νοῦν τοῦ σημερινοῦ Σάχου τῆς Περσίας νὰ πέμψῃ ἐργάτας ὅπως ἀνασκάψῃ τὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος μετὰ τοῦ ἐν αὐτῇ σωροῦ, δὲν θὰ ἐξηλείφετο διὰ τοῦ μέτρου αὐτοῦ ἡ ἀνάμνησις τῆς ἥττης τοῦ προκατόχου του, τὸ μόνον δὲ ἀποτέλεσμα θὰ ἦτο ἡ βελτίωσις τῆς καλλιεργείας τῶν κτημάτων τοῦ κ. Σκουζέ.

Ἓν μόνον ἐξάγεται πόρισμα μέχρι τοῦδε φανερὸν καὶ ἀναμφισβήτητον, ἡ χρεωκοπία τῶν ἀνθρωπιστικῶν καὶ προοδευτικῶν ἰδεῶν καὶ ἡ οἰκτρὰ ἀποκάλυψις τῆς πλήρους τῶν λαῶν ἀδυναμίας. Ὅλοι ἐνομίζομεν ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ ἀπέκρουε μετ' ἀποτροπιασμοῦ τὴν ἰδέαν τῆς φοβερᾶς αἱματοχυσίας, ἥτις θὰ ἐμίαινε τὸν αἰῶνα τῆς φαεινῆς σκέψεως καὶ τῶν μεγάλων κατακτήσεων τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας. Πανταχοῦ ἡ ἐνδεχομένη φρικτὴ σύρραξις μεταξὺ τῶν μεγάλων καὶ ἰσχυρῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης ἐθεωρεῖτο ὡς ὄνειρον ἀπίθανον, ὡς πλάσμα φαντασίας πυρεσσούσης, οἷαι αἱ τρομακτικαὶ ἐκεῖναι εἰκόνες τῶν ἐξολοθρευτῶν ἱππέων τῆς Ἀποκαλύψεως· καὶ ἐπεκράτει ἡ πεποίθησις, ὅτι ἐάν ποτε τοιοῦτός τις κίνδυνος ἤθελε φανῇ ἐπικείμενος, τὸ πνεῦμα τῆς Προόδου θὰ ὠρθοῦτο ὡς ἀρχάγγελος καὶ διὰ πυρίνης ρομφαίας θ' ἀπεδίωκε τὸν ζοφερὸν ἐφιάλτην. Δυστυχῶς ὅταν ὁ κίνδυνος ἐπέστη δεινὸς καὶ τὸ φάσμα τοῦ πολέμου ὠρθώθη γιγάντιον πρὸ τῶν καταπλήκτων ἐθνῶν, τὸ πνεῦμα ἔπτηξε περίφοβον, οἱ δὲ κορυφαῖοι τῶν ἑρμηνέων καὶ ἱεροφαντῶν αὐτοῦ οὐ μόνον δὲν διεμαρτυρήθησαν, ἀλλὰ καὶ ἀνέλαβον νὰ γίνουν οἱ Τυρταῖοι καὶ οἱ ἀπολογηταὶ τοῦ φόνου καὶ τοῦ ὀλέθρου, τῆς ἐρημώσεως καὶ τῆς καταστροφῆς. Οἱ δὲ ὁρμητικώτεροι καὶ ἐνθουσιωδέστεροι αὐτῶν, καὶ νέοι καὶ παρηλικες προσέτι, μὴ ἀρκούμενοι εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν λόγων, περιεβλήθησαν τὴν στολὴν τοῦ στρατιώτου καὶ λαβόντες τὸ ὅπλον ἀνὰ χεῖρας, μετέχουν καὶ ἐμπράκτως τῆς ἀλληλοκτονίας, ἐκθέτοντες εἰς κίνδυνον τὴν ζωήν των, ἥτις θὰ ἦτο τόσον χρήσιμος εἰς τοὺς εὐγενεστέρους ἀγῶνας τῶν ἰδεῶν καὶ εἰς τὰς προσπαθείας ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῆς ἀνθρωπότητος.

Οἱ δὲ λαοί; Τί ἔπραξαν ὅπε ἀντήχησε τὸ ἀπαίσιον τοῦ πολέμου ἐγερτήριον οἱ λαοί, τῶν ὁποίων τὰ δικαιώματα ἐξαίρονται καὶ ἀνυμνοῦνται ὑπὸ τῶν πολιτειολόγων;

Τί ἔπραξαν οἱ λαοί, τῶν ὁποίων ἡ θέλησις ἀνακηρύσσεται ὡς θεμελιώδης βάσις ἐφ' ἧς στηρίζονται τὰ νεώτερα πολιτεύματα; Οἱ λαοί, οἱ ὁποῖοι εἶνε κυρίαρχοι μόνον εἰς τὰ ἐκλογικὰ προγράμματα, ὑπέκυψαν εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς αὐθαιρέτου ὀλιγαρχίας τῶν πολιτικῶν, τῆς διεπούσης πανταχοῦ τὰς τύχας αὐτῶν. Καὶ ἤχθησαν ὡς ποίμνια εὐπειθῆ, χωρὶς νὰ προβάλλουν ἀντίρρησιν ἢ διαμαρτυρίαν, χωρὶς νὰ καταβάλουν μίαν προσπάθειαν, νὰ ἐκφράσουν μίαν εὐχὴν ὅπως ἀποσοβηθῇ ἡ δεινὴ σύγκρουσις δι' εἰρηνικῶν συνεννοήσεων καὶ ἀμοιβαίων ὑποχωρήσεων. Καὶ ἀφέθησαν νὰ ριφθοῦν εἰς τὴν δίνην τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ αἵματος, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἔμελλον νὰ ἐξαφανισθοῦν τόσαι μυριάδες ὑπάρξεων, τ' ἀκμαιότατα καὶ πολυτιμότατα τῶν διαφόρων πληθυσμῶν στοιχεῖα, οἱ κόποι, αἱ προσπάθειαι, ὁ πλοῦτος, πᾶν ὅ,τι ἡ ἐργασία τόσων γενεῶν κατήρτισεν, ὠργάνωσεν, ἀνήγειρεν, ἀπεθησαύρισεν ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπίνης εὐημερίας. Τὸ τυφλὸν κτηνῶδες πάθος, ὑπέρτερον τῆς σκέψεως καὶ τῆς συνειδήσεως παρέσυρε καὶ τὰ ἄτομα καὶ τοὺς λαούς.

Τὸ ὄνειρον τοῦ κοσμοπολιτισμοῦ, τὸ εὐφραῖνον ἑκάστοτε τὴν διάνοιαν μερικῶν ἰδεολόγων θὰ ἔσπευσεν ἤδη περίτρομον νὰ κρυβῇ εἰς τὰ βάθη τῶν μελλόντων αἰώνων. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ὀλιγώτερον χιμαιρικὴ ἰδέα τῆς ἀμφικτυονίας τῶν λαῶν καὶ τῆς εἰρηνικῆς διὰ διαιτησίας λύσεως τῶν διεθνῶν διαφορῶν, ἥτις, ἀκριβῶς διότι ἐφαίνετο πρακτικωτέρα, ἔλαβεν ἀρχὴν πραγματοποιήσεως διὰ τοῦ ἐν Χάγῃ συνεδρίου, ἐφυγαδεύθη διὰ τῆς ἰαχῆς τοῦ πολέμου ἐκραγείσης ἐγγύτατα τοῦ μέρους, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐκλεχθῇ διὰ νὰ ἐγερθῇ ἐν αὐτῷ τὸ ὠργανωμένον Πρυτανεῖον τῆς διαλλαγῆς καὶ τῆς ἀδελφότητος τῶν λαῶν. Εἰς τὸ κτίριον δ' ἐκεῖνο, τὸ οἰκοδομηθὲν διὰ τῆς κοινῆς εἰσφορᾶς τῶν ἐθνῶν, ὡς τέμενος ἀφιερωμένον εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀλληλεγγύην, ἐγκατεστάθη ὄχι ἡ οὐρανοδώρητος εἰρήνη, ἀλλ' ὁ ἄγριος Μολὸχ, ὀσφραινόμενος γηθοσύνως τὴν ὀσμὴν τοῦ περὶ αὐτὸν ἀφειδῶς χυνομένου αἵματος καὶ ἐνωτιζόμενος ὡς ὕμνον εὐπρόσδεκτον τὰς οἰμωγὰς καὶ εὐχωλὰς ὀλλύντων τ' ὀλλυμένων.

Μία ἐλπὶς ἐπαρηγόρει τοὺς μετὰ τρόμου ἀποβλέποντας εἰς τὴν ἐνδεχομένην σύρραξιν τῶν ἀντιζήλων λαῶν, ἡ ἐλπὶς ὅτι διὰ τῆς πυρετώδους ἀμίλλης περὶ τοὺς ἐξοπλισμοὺς καὶ διὰ τῆς ἀδιαλείπτου τελειοποιήσεως τῶν τε ἐπιθετικῶν καὶ τῶν ἀμυντικῶν ὀργάνων, ἤθελεν ἐπέλθει ἐν τέλει ἡ κατάργησις τοῦ πολέμου διὰ τῆς ἐξουδετερώσεως τῶν μέσων καὶ πρὸ πάντων διὰ τοῦ φόβου τῆς ἀμοιβαίας ἐξοντώσεως. Εἰς ἄρθρον παλαιᾶς ἐγκυκλοπαιδείας, ἐκδοθείσης τὸ 1855 ἀναγινώσκω τὰ ἑξῆς·

»Οἱανδήποτε μορφὴν καὶ ἂν ἔχῃ ὁ πόλεμος, δὲν συμβιβάζεται πλέον πρὸς τοὺς χρόνους μας καὶ πρὸς τὰ ἤθη μας. Ὅσῳ μᾶλλον τὰ μέσα τῆς καταστροφῆς τελειοποιοῦνται, τόσῳ μᾶλλον αἱ πιθανότητες τῶν μακρῶν καὶ πεισματωδῶν πολέμων ἐλαττοῦνται».

Ὡς μέσα δὲ τελειοποιημένα καταστροφῆς ἐθεώρει καὶ ἀνέφερεν ὁ γράψας τ' ἀνωτέρω τὰ ἐμπροσθογεμῆ τηλεβόλα τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου καὶ τὴν ραβδωτὴν καραβίναν! Ἐπιλέγει δὲ προφητικῶς·

»Ὁ πόλεμος δὲν δύναται νὰ συμβῇ πλέον· καθίσταται ἀδύνατος».

Φεῦ! ἐὰν ἀριθμήσωμεν τοὺς πολέμους ὅσοι συνέβησαν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς ἀφελοῦς ταύτης προφητείας μέχρι τῶν ἡμερῶν μας μεταξὺ τῶν πεπολιτισμένων λαῶν καὶ ἂν συγκρίνωμεν τὴν φθοροποιὸν τελειότητα τῆς ραβδωτῆς

καραβίνας πρὸς τὰ σημερινὰ τηλεβόλα τῶν 42 ὑφεκατομέτρων, θὰ ἐννοήσωμεν πόσον φροῦδαι ἦσαν αἱ ἐλπίδες, αἵτινες ἐπλάνησαν μέχρι τοῦδε, πιθανώτατα δὲ θὰ ἐξακολουθοῦν νὰ πλανοῦν ἕως τέλους τὴν ἀνθρωπότητα, παρὰ τὴν κτηθεῖσαν πεῖραν καὶ τὰ ἐκ τῆς ἱστορίας διδάγματα.

Ἀλλ' ἡ τραγικωτάτη τῶν διαψεύσεων τῶν εὐελπίδων προσδοκιῶν καὶ τῶν ὀνείρων τῶν φιλοσόφων εἶνε ὁ σημερινὸς πόλεμος. Οὐδέποτε ἀφότου ἡ ἀνθρωπότης ἐπήχθη εἰς κοινωνίας καὶ διηρέθη εἰς ἔθνη, ἢ μᾶλλον οὐδέποτε ἀφ' ἧς ἡμέρας ἄνθρωπος ἔσυρε τὸ ξίφος κατ' ἄλλου ἀνθρώπου, κατὰ τὴν ῥῆσιν λατίνου ποιητοῦ, ὁ ἥλιος ἐφώτισε θέαμα φρικωδέστερον τοῦ σημερινοῦ τερατώδους ἀλληλοσπαραγμοῦ τῶν λαῶν. Οἱ πόλεμοι τῶν προηγουμένων αἰώνων, καὶ αὐτοὶ οἱ φονικώτατοι καὶ λυσσωδέστατοι, ἦσαν ἁπλαῖ παιδιαὶ παραβαλλόμεναι πρὸς τὴν σημερινὴν ἀπέραντον αἱματοχυσίαν, εἰς τὴν ὁποίαν προσφυῶς ἁρμόζεται ἡ φράσις παλαιοῦ χρονογράφου, εἰπόντος περὶ τοῦ πολέμου τοῦ Ἀττίλα ὅτι ἦτο· **bellum atrox, multiplex, immane, pertinax, cui simille nulla usquam narrat bntiquias.** Ὡς πρὸς τὴν πληθὺν τῶν μαχομένων, ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν, ὡς πρὸς τὴν διάρκειαν, ὡς πρὸς τὰ μέσα, ὡς πρὸς τὰ ὄργανα καὶ τὰς μεθόδους καὶ τὴν τακτικὴν, αἱ σημεριναὶ μάχαι, ἀνόμιαι ἐντελῶς πρὸς τοὺς συγκροτουμένας ἄλλοτε δίδουν εἰς τὸν παρόντα πόλεμον χαρακτῆρα ἁγίου καὶ μυστηριώδους μεγαλείου. Δὲν μάχονται πλέον μερικαὶ χιλιάδες ἢ μυριάδες ἀνθρώπων ἐναντίον ἀντιπάλων κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἰσαρίθμων. Οἱ πολεμοῦντες μετροῦνται καθ' ἑκατομμύρια ἑκατέρωθεν· αἱ μεγάλαι δὲ δυνάμεις τῆς γιγαντομαχίας τῆς διεξαγομένης εἰς τὰ κυριώτερα μέτωπα δὲν παρατάσσονται εἰς μίαν ἀναπεπταμένην πεδιάδα, οὔτε συνωθοῦνται εἰς κοιλάδας ἢ εἰς στενοπορίας· ἀλλ' ἡ ἀόρατος παράταξις τῶν φαλάγγων των περιλαμβάνει ὄρη καὶ πεδία καὶ διασφάγας καὶ ποταμοὺς καὶ δάση. Αἱ μάχαι δὲν ἀποκαλοῦνται ἐκ τοῦ ὀνόματος μιᾶς παρακειμένης πόλεως ἢ κώμης, ἢ τῆς πλησιεστέρας τοποθεσίας, ἀλλὰ διακρίνονται ἕνεκα τῆς ἐκτάσεώς των διὰ τοῦ ὀνόματος ἐπαρχίας ὁλοκλήρου, ἢ τοῦ ροῦ ποταμοῦ τινος, ἢ ἀλύσεως ὀρέων, καὶ λέγονται ἡ μάχη τοῦ Αἴν, ἡ μάχη τῆς Φλάνδρας, ἡ μάχη τῶν Βοσγείων, ἡ μάχη τοῦ Βιστούλα ἢ τοῦ Μάρνη.

Δὲν κρίνεται δὲ ἡ μάχη γοργῶς ὡς ἄλλοτε, ὁπότε ἐκάκπτως, ὁσάκις ἦτον λίαν περιπετειώδης καὶ ἀμφίρροπος, ἠδύνατο νὰ παραταθῇ καὶ μέχρι δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν· ἀλλὰ διασκεῖ ἡμέρας πολλὰς, ἑβδομάδας ὁλοκλήρους καὶ λήγει ἐνίοτε χωρὶς τι ὁριστικὸν ἀποτέλεσμα. Δὲν εἶνε ἡ νεωτέρα μάχη ἑνιαία τις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἐνέργεια, ἀλλὰ σειρὰ μεμονωμένων συμπλοκῶν καὶ ἐπεισοδίων, ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ὁποίων συνάγεται κατόπιν ἡ τελικὴ ἔκβασις, ὅπως τὸ πόρισμα μαθηματικοῦ προβλήματος.

(Ἡ συνέχεια εἰς τὸ προσεχὲς)

ΜΠΑΜΠΗΣ ΑΝΝΙΝΟΣ

ΑΠ' ΤΑ ΤΑΞΕΙΔΙΑ ΜΟΥ

Τὸ Γκράτς τῆς αὐστριακῆς Στύριας εἶνε ἕνα ἀπὸ τὰ ὡμορφότερα, ἡσυχώτερα καὶ ἀριστοκρατικώτερα μέρη ποῦ συνήντησα. Ἡ πόλις περιβάλλεται ἀπὸ ἕνα θαυμάσιο πάρκο, ὅπου καὶ τὰ πουλιά, κυρίως κοτσύφια, εἶνε τόσο ἥμερα, ὥστε πετοῦν καὶ κάθονται στὸ χέρι σου γιὰ νὰ φᾶνε τὰ ψίχαλα ποῦ κρατᾶς στὴν παλάμη.

Ὅταν ἀκόμη ἡ Αὐστρία ἦτο εἰς τὲς δόξες της, τὸ Γκράτς ἦτο ἡ πόλις ὅπου ἀπεσύροντο ὅλοι οἱ μεγάλοι συνταξιοῦχοι τῆς Αὐστρίας. Εἶχε Πανεπιστήμιον, Πολυτεχνεῖον, Ἀνωτέραν Ἐμπορικὴν Ἀκαδημίαν κλπ. Ταυτοχρόνως ἦτο καὶ βιομηχανικὸν κέντρον πρώτης τάξεως· ὄχι γι' αὐτὸ ὅμως ἡ φύσις του εἶνε ὀλιγώτερον ὤμορφη. Ἡ πόλις εἶνε χτισμένη σὲ μιὰ πεδιάδα ποῦ τὴν διασχίζει ὁ ποταμὸς Μοὺρ, ὅλα δὲ τὰ περίχωρά της ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν θλάστησι, ποῦ χωρὶς ἄλλο θὰ ζήλευαν τὰ περισσότερα μέρη τοῦ κόσμου. Τὸ καταπράσινο χρῶμα, ποῦ πουθενὰ δὲν διακόπτεται, παρὰ μονάχα ἀπὸ τὴν γαλανὴν γραμμὴν τοῦ ὁρίζοντος, συντελεῖ, ὥστε τὸ θλέμμα, χωρὶς νὰ κουράζεται, νὰ μπορῇ μὲ ἠρεμία νὰ παρακολουθῇ ὅλες τὲς ὤμορφες γραμμὲς ἀπὸ τὴ φύσι.

Ἕνα ἀπὸ τὰ πλησιέστερα καὶ πλέον θελκτικὰ περίχωρα τοῦ Γκράτς εἶνε καὶ τὸ Μαρία Γκρὶν (ἡ Παναγία ἡ Ποάσινη). Ἐκεῖ σὰν φθάσῃ κανεὶς καὶ θελήσῃ νὰ ξεκουρασθῇ, πίνοντας μιὰ μπύρα ἢ ἕνα γάλα στὸ ἐξοχικὸ πανδοχεῖο, ποῦ βρίσκεται κρυμμένο στὴ μέση ἀπὸ θεώρατα δένδρα, τὸν περιμένει μιὰ περίεργη ἔκπληξις, ποῦ γίνεται πολὺ μεγαλείτερη, ἐὰν ὁ ἐπισκέπτης ἔχει τὸ χάρισμα νὰ εἶνε καὶ ἀπόγονος τοῦ Περικλέους.

Στὴ μέση ἀκριβῶς ἀπὸ τὴ μικρὴ πλατεῖα, ποῦ εἶνε τοποθετημένα διάφορα τραπεζάκια, γιὰ τοὺς ξένους, ὑψώνεται μιὰ τετράγωνη στήλη κάτασπρη. Σὲ κάθε της πλευρὰ εἶνε ἐντειχισμένη μιὰ μαύρη πλάκα μὲ χρυσᾶ γράμματα. Ὅταν πλησιάσῃς, ἀρχίζεις καὶ διαβάζεις σὲ ἔμμετρο λόγο μιὰ ἱστορία μὲ ἁπλὸ λυρισμὸ καὶ νοσταλγία γραμμένη, ποῦ ζητεῖ νὰ σοῦ θυμίσῃ τὴν ἀστάθεια τῆς τύχης.

Ἐ'νε σὲ λίγα λόγια γραμμένη ἀπὸ τὸν ἴδιον; Εἶνε ἡ ἱστορία ἑνὸς τῶν ἀδελφῶν τοῦ Μ. Ναπολέοντος, τοῦ Βασιλέως τῶν Κάτω Χωρῶν, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Μεγάλου ἀδελφοῦ του ἔχασε τὸν θρόνο καὶ ἦλθε ἐκεῖ, σχεδὸν ἄγνωστος, νὰ περάσῃ τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του. Γιὰ ἀνάκτορο τοῦ ἐχρησίμευε τὸ μικρὸ αὐτὸ πανδοχεῖο.

Τὸ ποίημα εἶνε γραμμένο σὲ τέσσαρες γλῶσσες· γαλλικά, γερμανικά, ἰταλικὰ καὶ...νεοελληνικά. Αὐτὴ εἶνε ἡ ἔκπληξις ποῦ περιμένει τὸν Ἕλληνα ἐπισκέπτην.

Ἐκτὸς ὅμως τούτου, τὸ Γκράτς ἔχει καὶ τὴν ἱστορίαν του. Ὅταν οἱ Τοῦρκοι εἶχον καταλάβῃ ὅλην τὴν Οὐγγαρίαν, ἐξεστράτευσαν ἐναντίον τῆς Βιέννης, ἐπολιόρκησαν δὲ καὶ τὸ Γκράτς καὶ τὸ κατέλαβον, ἀφοῦ ἐξεπόρθησαν τὴν ἀκρόπολί του, τὸ Σλόσμπεργκ, ἕνα λοφίσκον 196 μέτρων ὕ-

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΗΡΩΩΝ

Τραγούδι σὲ παλιοὺς σκοποὺς ἀρχίνα πάλι
μὲ τοῦ Πινδάρου τὸ μελένιο στόμα,
τῶν νέων Ἐρώτων καὶ παλμῶν τὴ ζάλη
νὰ πιοῦμε ἀκόμα.

Τραγούδι τῶν ἀθάνατων κλεινῶν Ὀρφέων
τοῦ μαγικοῦ Τυφλοῦ φαεινὴ λαμπάδα
τῶν Ταπεινῶν Ἥρώων ψάλε τῶν νέων
τὴ νέαν Ἑλλάδα.

Κ' ἐσὺ Ἁρμονία τ' ἀκριβὸ παιδὶ τοῦ Πλάστου
μὲ τῆς χαρᾶς ἁρμόνισε τὸ δάκρυ
τοῦ μεγαλείου τὸ στέφανο τοῦ ἀφθάστου
ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη.

Θεοὶ τῶν Ὀλύμπων τῶν ἁγνῶν πολεμοχάροι
καὶ τῶν πιστῶν ξυπνήσετε τὰ πλήθη,
στ' ἀλήθεια γράφονται πόθοι μὲ χάρη
καὶ ζοῦν οἱ Μύθοι.

1920

ΑΠ. Ν. ΜΑΓΓΑΝΑΡΗΣ

ψους ἀπὸ τὴ νέπιφάνειαν τοῦ ποταμοῦ Μοὺρ, ποῦ ὑψώνεται σχεδὸν ἀπότομα στὴν ἀριστερή του ὄχθη.

Ἀφοῦ ἀπέτυχε ἡ πολιορκία τῆς Βιέννης, οἱ Τοῦρκοι ὠχυρώθησαν στὸ Γκράτς, ὅπου καὶ τοὺς ἐπετέθησαν οἱ Αὐστριακοί, οἱ ὁποῖοι καὶ κατώρθωσαν νὰ τοὺς περιορίσουν στὸ Σλόσμπεργκ καὶ νὰ τοὺς πολιορκήσουν. Διὰ νὰ μὴ παραδοθοῦν ὅμως ἀπὸ τὴν ἔλλειψι τοῦ νεροῦ, ἄνοιξαν ἕνα πηγάδι, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ Σλόσμπεργκ φθάνει ἕως τὴν ἐπιφάνεια τοῦ Μοὺρ, πρᾶγμα ποῦ ἀκόμη θεωρεῖται ὡς θαῦμα μηχανικῆς, ἂν λάβῃ κανεὶς ὑπ' ὄψιν του τὰ μέσα ποῦ εἶχε τότε ἡ ἐπιστήμη στὴ διάθεσί της, ὡς ἐκ τούτου οἱ αὐστριακοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ τὸ καταλάβουν ἐξ ἐφόδου.

Ἡ μεγάλη καμπάνα τοῦ ὡρολογιοῦ τοῦ Σλόσμπεργκ, καμωμένη ἀπὸ τὰ τούρκικα κανόνια, ποῦ οἱ αὐστριακοὶ πῆραν λάφυρα, θυμίζει στοὺς κατοίκους καὶ στὸν ἐπισκέπτη, κτυπῶντας τὲς ὧρες, τὴν νίκη τοῦ πολιτισμοῦ.

ΤΑΤΣΟΣ

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΥ

Γνωριμία μου μὲ τὸν Παῦλον Νιρβάνα. — Ἡ λογοτεχνικὴ ἀντίδρασις τοῦ 1882. — Ἡ ἔκδοσις τῶν πρώτων «Ἀθηνῶν». — Ὁ κύκλος μας. — Ὁ ἐπιτάφιος τοῦ Νιρβάνα καὶ ἡ ρενδιγκότα τοῦ Ἀνδρέου Νικολάρα.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ φιλολογικοῦ μου σταδίου συνεδέθην στενώτατα μετὰ τοῦ Πέτρου Ἀποστολίδου, τοῦ πασιγνώστου ἐν τῷ φιλολογικῷ κόσμῳ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Παῦλος Νιρβάνας. Ἐσπούδαζεν οὗτος ἰατρικήν, ἀλλὰ κυρίως ἠσχολεῖτο μὲ τὴν λογοτεχνίαν, εἰς ἓν δὲ περιοδικόν, «Ἀπόλλων» καλούμενον, καὶ ἐκδιδόμενον ἐν Πειραιεῖ, ἐδημοσιεύθησαν οἱ πρῶτοί του στίχοι. Τὸ περιοδικὸν τοῦτο ἐξεδίδετο ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Σακελλοριπούλου, ὅστις σπουδάζων χημείαν ἀπώλεσε τὴν ὅρασίν του κατά τινα ἀνάφλεξιν χημικῶν οὐσιῶν. Ἔκτοτε μὴ δυνηθεὶς νὰ ἑξακολουθήσῃ τὰς σπουδάς του, ἀφοσιώθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἐξέδιδε τὸν «Ἀπόλλωνα».

Εἰς τὸ περιοδικὸν τοῦτο ἔγραφον κ' ἐγώ. Εἰς τὴν μεγάλην αὐλὴν τῆς κατοικίας τοῦ διευθυντοῦ του, μίαν αὐλὴν φυτευμένην ἀπὸ γαζίας, ἐαρινήν τινα ἑσπέραν τοῦ 1883, ἐγνωρίσθην μετὰ τοῦ Νιρβάνα, οἱ δεσμοί μας δ' ἔκτοτε ἀπέβησαν ἀδελφικοί. Ὁ Παῦλος Νιρβάνας εἶχε γεννηθῆ εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ρωσσίαν καὶ τοι δὲ ἠγνόει τὴν ρωσσικήν, ἀπὸ τὰς ἀφηγήσεις τῶν γονέων του ἐγνώριζεν ἄπειρα πράγματα περὶ τῆς χώρας, ἣν εἶδε κατὰ πρῶτον τὸ φῶς, εἷς δὲ ἐκ τῶν λόγων τῆς συνάψεως στενωτέρων δεσμῶν μεταξύ μας ἦτο καὶ οὗτος. Κατώκει ἐπὶ τῆς Τερψιθέας, ἀσχηματίστου ἀκόμη τότε, καὶ ἐκεῖθεν ἐτρεπόμεθα πρὸς τὴν ἀκτὴν τῆς Φρεαττύος, ἀκατοικήτου καὶ ταύτης ἀκόμη. Καθ' ὅλην τὴν ἔκβασιν τῆς ὡραίας ἀκτῆς μία μόνον οἰκία ἠγείρετο, ἡ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Παύλου Ἰωάννου, πέραν δὲ εἰς ἕνα λιμενίσκον ἔμπορός τις, Παπασταματιάδης καλούμενος, εἶχεν ἐγείρει μερικὰς οἰκίας, χρησιμευούσας πρὸς θερινὴν διαμονὴν κατερχομένων παρὰ τὴν θάλασσαν Ἀθηναίων.

Εἰς τὴν ἔρημον ταύτην παραλίαν περιπλανώμενοι συνεζητοῦμεν περὶ φιλολογικῶν θεμάτων καὶ ἐνεπιστεύομεθα ἀλλήλοις τὰς πρώτας στιχουργικάς μας ἀποπείρας. Ἐγὼ ἄρτι ἐπιστρέψας ἐκ Ρωσσίας, μετὰ μακρὰν ἀποδημίαν, ἤμην ἐμποτισμένος ἀπὸ τὴν φιλολογίαν τῆς χώρας ταύτης καὶ μὲ τὰς κοινωνιστικὰς ἰδέας, αἵτινες εὑρίσκοντο εἰς ὅλην αὐτῶν τὴν ἀκμὴν ἐν Ρωσσίᾳ. Εἰς τὴν κεφαλήν μου περιεστρέφοντο αἱ ἰδέαι τοῦ Χέρτσεν, τοῦ Τσερνισέφσκη καὶ τοῦ Μπακοῦνιν, αἵτινες ἀπέβλεπον εἰς τὴν γενικὴν μετάπλασιν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κόσμου, μὲ κατέπλησσε δὲ ἡ στασιμότης τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ ἡ τελμάτωσις τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας, ἡ ὁποία δὲν εὑρίσκετο εἰς οὐδεμίαν ἐπικοινωνίαν μὲ τὰ παγκόσμια ἐκεῖνα ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἀπησχόλουν τὰς ἄλλας φιλολογίας. Κυρίως εἰπεῖν πλὴν τῆς ποιήσεως, ἄλλο εἶδος λογοτεχνικὸν δὲν ἐκαλλιεργεῖτο ἐνταῦθα. Καὶ ἡ ὀπίτησις δὲ δὲν ἦτο τίποτε ἄλλο εἰμὴ μία ὠχρὰ ἀντανάκλασις φωμαντισμοῦ καὶ εἰς κακοχώνευστος βυρωνισμός, μετεμφιεσμένος μὲ φουστανέλλαν καὶ ἀργυρᾶ ἀρματωλικὰ τσαπράζια.

Κατεγινόμην τότε νὰ μεταδίδω πρὸς τὸν Νιρβάναν τὰς σκέψεις μου μεταφράζων εἰς αὐτὸν ἐκ τοῦ προχείρου ποίημα τοῦ Ποῦσκιν, τοῦ Λέρλοντωφ καὶ τοῦ Νεκράσωφ, τοὺς ποιητὰς οὓς κατ' ἐξοχὴν ἠγάπων. Ἡ ρωσσικὴ λογοτεχνία ἦτο παντελῶς ἄγνωστος ἐν Ἑλλάδι. Οὐδὲν ἔργον ρωσσικὸν εἶχε μεταφρασθῆ ἀκόμη, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ὀνόματα τῶν μεγάλων συγγραφέων της ἦσαν ἄγνωστα. Τὸ ἑλληνικὸν δημόσιον ἐγνώριζε μόνον τὴν γαλλικὴν φιλολογίαν καὶ ἐκ ταύτης κυρίως τὰ μυθιστορήματα τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ πατρὸς, τοῦ ὁποίου «Οἱ τρεῖς σωματοφύλακες» ἦσαν πάγκοινον ἀνάγνωσμα τῆς νεολαίας. Καὶ αὐτὴν τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν τὴν ἐγνώριζε κυρίως ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν μυθιστορημάτων τοῦ συγγραφέως τούτου, τὴν ἀχρομένην ἀπὸ τοῦ Ἀγγέλου Τυιτοῦ, διότι μία μετάφρασις τῆς ἱστορίας τοῦ Μινιὲ, γενομένη ὑπὸ τοῦ Εὐστρατίου Σίμου, εἶχε πρὸ πολλοῦ καταστῇ δυσεύρετος. Κυρίως ὅμως τὸ κοινὸν κατεβρόχθιζε τὰ περιπετειώδη μυθιστορήματα τοῦ Πουσὶν δὲ Τεράϊ καὶ μόνον εἰς τὴν «Ἑστίαν» ἐδημοσιεύοντο σπανίως μυθιστορήματα τῆς Γεωργίας Σάνδης καὶ ἄλλων ὀνομαστῶν συγγραφέων Γάλλων ἢ Γερμανῶν.

Τὰ μεγάλα καὶ παγκόσμια ζητήματα, ὡς εἶπον ἤδη, τὰ ὁποῖα ἀπησχόλουν τὴν ρωσσικὴν καὶ τὴν εὐρωπαϊκὴν λογοτεχνίαν ἀπὸ πεντηκονταετίας ἦσαν ἄγνωστα. Οὐδεμίαν ἀπὸ τὰς ἰδέας ἃς ἐγέννησεν ἡ παρισινὴ ἐπανάστασις τοῦ 1848 εἶχε φθάσει μέχρι τῶν ἑλληνικῶν ἀκτῶν. Ἡ πραγματικὴ σχολὴ, ὄχι μόνον ἠγνοεῖτο παρὰ τοῦ πολλοῦ κοινοῦ, ἀλλὰ ὑπὸ τῶν μᾶλλον ἐπιφανῶν συγγραφέων ἐθεωρεῖτο ὡς ὑποπτος καὶ ἐπιβλαβής. Οὕτω ἡ δημοσίευσις μεταφράσεώς τινος τῆς Νανᾶς τοῦ Ζολᾶ ἐθεωρήθη ὡς σκάνδαλον κοινωνικόν. Ὁ βυρωνισμὸς ἦτο τὸ πάν, ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς Παράσχος ἐκυριάρχει ἐπὶ τοῦ φιλολογικοῦ Ὀλύμπου.

***

Ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐνεφανίσθησαν ποιήματά τινα τοῦ Γεωργίου Σουρῆ καὶ τοῦ Δημητρίου Καμπούρογλου, τὰ ὁποῖα προσήγγιζον τὴν σύγχρονον ζωὴν καὶ τὴν ἀλήθειαν. Τὰ ποιήματα ταῦτα ἐπαρουσίαζον κάτι νέον καὶ ἄγνωστον παρ' ἡμῖν, Δέν περιεῖχον οὔτε φουστανέλλαν, οὔτε καρυοφίλια, οὔτε νεκροταφεῖα μὲ σκιωμένους κυπαρίσσους, οὔτε ἀνέδιδον τὴν ὀσμὴν νεκρωσίμου λιβάνου. Ἦσαν ἁπλὸς ὁ κατοπτρισμὸς τῆς συνήθους ζωῆς, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπέρρεεν ἡ ποίησις. Φυσικὰ ἐθεωρήθησαν ὡς πεζολογίαι. Ἀλλ' αὐτὰ ὑπῆρξαν ἡ πρώτη ἀντίδρασις κατὰ τοῦ ἀκράτου ρωμαντισμοῦ. Ἐπίσης διηγήματά τινα τοῦ Γεωργίου Βιζυηνοῦ ἐνεφάνιζον ζωηροτέραν ἀκόμη τὴν προσπάθειαν ταύτην τῆς λογοτεχνίας μας, ἕως ὅτου ἡ ἔκδοσις τῶν ἐφημερίδων «Ραμπαγᾶ» ὑπὸ τοῦ Κλεάνθους Τριανταφύλλου καὶ τοῦ «Μὴ Χάνεσε» ὑπὸ τοῦ Βλασίου Γαβριηλίδου, εἰς ἃς συνεργάζοντο ὅλα τὰ ἀναφαινόμενα λογοτεχνικὰ τάλαντα, ἔδωκε τὴν ὁριστικὴν τροπὴν τῆς φιλολογίας μας, πρὸς τὴν ὁδὸν ἣν ἠκολούθησεν αὕτη καὶ ἡ ὁποία ἐπεκράτησεν ἐν τέλει, ἀναδείξασα ἐπιφανεῖς ποιητὰς καὶ λογογράφους.

Φυσικὸν ἦτο νὰ διεξαχθῇ μέγας ἀγὼν μεταξὺ τῶν παλαιοτέρων καὶ τῶν νέων ποιητῶν. Ὁ Παράσχος ὅστις ἔβλεπεν εἰς τὰς προσπαθείας τῶν νέων ποιητῶν ὅτι ἠπειλεῖτο ὁ Ὄλυμπός του, ἀντεπεξήρχετο δι' εἰρωνικῶν ἐπιγραμμάτων καὶ διὰ πικροχόλων χαρακτηρισμῶν κατ' αὐτῶν. Ἀπεκάλει τοὺς νέους ποιητὰς Θερσίτας, οἱ ὁποῖοι εἰς ἕνα ἀπέβλεπον σκοπὸν, πῶς νὰ κάμουν ρεγκλάμαν, ὡς ἐκάλει τὴν ρεκλάμαν ὁ ποιητής, περὶ τὸ ὄνομά των, ἔλεγεν δ' ὅτι ὅλοι αὐτοὶ οἱ ποιητίσκοι, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐξύμνουν τὴν φουστανέλλαν, ἀπετέλουν ἕνα κύκλον ἀμοιβαίου θαυμασμοῦ καὶ ὅτι οἱ νεωτερισμοί των, καὶ ὡς πρὸς τὴν μορφὴν καὶ ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν τῆς ποιήσεως, ἐξαρτοῦνται τὴν τέχνην, δι' ὃ εἰς πᾶσαν διδομένην περίστασιν ἐξεχύνετο ἀ-

κράτητος ἡ εἰρωνεία καὶ ὁ χολός αὐτοῦ. Τί δὲν ἤκουον οἱ ταλαίπωροι αὐτοποιητίσκοι. Τὰ περιοδικὰ καὶ αἱ ἐφημερίδες, αἵτινες παρέμεναν πιστὰ εἰς τὰς παλαιὰς περὶ ποιήσεως καὶ λογοτεχνίας παραδόσεις, περιέχεον καθ' ἑκάστην χύτραν ὀνειδισμῶν κατὰ τῶν κεφαλῶν των, ἐκ τούτου πρὸς στιγμὴν εἶχεν ἐπικρατήσει θόρυβος καὶ σύγχυσις, συσκοτίσαντες τὰ πάντα.

Τότε καὶ ἡμεῖς εἴχομεν σχηματίσει ἰδιαίτερόν τινα κύκλον, ἀποτελούμενον ἀπὸ νέους, οἱ ὁποῖοι ἀκόμη ἦσαν ἄγνωστοι, καὶ τῶν ὁποίων ἔργα δὲν ἐδέχετο πρὸς δημοσίευιν οὐδὲν ἐκ τῶν γνωστῶν περιοδικῶν. Μεταξὺ τοῦ κύκλου τούτου ἦσαν ὁ Παῦλος Νιρβάνας, ὁ Γρηγόριος Ξενόπουλος, ὁ Ἀντώνιος Μάτσις, ὁ Ζαφείριος Μάτσας, εἷς νεαρὸς ποιητὴς ἐκ Λευκάδος Σταματέλλος, ὅστις ἀπέθανεν ἐκ φυματιώσεως προτοῦ ἀκόμη δημοσιεύσῃ τίποτε, ἐγὼ καὶ ὁ Περικλῆς Ραφτόπουλος, ὅστις εἶχεν ἐκδόσει ἤδη δύο ποιητικὰς συλλογὰς εἰς ἃς εἶχε λεηλατήσει ἀνηλεῶς τὸν Χάϊνε, τὸν Μισσὲ καὶ μερικοὺς Ἰταλοὺς ποιητάς. Τὴν δόξαν του ὅμως δὲν ἀποτελοῦν αἱ ποιητικαὶ ἐκεῖναι συλλογαί, ἀλλ' ἡ διαπραχθεῖσα παρ' αὐτοῦ κλοπὴ τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου, ἥτις βραδύτερον τὸν κατέστησε διεθνοῦς φήμης ἄνθρωπον, διότι εἰς αὐτὴν προσετέθη ἄλλη τοιαύτη μουσείου τινὸς ἐπαρχιακῆς τινος πόλεως τῆς Γαλλίας, ἐκ τοῦ ὁποίου εἶχεν ἀφαιρέσει μερικὰ σκίτσα ζωγράφων τῆς ἀναγεννήσεως. Ὁ ποιητὴς αὐτὸς ὅστις δὲν ἐστερεῖτο ταλάντου ἀπέθανε πρὸ ἐτῶν εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Λιαζὰς ἐν Παρισίοις.

Ἀπεφασίσαμεν τότε νὰ ἐκδόσωμεν καὶ ἡμεῖς ἰδιαίτερον πολιτικο-φιλολογικὸν φύλλον, τὸ ὁποῖον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὄργανον τῶν νέων ἰδεῶν. Εἰς τὴν νεανικήν μας αἰσιοδοξίαν τὰ πάντα μᾶς ἐφαίνοντο εὔκολα, ἡ ἔκδοσις δὲ ἐφημερίδος τὸ εὐκολώτερον τῶν πραγμάτων. Οὕτω ἐδώσαμεν εἰς αὐτὴν τὸν τίτλον τῶν «Ἀθηνῶν» μὴ μεριμνήσαντες οὔτε νὰ ζητήσωμεν κἂν τὴν κατὰ νόμον ἄδειαν τῆς Νομαρχίας καὶ ἐπεδόθημεν εἰς τὴν συγκέντρωσιν τῆς ὕλης. Δὲν εἴχομεν μόνον σκεφθῆ διὰ τὴν ἐξεύρεσιν χρημάτων πρὸς προμήθειαν χάρτου καὶ τῆς ἐκτυπώσεως αὐτῆς. Ἐν τούτοις κατεβάλαμεν ὅ,τι περιεῖχον τὰ θυλάκιά μας καὶ συνεφωνήσαμεν μετὰ τοῦ παλαιοῦ μας καθηγητοῦ τῆς λατινικῆς Κοφινιώτου, ὅστις διετήρει τότε τυπογραφεῖον παρὰ τοὺς Ἁγίους Θεοδώρους, νὰ ἀναλάβῃ αὐτὸς τὴν ἐκτύπωσιν.

Ὅταν ἐξῆλθε τοῦ πιεστηρίου τὸ πρῶτον φύλλον τῶν «Ἀθηνῶν» παριστάμεθα πάντες ἐντὸς τοῦ ὑγροῦ τυπογραφείου ἀστρά πτοντες ἐκ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως ἐπὶ τῇ θέᾳ δημοσιευομένων διηγημάτων, ποιημάτων, χρονικῶν καὶ ἐπιγραμμάτων, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἔργα μας, τῶν ὁποίων ὅμως ἀγνοοῦμεν ὁποία θὰ ἦτο ἡ ὑποδοχὴ ὑπὸ τοῦ δημοσίου. Ἐκ προνοίας δικαιολογημένης εἴχομεν θέσει ἀντὶ ὑπογραφῶν διάφορα ψευδώνυμα.

Τὸ φύλλον ἦτο ὀκτασέλιδον. Μετὰ πολλῆς φιλοκαλίας τυπωμένον καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ὕλης οὐχὶ ἀνάξιον λόγου. Ἦτο ἓν φύλλον νεωτεριστικὸν, περιέχον πολλὰ ἔξυπνα πράγματα, τὰ ὁποῖα ἤρεσαν εἰς τὸν Εἰσηνᾶον Ἀσώπιον, εἰς ὃν εἶχον ὑποβληθῆ προηγουμένως καὶ ὁ ὁποῖος συγκατετέθη νὰ δώσῃ πρὸς δημοσίευσιν ἓν ἄρθρον του εἰς τὸ δεύτερον φύλλον. Τοῦτο ἦτο ἡ μεγάλη ἐπιτυχία μας. Καὶ ὅπως καταστήσωμεν περιφανεστέραν ταύτην, παραλαβόντες ὁ Νιρβάνας κ' ἐγὼ τὸν Ἀσώπιον ἐφ' ἁμάξης, περιήλθομεν τὰς κεντρικὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν, ἐν δικαίᾳ ὑπερηφανείᾳ διότι ὁ Ἀσώπιος ἐθεωρεῖτο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ διασημότερος εὐθυμογράφος καὶ ἔφερεν ὡς τίτλον δόξης τὴν συνεργασίαν του εἰς τὴν ἐφημερίδα τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ «Οἱ τρεῖς Σωματοφύλακες».

***

Ἀλλὰ τοῦτο συνέβη κατὰ τὴν κυκλοφορίαν τοῦ δευτέρου ἀριθμοῦ. Ἡ ἔκδοσις ὅμως τοῦ πρώτου ἦτο ἐκείνη, ἥτις ἐκράτει ἡμᾶς εἰς συγκίνησιν. Ὅτε ἐδόθη εἰς τοὺς ἐφημεριδοπώλας πρὸς πώλησιν περὶ τὴν 4 ἑσπερινὴν ὥραν καὶ διελαλεῖτο ὑπ' αὐτῶν, ἐξεχύθημεν ὅλοι εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ παρηκολουθοῦμεν τὴν πώλησιν τῶν «Ἀθηνῶν». Ἐτρίβαμεν τὰς χεῖράς μας ἀπὸ χαρὰν βλέποντες ὅτι τὸ φύλλον ἠγοράζετο ὑπὸ τοῦ κοινοῦ. Τῷ ὄντι δὲ ἡ κατανάλωσίς του διὰ τὴν ἐποχὴν ἦτο σπουδαία. Ἠρχίσαμεν οὕτω νὰ πλάττωμεν ἱσπανικοὺς πύργους καὶ ἐθεωροῦμεν τὴν ἐπιχείρησιν ἐξασφαλισθεῖσαν πλέον. Τὴν διαχείρησιν ταύτης εἴχομεν ἐμπιστευθῆ εἰς τὸν Ραφτόπουλον, ὅστις παρὰ τὴν κατανάλωσιν ὅλων σχεδὸν τῶν φύλλων, μᾶς ἐπαρουσίασε λογαριασμὸν μεγάλον ἐλλείμματος. Ἠναγκάσθημεν τότε νὰ καταθέσωμεν νέα ποσὰ διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ δευτέρου ἀριθμοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ ἔλλειμμα φυσικὰ ὑπῆρξε μεγαλείτερον, ἕως ὅτου κατὰ τὸν τέταρτον ἀριθμὸν παραλαβὼν τὰς εἰσπράξεις ἀπὸ τοῦ πρακτορείου ὁ διαχειριστὴς ἐξηφανίσθη ὁριστικῶς, ἡ δὲ λαθροχειρία αὕτη ἦτο ἡ πρώτη πρᾶξις ἥτις τὸν ἤγαγεν εἰς τὴν δόξαν ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Μαζάς. Μὲ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ ἰδιορρύθμου διαχειριστοῦ ἐξέπνευσε καὶ ἡ ἐφημερίς, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐβασίσαμεν τοσαύτας ἐλπίδας καὶ ἐφιλοδοξήσαμεν νὰ εἰσαγάγωμεν τὰς περὶ λογοτεχνίας ἰδέας μας.

Ἀλλὰ καίτοι τόσον βραχεῖα ἦτο ἡ ζωὴ τοῦ φύλλου τούτου, δὲν παρῆλθεν ὅμως ἄνευ ἐπισοδίων. Ἓν μάλιστα μικροῦ δεῖν νὰ εἶχεν ἀποροδοκήτους συνεπείας. Δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον τίς ἐξ ἡμῶν εἶχε δημοσιεύσει ἓν διήγημα ἐπιγραφόμενον «Ἡ κούκλα τῆς Μοδίστρας». Ὁ Παῦλος Νιρβάνας διατείνεται ὅτι ἐγὼ ἤμην ὁ αὐτουργὸς τούτου, πρᾶγμα, ὅπερ δὲν δύναμαι νὰ βεβαιώσω. Τὴν ὑπόθεσιν τοῦ διηγήματος παρέσχε μία μεγάλη κούκλα ἐκτεθειμένη τότε εἰς τὴν εἴσοδον ραπτικοῦ τινος καταστήματος γυναικείων ἀμφιέσεων, ἐφ' ἧς ἡ ράπτρια ἐξέθετε τὰς νέας τοῦ σερμοῦ ἀμφιέσεις. Τὸ κατάστημα τοῦτο εὑρίσκετο εἰς τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ πλησίον τῆς Καπνικαρέας, ἐγένετο δὲ ἡ σκηνὴ εἰς ἣν πλάττεται τὸ διήγημα. Κατ' αὐτὸ διερχόμενος τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ νεαρὸς ἀξιωματικός, ὑπὲρ τὸ δέον μόψῳ, ἐκλαμβάνει τὴν κούκλαν ὡς πραγματικὴν γυναῖκα καὶ ἀρχίζει νὰ κάμῃ μετ' αὐτῆς ἐργολαβίαν, ὡς ἐλέγετο τότε τὸ σημερινὸν καλούμενον κόρτε. Αἱ ἐργάτιδες τοῦ καταστήματος ἀντιληφθεῖσαι τὴν ἀπάτην τοῦ καθ' ἑκάστην διερχομένου ἐκεῖθεν ἀξιωματικοῦ, ἔπλεξαν ἓν κωμικὸν παίγνιον, τοῦ ὁποίου θῦμα ὑπῆρξεν ὁ ἀξιωματικός.

Ὁ συγγραφεὺς εἶχε τὴν ἐλαφρότητα νὰ θέσῃ τὴν σκηνὴν εἰς πραγματικὸν κατάστημα καὶ νὰ ἀναφέρῃ μάλιστα καὶ τὸ ὄνομα τῆς διευθυντρίας αὐτοῦ διὰ νὰ παράσχῃ πραγματικωτέραν ἴσως τὴν εἰκόνα εἰς τοὺς ἀναγνώστας. Ἀλλ' ὁ διάβολος ὅστις, ὡς γνωστὸν, χώνει τὴν οὐράν του παντοῦ, φαίνεται ὅτι τὴν εἶχε παραχώσει εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, διότι ἡ μοδίστρα ἦτο κατὰ σύμπτωσιν ἐρωτευμένη μετά τινος ἀνθυπολογαγοῦ, ὅστις ἐνυμφεύθη ἐν τέλει αὐτήν. Ὁ ἀνθυπολογαγὸς οὗτος, ὁσάκις συνέβαινε νὰ εἶνε ἐπὶ κεφαλῆς τῆς φρουρᾶς τῶν ἀνακτόρων, κατὰ τὴν ἀλλαγὴν αὐτῆς, διήρχετο κάτωθεν τοῦ καταστήματος, ὅτε ἡ μοδίστρα μετὰ τῶν ἐργατίδων ἐξήρχοντο εἰς τὸν ἐξώστην καὶ τὰ παράθυρα, ὅπως ἴδουν τὴν διελαύνουσαν φρουράν, ἔχουσαν ἐπὶ κεφαλῆς τὴν μουσικήν. Τότε ὁ ἐρωτευμένος ἀξιωματικὸς τὰς ἐχαιρέτα διὰ τοῦ ξίφους μετὰ πολλῆς ἐπισημότητος, οὕτω δὲ τὸ εἰδύλλιον τῆς μοδίστρας εἶχε καταστῇ πασίγνωστον. Μόνον ὁ συγγραφεὺς ἠγνόει τοῦτο καὶ οὕτω τὸ διήγημα ἔκαμε τὴν ἐντύπωσιν σατύρας τοῦ ἐρωτικοῦ εἰδυλλίου τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ.

Ὁ ἀξιωματικὸς καὶ ἡ μοδίστρα, ἀναγνώσαντες τὸ διήγημα, ἔγειναν ἔκφρονες ἐξ ὀργῆς. Ὁ ἀνθυπολογαγὸς ὡρκίσθη νὰ πλύνῃ διὰ τὸ αἵματός μας τὴν γενομένην προσβολήν, ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως ἐκρύπτετο ὑπὸ ψευδώνυμον. Ἔσπευσε λοιπὸν εἰς τὸ τυπογραφεῖον, ζητῶν ἐκεῖ νὰ κατασπαράξῃ τὸν συγγραφέα τοῦ διηγήματος.

Ὁ ταλαίπωρος Κωφινιώτης, περίτρομος πρὸ τοῦ ἀγρίου ὕφους τοῦ σπαθοφόρου, ἔδωκε σημείωσιν τῶν ὀνομάτων μας καὶ ἐνα μεσημέρι, ἐνῷ ἑτοιμαζόμην νὰ προγευματίσω, ἐδέχθην τὴν ἐπίσκεψιν ἀξιωματικοῦ, ἀπειλοῦντος ὅτι θὰ ἔκοπτε τὰ κεφάλια ὅλων τῶν συντακτῶν τῶν «Ἀθηνῶν», διότι ἐτόλμησαν νὰ μεταβάλουν εἰς ἥρωας κωμικοῦ διηγήματος αὐτὸν καὶ τὴν μνηστήν του.

Ὁ ἀξιωματικός, τὸν ὁποῖον εἶχον ἐνώπιόν μου, ἦτο βραχύσωμος, μὲ χονδρὴν κεφαλὴν καὶ μὲ γαστέρα ἐξωγκωμένην παρὰ τὴν ἡλικίαν του, ἐνῷ ὁ τύπος τοῦ διηγήματος ἦτο ὑψηλός, λεπτός, κομψὸς καὶ ἐρωτότροπος, τὸ δὲ μόνον ἐλάττωμά του ἦτο ἡ μυωπία του, ἥτις ἐγένετο ἀφορμὴ τῶν παρεξηγήσεων ἐν τῇ πλοκῇ τοῦ διηγήματος καὶ τῆς ὀργῆς τοῦ μνηστῆρος τῆς ραπτρίας μὲ

τὴν κούκλαν. Εἰς μάτην προσεπάθησα νὰ κατευνάσω τὴν ὀργήντου καὶ νὰ τὸν πείσω ὅτι εἰς τὸ διήγημα δὲν ἐφέρετο ὡς ἡρωΐς ἡ μνηστή του, ἀλλὰ ἡ κούκλα τοῦ ἐργαστηρίου της, ἡ ὁποία θὰ εἶχε μόνον τὸ δικαίωμα νὰ διαμαρτυρηθῇ καὶ ὅτι ἐκ τῆς σκιαγραφίας τοῦ ἀξιωματικοῦ ἔβλεπεν ὅτι δὲν εἶχε ληφθῇ αὐτὸς ὡς πρωτότυπον, ἐνῷ ἐξ ἄλλου διὰ τοῦ διηγήματος ἐγίνετο καὶ κάποια διαφήμισις τοῦ ραπτικοῦ τῆς μνηστῆς του.

Αἱ παρατηρήσεις μου δὲν ἔβλεπον νὰ καθησυχάζουν τὸν μνηστῆρα καὶ ἐπειδὴ ἄλλη διέξοδος δὲν ὑπῆρχε, τῷ εἶπον ὅτι ἔχω εἰς τὴν διάθεσίν του τὴν κεφαλήν μου, ὅπως τὴν κόψῃ, διὰ νὰ ἱκανοποιηθῇ καὶ αὐτὸς, νὰ ἡσυχάσῃ δὲ καὶ ἡ κροτοῦσα εἰς τὸ δάπεδον θήκη τῆς σπάθης τοῦ πατρός του, ὁ ὁποῖος, ὡς ἔλεγεν, εἶχε χρηματίσει ὑπομοίραρχος τῆς ἐφίππου χωροφυλακῆς ἐπὶ Ὄθωνος, ἐξ οὗ εἶχε κληρονομήσει τὴν ἡρωικὴν ἀγριότητα. Καὶ ἡ προσφορὰ ὅμως τῆς κεφαλῆς μου δὲν τοῦ ἤρκει. Ἤθελε δι' ἑνὸς κτυπήματος, ὡς ὁ Ἡρακλῆς, νὰ κόψῃ τὴν ἑπτακέφαλον Λερναίαν Ὕδραν τῆς συντάξεως τῶν «Ἀθηνῶν». Εὐτυχῶς οὔτε ὁ Νιρβάνας, οὔτε ὁ Ξενόπουλος, οὔτε ὁ Μάτσας, οὔτε ὁ Μάτεσης, οὔτε ὁ Ἀρτέμης, ἀλλ' οὔτε ᾧ ὑπεξαιρέσας τὰς εἰσπράξεις τῆς ἐπιχειρήσεως Ραφτόπουλος ἦσαν παρόντες, ὅπως ἐπιτελεσθῇ ὁ ἄθλος τοῦ μαινομένου Ἡρακλέους, οὕτω πως δὲ περιεσώθη καὶ ἡ ἰδική μου κεφαλή. Ὁ ἀξιωματικὸς ἐν τούτοις ἀπῆλθεν ἀπειλῶν πάντοτε ὅτι θὰ μᾶς ἐσπάραττεν ὅλους, μίαν ἡμέραν, ἐνῷ ἡ προέχουσα γαστήρ του καὶ τὸ ὁλοστρόγγυλον ἐρυθρὸν πρόσωπόν του πᾶν ἄλλο ἐδείκνυον ἢ ὅτι ἡ φύσις τὸν εἶχε φέρει εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ τὸν χρησιμοποιήσῃ ὡς ἥρωα τόσον στυγερῆς τραγῳδίας.

Ἐν τούτοις, ἀπελθὼν τῆς οἰκίας μου, κατῆλθεν εἰς Πειραιᾶ πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ Νιρβάνα, τὸν ὁποῖον ἠπείλησεν ἐπίσης ὅτι θὰ τὸν ἐσπάραττε καὶ αὐτόν, ἀγνοῶ δὲ ἂν καὶ τῶν ἄλλων φίλων μας περιῆλθε τὰς οἰκίας σύρων τὴν θήκην τῆς σακαράκας του. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ γράψω ἕτερον διήγημα «Ὁ μαινόμενος Ἡρακλῆς», δημοσιευθὲν εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν», ὅτε ἤμην πλέον τακτικὸς συντάκτης αὐτῆς, χωρὶς νὰ προκληθῇ ἕτερον ἐπεισόδιον.

⁂

Ὁ πρόωρος θάνατος τῆς ἐφημερίδος μας δὲν διέλυσεν ἐν τούτοις καὶ τὴν ὁμάδα μας. Συνηντώμεθα καθ' ἑκάστην σχεδὸν καὶ ἀνεγινώσκαμεν μεταξύ μας ὅ,τι ἐγράφομεν. Εἰς τὸ φοιτητικὸν δὲ δωμάτιον τοῦ Γρηγορίου Ξενοπούλου μᾶς ἀνέγνωσεν οὗτος τὸ πρῶτον διήγημά του, τὸ ὁποῖον ὑποβληθὲν εἴς τινα διαγωνισμὸν τῆς «Ἑστίας» ἐβραβεύθη. Ἐκεῖ ὁ Μάτεσις μᾶς ἀπήγγειλεν ἐπίσης τὰς πρώτας μεταφράσεις του ἀπὸ τὸ «Βιβλίον τῶν ἀσμάτων» τοῦ Χάϊνε, τῶν ὁποίων μετέδιδεν ὅλην τὴν χάριν καὶ τὴν ζωὴν τοῦ πρωτοτύπου εἰς τὴν ἑλληνικήν. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οὐδεὶς εἶχεν ἀποπειραθῇ τὴν μετάφρασιν ποιημάτων τοῦ Χάϊνε. Ὁ Ἄγγελος Βλάχος ἐδημοσίευσε, νομίζω, ἑπτὰ ἔτη βραδύτερον μικρὰν συλλογὴν τοιούτων. Αἱ μεταφράσεις τοῦ Μάτεσι ἐγέννησαν καὶ εἰς ἐμὲ τὴν διάθεσιν νὰ μεταφράσω Χάϊνε καὶ ἕνα βράδυ τοὺς ἀνέγνωσα τὴν «Λορελάϊ», τὴν ὁποίαν διατηρῶ τέσετι εἰς τὴν μνήμην μου καὶ τὴν ὁποίαν παραθέτω ἐνταῦθα·

ΛΟΡΕΛΑΗ

Στὰ πικρά μου δὲν ξέρω τὰ στήθη
Γιατί θλίψις φωλιάζει πικρή.
Περασμένου καιροῦ παραμύθι,
Ἀπ' τὸν νοῦ μου νὰ βγῇ δὲν μπορεῖ.

Ὁ ἀέρας φυσᾷ σιγαλὰ
Καὶ ὁ Ρῆνος τὸ ρέμμα του σέρνει!...
Τοῦ βουνοῦ ἡ κορφοῦλα γελᾷ
Ἀπ' τὴ λάμψη τοῦ ἥλιου ποὺ γέρνει.

Μιὰ πεντάμορφη ὅλη παιχνίδια,
Ἐκεῖ ἔχει στημένη φωλιά.
Τὰ χρυσᾶ της ἀστράφτουν στολίδια,
Τὰ ξανθά της χτενίζει μαλλιά.

Τὰ χτενίζει μ' ὁλόχρυσο χτένι,
Κ' ἐνα λέει τραγοῦδι ἀπὸ 'κεῖ
Ποὔχει μιὰ μουσικὴ μαγεμένη,
Ποὔχει γιὰ φοβερὴ μουσική.

Μὰ τὸν νειὸ ποὺ κρατεῖ τὰ κουπιά του
Τρέμει πόνος βαθὺς σιγαλά,
Καὶ δὲν βλέπει τῆς ξέραις μπροστά του,
Τὴν νεράϊδα κυττάζει ψηλά.

Μὰ καὶ βάρκα καὶ ναύτη θαρρῶ,
Μὲ αὐτὰ γλυκὰ τραγουδάει,
Θὰ τοὺς σύρῃ σὲ μνῆμα ὑγρὸ
Ἡ ξανθὴ τοῦ βουνοῦ Λορελάϊ».

Κατόπιν μετέφρασα καὶ ἄλλα τινὰ ποιήματα τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ, τὰ ὁποῖα δὲν ἐδημοσίευσα, ἐπιθυμῶν νὰ τὰ κτενίσω, ὅπως τὰ μαλλιά της ἡ Λορελάϊ τοῦ γερμανικοῦ μύθου. Καίτοι ὅμως παρῆλθον τριάκοντα καὶ πλέον ἔτη ἕκτοτε, αἱ μεταφράσεις αὗται μένουν ἀκτένιστοι καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θὰ μείνουν ἔτσι διὰ παντός. Ἡ δημοσιογραφία καὶ ἡ πολιτικὴ μὲ εἶχον ἀπορροφήσει ἔκτοτε τόσον, ὥστε σπανίως πλέον ἐπεχείρουν νὰ γράφω στίχους. Νομίζω δέ, καὶ ὁ Μάτεσις διέκοψε πᾶσαν σχέσιν μὲ τῆς μούσες. Ἀπερροφήθη ἀπὸ τῆς δικηγορείας, τῆς ξηρᾶς καὶ ἀχαρίστου αὐτῆς ἐπιστήμης, ὥστε αἱ Ἑλικωνιάδες παρθένοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν μετὰ φρίκης βλέπουσαι τὰς νεαρὰς τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐγκαθισταμένας εἰς τὸ σπουδαστήριον τοῦ ποιητοῦ.

Ἐν τοίτοις, καίτοι ἀπιστήσας πρὸς τὰς μούσας, δὲν διέσπασε πάντα δεσμὸν πρὸς τὴν τέχνην καὶ κρύφᾳ μετέφραζε ποιήματα τοῦ Σίλλερ, τοῦ Στεκέτη, μίαν ἡμέραν δὲ μᾶς συνεκάλεσε καὶ μᾶς ἀνέγνωσεν ἓν δράμά του, τὸ ὁποῖον νομίζω ὅτι δὲν ἐπαίχθη ποτέ.

Ἐκ τοῦ κύκλου τούτου ὁ Ἀρτέμης ἐγένετο ἐπίσης διαπρεπὴς δικηγόρος ἐν Κύπρῳ καὶ ὁ Ζαφείριος Μάτσας ἔγεινε κάτι καλλίτερον, ἔγεινε τραπεζίτης, δέσας δὲ τὸν γάϊδαρόν του εἰς τὸ παχνὶ τῆς Τραπέζης τῶν Ἀθηνῶν, διέκοψε πᾶσαν σχέσιν πρὸς τὴν φιλολογίαν, πρὸς ἣν, εἶνε ἀληθὲς ὅτι δὲν ἔτρεφεν ἰδιαιτέραν στοργήν.

Οἱ ἄλλοι ἐμείναμεν πιστοὶ εἰς τὰς πρώτας μας κλίσεις. Ὁ Ξενόπουλος πλειότερον πάντων ἡμῶν, διότι ὁ μὲν Νιρβάνας εἰσῆλθεν εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικόν, ἐγὼ δὲ ἐρρίφθην κατακέφαλα εἰς τὴν πολιτικήν, χωρὶς ὅμως ν' ἀπομακρυνθῶ καὶ τῆς δημοσιογραφίας, ἐκτὸς τετραετοῦς τινος περιόδου, ὅτε διετέλεσα γενικὸς διευθυντὴς τῶν Ταχυδρομείων καὶ Τηλεγράφων. Κατὰ τὴν πρώτην νεότητά μας ὁ Παῦλος Νιρβάνας ἐνεφανίσθη καὶ ὡς ἐπικήδειος ῥήτωρ. Ἡ ῥητορικὴ αὕτη ἦτο πολὺ τοῦ συρμοῦ τότε. Οἱοσδήποτε καὶ ἂν ἀπέθνησκε, θὰ εὕρισκε τὸν ῥήτορά τοῦ. Συνέβη τότε ν' ἀποθάνῃ ἡ ἀδελφή ἑνὸς φίλου μας. Ὁ Νιρβάνας ἐπληροφορήθη τότε τὸ θλιβερὸν γεγονός, ἀνελθὼν εἰς Ἀθήνας. Ἐθεώρησε δὲ ἐπιβεβλημένον νὰ ἐκφωνήσῃ λόγον. Ἀλλὰ δὲν εἶχε τὴν καθιερωμένην εἰς τοιαύτας περιστάσεις ρενδιγκότταν. Καιρὸς δὲν ὑπῆρχε ἵνα κατέλθῃ εἰς Πειραιᾶ, ὅπως ἀναζητήσῃ τὴν ἰδικήν του, ἐπεδόθημεν λοιπὸν εἰς τὴν ἐξεύρεσιν δανείου τοιαύτης καὶ ὁ ποιητὴς τῆς «Χαϊδεμένης» Ἀνδρέας Νικολάρας παρεχώρησε τὴν ἰδικήν του (Σ.Σ. Γιατί ὄχι τὴν δικήν σας;) ἥτις ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ δύο·Νιρβάνας. Φέρων οὗτος τὴν εὐρείαν χειμερινὴν ρενδιγκόταν τοῦ Νικολάρα καὶ ἱδρωκοπῶν, ὡς ἐκ τοῦ καύσωνος, ἐξεφώνησε τὸν ἐπιτάφιόν του, συγκινήσας τοὺς παρισταμένους οἵτινες ἔχυσαν πλειότερα δάκρυα ἢ ἱδρῶτα ὁ ῥήτωρ.

Αὐτὸς νομίζω ὅτι ἦτο ὁ πρῶτος καὶ ὁ τελευταῖος ἐπιτάφιος, τὸν ὁποῖον ἐξεφώνησεν ὁ διαπρεπὴς συγγραφεύς, ὁ ἐπὶ μακρὰ ἔτη παρέχων καθ' ἑκάστην τὰ θαυμάσια χρονογραφήματά του εἰς τὸ κοινόν, καὶ ὁ ὁποῖος ἐπανελθὼν εἰς τοὺς παλαιούς του ἔρωτας, μᾶς ἔδωκε μίαν σειρὰν τετραστίχων τελευταίως, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὴν δρόσον τῆς αἰωνίας νεότητος, ὡς λέγει, ἂν δὲν μὲ προδίδῃ ἡ μνήμη, ὁ Πλάτων περὶ τῆς ποιήσεως.

ΘΕΟΔ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

ΜΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Περιερχόμενος τὰς κυριωτέρας ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν, πολλάκις, ἀφῃρημένος, φαντάζεταί τις ὅτι εὑρίσκεται εἴς τινα πόλιν τῆς Γαλλίας.

Τὰ πλεῖστα, αἴφνης, τῶν μεγάλων ξενοδοχείων τῆς πρωτευούσης τῆς Ἑλλάδος φέρουσιν ὀνόματα μὲ τὸ ἐπώνυμον «Πάλας», ὄχι βεβαίως διότι εἶνε ἀφιερωμένα εἰς τὴν πολιοῦχον τῆς πόλεως, ἡ ὁποία, ἐὰν πρὸς στιγμὴν ἐπεσκέπτετο τὴν κοιτίδα τῆς παλαιᾶς της δόξης, θὰ ἔχυνε πικρὰ δάκρυα, ἀλλά, ἁπλούσταται, διότι ἡ λέξις σημαίνει ἀγγλιστὶ παλάτιον.

Μὴ νομίσῃς τις οὔτε ὅτι διὰ τῆς ξενικῆς ταύτης λέξεως, θέλει ὁ δράστης νὰ ἐνθυμίσῃ τὸ περίφημον ἱερὸν Παλάτιον, τὸ ὁποῖον ἐπὶ 500 ἔτη κατηύγαζεν, ἀπὸ τῆς πρωτευούσης τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὁλόκληρον τὸν τότε γνωστὸν κόσμον. Ὄχι βεβαίως. Εἶνε, ἁπλούστατα, μίμησις. Πεζοτάτη, ἄτεχνος καὶ ἀκαλαίσθητος μίμησις τῶν διαφημιστικῶν ἐπωνύμων, τῶν σκοπούντων νὰ ἐξάρωσι τὰ ὀνόματα τῶν μεγαλειτέρων ξενοδοχείων τῆς ὠτικῆς Εὐρώπης.

Δειλὸν ἴχνος συναισθήσεως ἐθνισμοῦ ὤθησέ τινας ἐκ τῶν διευθυντῶν νὰ γράψωσι τὸ ξενικὸν ὄνομα καὶ ἐπώνυμον, ἐὰν ὑπάρχῃ, καὶ μὲ τρέμοντας μικροὺς ἑλληνικοὺς χαρακτῆρας. Ὄχι διὰ νὰ ἐννοήσουν οἱ Ἕλληνες τὴν ἐπιγραφήν, ἀλλὰ διὰ νὰ δυνηθοῦν νὰ τὴν ἀναγνώσουν. Τοῦτο καὶ ἀρκεῖ.

Ἐπὶ τοῦ κυρίου ὀνόματος αὐτῶν δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ἐκταθῶ· καθόσον εἶνε πάντοτε ὄνομα πολλάκις παρουσιαζόμενον ὑπὸ διαφόρους μορφάς, βορειοδυτικῆς τινος πόλεως ἢ χώρας, ἢ τελευταίως, κατὰ προτίμησιν, μεγαλοπρεπὲς ἐπίθετον τοῦ αὐτοῦ προσανατολισμοῦ.

Ὀλίγοι, εὐτράπελοι ἴσως, θέλοντες νὰ προσθέσουν ἰλαράν τινα ἐντύπωσιν εἰς τὴν οὕτω παραγομένην τραγικὴν ἢ αἰσθανόμενοι δι' οἱονδήποτε λόγον τὴν ἀνάγκην νὰ δώσωσιν ἑλληνικὸν ὄνομα εἰς τὸ κατάστημά των, φοβούμενοι ὅμως τὴν ἐξευτελιστικὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν θὰ ἐποροξένει ἑλληνικὴ ἐπιγραφή, ἀναγκάζονται νὰ τὴν ἐκγαλλίσουν ἢ ἁπλῶς νὰ τὴν γράψουν μὲ λατινικοὺς χαρακτῆρας.

Εὑρισκόμενος εἰς χώραν φημιζομένην ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος διὰ τὴν φιλοξενίαν τῶν κατοίκων της, ἤρχισα ἀπὸ τοὺς ναοὺς τῆς Ἀθηνᾶς Ξενίας. Ἀλλ' ἡ Ξενία ἄνευ τῆς Ἀθηνᾶς δὲν περιορίζεται ἕως ἐδῶ.

Τὰ πλεῖστα ἐμπορικὰ καταστήματα, ἡγουμένων τῶν ἀνακτόρων τῆς καλαισθησίας, ἐγκατέλιπον ἀπλάγχνως τὸν ἐκπεσόντα Ἑρμῆν καὶ θυσιάζουσιν ἑκατόμβας εἰς τὴν νεφελώδη καὶ χιονοφόρον δυτικὴν θεάν.

Εἴς τινα ἐκ τῶν καταστημάτων τούτων διαβάζετε, εἰς τὸ ὕψος τῶν ὀφθαλμῶν, ἐπὶ τοῦ ὑελοπίνακος τῆς προθήκης, ὁμιλοῦν ἀγγλικά, γαλλικά, γερμανικὰ ἢ ἰταλικὰ» εἰς τὴν σχετικὴν γλῶσσαν. Δὲν θὰ ἤρκει ἀρά γε ἡ εἰς τὴν αὐτὴν γλῶσσαν γεγραμμένη ἐπιγραφὴ νὰ ὁδηγήσῃ τὸν ἐν ἀπορίᾳ εὑρισκόμενον ξένον;

Ἂς εἰσέλθωμεν ἤδη εἴς τι κοσμικὸν κέντρον, ὅπου συναθροίζονται, ἰδίως, κυρίαι τῆς ἀθηναϊκῆς ἀριστοκρατίας ἢ εἰς αἴθουσαν ὑποδοχῆς μεγάρου ἐκ τῶν μᾶλλον προὐχόντων. Οἱ ὅμιλοι συνδιαλέγονται ἢ ἐντελῶς εἰς τὴν γλῶσσαν τὴν ἐνθυμίζουσαν τὸν Βασιλέα Ἥλιον καὶ τὴν ἐποχήν του, ἢ ἔστω καὶ τὴν ἑλληνικήν, ποικιλλομένην πλουσίως ἀπὸ ἀδάμαντας, προερχομένους ἐκ τοῦ στέμματος τοῦ μεγάλου τούτου βασιλέως.

Τί νὰ εἴπω διὰ τὰς κομψὰς καὶ πεπλοσκεπεῖς νύμφας τῶν ἀθηναϊκῶν ὁδῶν, αἵτινες συρρέουσιν, ὡς μέλισσαι περὶ τὴν κυψέλην, εἰς τὰ μεγάλα διεθνῆ βιβλιοπωλεῖα, ἵνα θυσιάσωσι δεκάδας δραχμῶν, εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ τὰ μέσα ἑκάστης ἐποχῆς καὶ ἡμιεποχῆς, πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ καλλιτεχνικοῦ οἰκονογραφημένου φυλλαδίου, τοῦ φέροντος εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰς φωτεινὰς ἀκτῖνας τῆς τηλαυγοῦς νέας Κορίνθου. Ὁ Παρισινὸς συρμὸς δὲν πιστεύω νὰ εὑρίσκῃ ἀλλαχοῦ εὐλαβεστέραν καὶ ἐπιχαριτωτέραν ἐφαρμογήν.

Αὐτὴ εἶνε ἡ εἰκών, δηλαδή, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀντιλαμβάνονται οἱ ὀφθαλμοί.

Ἂς ἐξετάσωμεν ἤδη τὴν γνώμην τῆς σκέψεως.

Διὰ νὰ ἐκφέρῃ κανεὶς κρίσιν, πρέπει νὰ γνωρίζῃ ἀκριβῶς τὰ στοιχεῖα.

Ἡ μικρά, πτωχὴ καὶ ἀνερμάτιστος Ἑλλάς, ἡ ἐξελθοῦσα τῆς καταστρεπτικῆς δίνης τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, εὑρέθη πρὸς στιγμὴν ἐγκαταλελειμμένη καὶ ἔρημος παντὸς πολιτισμοῦ.

Ἀλλ' ἡ ἀναμονὴ αὐτῆς ἦτο λίαν βραχεῖα.

Τὰ ἐν τῇ ξένῃ καταφυγόντα αὐτῆς τέκνα ἤρχισαν προστρέχοντα πρὸς αὐτήν, συμπροσκομίζοντα τοὺς καρποὺς τῆς πολυμόχθου ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἐργασίας των. Ἄλλα ἀπέστελλον αὐτοὺς ἐξακολουθοῦντα ἐν τῇ ἐξορίᾳ, μακρὰν τῆς Πατρίδος, νὰ καλλιεργῶσι τὸν σπόρον, τὸν ὁποῖον ἔσπειραν.

Ἡ ἀναγεννωμένη χώρα ἐλάμβανε λοιπὸν τὰς πρώτας ἀκτῖνας τοῦ ἀνατέλλοντος δι' αὐτὴν ἡλίου τῆς μελλούσης σταδιοδρομίας της μεταξὺ τῶν ἐθνῶν, ἀπὸ τὰς μᾶλλον προηγμένας χώρας τῆς δυτικῆς Εὐρώπης διὰ μέσου τῶν τέκνων της. Παντὸς Ἕλληνος, λοιπόν, τὰ βλέμματα ἐστράφησαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πρὸς τὸν ἥλιον τοῦτον.

Τίς δύναται νὰ ἀποτρέψῃ τὸ πρόσωπον τῶν ἀνθέων ἀπὸ τὸν βασιλέα τῶν ἀστέρων;

Τίς δύναται ν' ἀποτρέψῃ τὰς μελίσσας ἀπὸ τοῦ κάλυκος, ὅθεν ἀπομυζῶσι τὸ μέλι, ἵνα τροφοδοτήσωσι τὴν κυψέλην;

Ἀλλὰ ἀλματωδῶς ὁ νεαρὸς ἀετὸς τοῦ πολιτισμοῦ, τρεφόμενος ἀπὸ τοὺς γλυκεῖς καὶ εὐχύμους καρποὺς τῆς ἐργασίας τῶν ἐν τῇ ξένῃ Ἑλλήνων, ἐνισχύθη, ἐκραταιώθη καὶ, ἁπλώσας τὰς πτέρυγας, ἐκάλυψε σχεδὸν ὁλόκληρον τὴν βασιλείαν του· ἀλλὰ δὲν ἀνέλαβεν ἀκόμη τὴν πλήρη ἀνεξαρτησίαν του, δὲν ἐπέταξεν ἀκόμη.

Ἐξακολουθεῖ νὰ δέχεται τροφὴν ἔξωθεν. Μὴ τὸν ψέγετε διὰ τοῦτο.

Θὰ ἔλθῃ ἡ ἡμέρα καθ' ἣν θὰ πετάξῃ καὶ τότε θὰ ἀποτινάξῃ πᾶσαν ἐξάρτησιν.

Ἂς μὴ λησμονῶμεν ἕνα ἀνθρώπινον νόμον, τὸν τῆς ἕξεως ἢ τῆς κτηθείσης ταχύτητος λεγόμενον.

Πόσα ἔτη ἐπέρασαν ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως; πόσαι γενεαὶ ἐδιδέχθησαν ἀλλήλας;

Εἶπον ἀνωτέρω ὅτι ἀπὸ τῆς ἑπομένης τῆς ἀναγεννήσεως ὅλα τὰ βλέμματα ἦσαν ἐστραμμένα πρὸς Δυσμάς. Πῶς θέλετε, ἡμεῖς οἵτινες ἀπὸ ἀπαλῶν ὀνύχων βλέπομεν καὶ ἀκούομεν τοὺς γονεῖς μας ἀτενίζοντας πρὸς τὰ ἐκεῖ ἱκαὶ προσδοκῶντας ἐκεῖθεν νὰ μὴ ὑποστῶμεν τὴν ἐπιροὴν τῆς συνηθείας αὐτῆς;

Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ ἕτερον συναίσθημα, εἰς τὸ ὁποῖον ἔχομεν ἀνατραφῇ παιδιόθεν, τὸ τῆς εὐγνωμοσύνης. Ἡ εὐγενὴς καὶ εὐαίσθητος ψυχὴ τοῦ Ἕλληνος δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ διαβλέπῃ τὸ συμφέρον εἰς τὸ βάθος τῆς εὐεργεσίας. Γάλλοι, Ἄγγλοι, Γερμανοὶ καὶ Ρῶσοι, ἐθελονταί, φιλέλληνες, συνεργοὶ εἴτε διὰ τῆς ἠθικῆς, εἴτε διὰ τῆς ὑλικῆς ἀρωγῆς τοῦ ἀγῶνος αὐτῶν, εἴτε καὶ διὰ τῆς κρατικῆς αὐτῶν δυνάμεως, ἐγέννησαν αἴσθημα συμπαθείας καὶ εὐγνωμοσύνης ἀοιδίου, ὅπερ ἐπεκράτησε πάντων τῶν λυπηρῶν γεγονότων, ἅτινα στιγμιαία ἀντίθετα πολιτικὰ συμφέροντα ἀπὸ τοῦ 1854 καὶ ἐντεῦθεν προσεπάθησεν εἰς μάτην νὰ ἐπηρεάσωσιν.

Καὶ τὰ εὐγενῆ καὶ ὑψηλὰ ταῦτα αἰσθήματα ἐκδηλοῦνται διὰ λόγων καὶ ἔργων.

Δὲν εἶνε, ὅμως, μόνον ἱστορικὴ καὶ αἰσθηματολογικὴ ἡ αἰτιολόγησις τοῦ φαινομένου. Εἶνε ἀπόρροια φυσικοῦ νόμου, τοῦ νόμου τῆς τάσεως πρὸς τὴν πρόοδον.

Ἂς ἐξετάσωμεν τὸ ζήτημα ἀπὸ τοῦ ἁπλουστέρου πρὸς τὸ συνθετώτερον.

Ὁ χωρικὸς εὑρίσκει παρ' αὐτῷ τὰ διὰ τὴν καθημερινὴν ζωὴν ἀναγκαῖα τρόφιμα καὶ λοιπά. Μόλις αἰσθανθῇ τὴν ἀνάγκην εἴδους τινὸς ὀλίγον σπουδαιοτέρου, τὸ ὁποῖον δὲν κατασκευάζε-

ται ἢ παράγεται εἰς τὸ χωρίον του, καταφεύγει εἰς τὴν πλησιεστέραν κωμόπολιν, ἤτοι τὴν ἀμέσως ἀνωτέραν βαθμίδα, πρὸς προμήθειαν αὐτοῦ. Ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἐν τῇ κωμοπόλει ὑπάρχουσι πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν εὑρίσκονται εἰς τὸ χωρίον, προέρχεται ἐκτίμησις καί τις θαυμασμός, ἐκ μέρους τοῦ χωρικοῦ, πρὸς τὸ μεγαλείτερον τοῦτο κέντρον. Ἀνάλογόν τι συμβαίνει ἐκ τῆς κωμοπόλεως πρὸς τὴν πόλιν.

Οὕτως εὑρισκόμενός ποτε εἴς τι χωρίον παρὰ τὸ Σιδηρόκαστρον τῆς Μακεδονίας, παρέστην εἰς τὴν ὑποδοχὴν ἑνὸς χωρικοῦ, ἐπανελθόντος ἐκ ταξειδίου εἰς τὰς Σέρρας, ἐκ μέρους πανδοχέως τοῦ χωρίου.

Εἰς ἐρώτησιν λοιπὸν τοῦ τελευταίου, ποῖαι αἱ ἐντυπώσεις ἐκείνου ἐκ τῆς κωμοπόλεως, ἐδόθη ἡ ἑξῆς ἀπάντησις, συνοδευομένη ὑπὸ χαρακτηριστικῆς ἐπαναληπτικῆς κινήσεως τῆς κεφαλῆς, σημαινούσης ἄκρον θαυμασμὸν «Μεγάλη πολιτεία αἱ Σέρραι ! !» Φαντάζεται κανεὶς ποῖαι θὰ ἦσαν αἱ ἐντυπώσεις τοῦ ἁπλοῦ ἐκείνου χωρικοῦ, ἐὰν πρὸς στιγμὴν εὑρίσκετο εἴς τινα πολυσύχναστον ὁδὸν τῶν Ἀθηνῶν, τῶν Παρισίων, τοῦ Λονδίνου ἢ τῶν μεγάλων ἀμερικανικῶν πόλεων.

Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον συμβαίνει μεταξὺ χωρίου καὶ πόλεως, συμβαίνει καὶ μεταξὺ πόλεως καὶ πρωτευούσης μετὰ τῆς ἀναλόγου ἀναπτύξεως καὶ ἔπειτα μεταξὺ πρωτευούσης χώρας τινὸς καὶ ἑτέρας μᾶλλον προηγμένης κατὰ τὸν πολιτισμόν.

Ἀμφιβάλλετε ὅτι, ἐὰν ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς χωρικὸς ἤνοιγε πανδοχεῖον ἢ ἄλλο τι κατάστημα, θὰ τῷ ἔδιδε τὸ ὄνομα τῆς μαρτυρικῆς πόλεως «Σέρραι» ; Ἐὰν ἀμφιβάλλετε, ἐπιχειρήσατε μικρὸν ταξείδιον ἀνὰ τὰς δευτερευούσας πόλεις τῆς Ἑλλάδος καὶ θὰ ἰδῆτε εἰς μὲν τὰς μικροτέρας, μεσογείους ἰδίως, ἐπιγραφὰς φερούσας τὰ ὀνόματα τῶν μεγαλειτέρων πόλεων καὶ τῶν Ἀθηνῶν, εἰς δὲ τὰς μεγαλειτέρας, καὶ ἰδίως τὰς παραλίους, ὅπου διεξάγεται ἐμπόριον μὲ τὸ ἐξωτερικόν, ὀνόματα τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν μεγάλων ἐμπορικῶν κέντρων τῆς δυτικῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς.

Μοῦ εἶπον ὅτι ἐν Σερβίᾳ, νέᾳ καὶ παλαιᾷ Βουλγαρίᾳ, ἀποστέργουσι νὰ ὁμιλήσωσι ξένην γλῶσσαν, καίτοι, πολλάκις, γνωρίζοντες αὐτήν. Τοῦτο τιμᾷ τοὺς λαοὺς αὐτοὺς ὑπὸ ἔποψιν πατριωτισμοῦ. Δὲν νομίζετε ὅμως ὅτι εἶνε ὀλίγον τραχύ ;

Ἀλλ' ἡ τραχύτης εἶνε ἀντικρυς ἀντίθετος καὶ πολεμία πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἕλληνος, τὸν ὁποῖον χαρακτηρίζει ἡ λεπτότης καὶ ἡ εὐαισθησία, ἡ γλυκύτης καὶ τὸ εὔπλαστον.

Φαντάζεσθε, κατόπιν τῶν ὅσων ἐξέθηκα ἀνωτέρω, ὅτι νομοθέτης τις, θεμὸς ὑποστηρικτὴς τῆς ἐθνικῆς φιλοτιμίας, θὰ ἠδύνατο διὰ δρακοντείου τινὸς νόμου, νὰ καταργήσῃ τὴν, φαινομενικὴν τοὐλάχιστον, ξενοδουλείαν ταύτην ;

Ἡ δραστήριός τις ἀστυνομικὸς διευθυντής, διὰ μιᾶς κεραυνοβόλου ἀστυνομικῆς διατάξεως, θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξαλείψῃ, ἐν μιᾷ νυκτί, τὴν ἐξευτελιστικὴν ταύτην ὑποτέλειαν ;

Ἡ ἀπάντησις εἶνε ὅτι μὲ τὰς ἁλματικὰς προόδους, τὰς ὁποίας ἐπιτελεῖ ἡ πατρὶς ἡμῶν εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ πολιτισμοῦ, θὰ ἔλθῃ ἡ ἡμέρα, καὶ δὲν εἶνε μακράν, καθ, ἣν δὲν θὰ ἔχῃ ἀνάγκην ν' ἀτενίζῃ πρὸς ξένους ἡλίους, ἵνα εὕρῃ τὸ φῶς. Καὶ τότε οἱ εἰς τὴν ὁδὸν Σταδίου περιπατοῦντες λεπτοφυεῖς Ἀθηναῖοι δὲν θὰ ὑφίστανται τὴν προσβολὴν τῶν εὐθίκτων αὐτῶν ὀφθαλμῶν ὑπὸ τῶν ξένων ἐπιγραφῶν.

20—10—1921.

ΧΙΟΣ

Μ. ΔΕΦΝΕΡ

ΚΡΗΤΙΚΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ ΤΡΙΤΟΝ

Ἀφοῦ ἔπαυσεν ἡ νεροποντή, ἐκαθήσαμεν πάλιν ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸ μαγαζί, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν τὸ μεγαλοπρεπὲς θέαμα τῆς ἀγριεμμένης θαλάσσης καὶ τῶν μαύρων γύρω μας ἀποκρήμνων βουνῶν μὲ τὴν »εἴσοδον πρὸς τὸ φαράγγι», ἀπὸ τὸ ὁποῖον κατήρχετο χείμαρρος μὲ βοὴ μεγάλη.

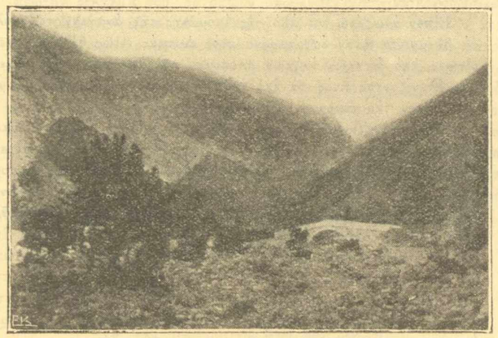

Ἡ εἴσοδος πρὸς τὸ φαράγγι

Μακρυὰ, πρὸς νότον, ἐχόρευαν μέσ' στὴν θάλασσαν τὰ νησιὰ Γαῦδος καὶ Γαυδοπούλα, ἢ μᾶλλον ἐχόρευαν τὰ κύματα τριγύρω των. Σύννεφα ἤρχοντο ἀκμὴ ἀπ' ἐκεῖ καὶ ἀσπραπὲς διεσταυρώνοντο ἀπὸ τὸ ἕνα εἰς τὸ ἄλλο νέφος.

Ὡς τραπέζι διὰ τὸν καφὲ μας εἴχαμε μίαν ἐπιτύμβιον στήλην, μ. 0.65 ὕψους καὶ μ. 0.50 πλάτους, τῶν χρόνων τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων. Τὴν ἔχει δημοσιεύσει μαζὶ μὲ ἄλλες ὁ Gaetano de Sanctis. Κατ' ἐκείνους τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους τὸ νεκροταφεῖον τῆς Τάρρας φαίνεται νὰ ἦτον κοντὰ εἰς τὸ Ἀζοὔρομοῦρι, διότι ἐκεῖ εὑρέθησαν αὐταὶ αἱ ἐπιτύμβιοι στῆλαι, ὡς μοῦ εἶπεν ὁ φιλοξενῶν μας Κόρκακας, καὶ ἐκεῖ εὑρίσκονται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τάφοι.

Περίπατον πρὸς ἀναγνώρισιν τῆς τοποθεσίας τῆς Τάρρας δὲν ἐπέτρεπαν τὰ παντοῦ ρέοντα νερά· ἄλλως τε ἄρχισε νὰ σουρουπώνῃ, γιατί ὁ ἥλιος εἶχε βασιλεύσει πρὸ μισῆς σχεδὸν ὥρας.

Ἐμπῆκα στὸ μαγαζὶ καὶ ἐρώτησα τὸν Κόρκακα, τί φαγὶ ἠμπορεῖ νὰ μᾶς ἑτοιμάσῃ διὰ τὸ βράδυ καὶ ποῦ θὰ κοιμηθοῦμε ; γιατί ἐ'δα, πῶς αὐτὸς δὲν εἶχε τόπο· »Μὴ λιγοψυχᾶτε» (στενοχωρεῖσθε), μοῦ λέγει· »τὰ εἶχα ὑπ' ὄψιν μου. Ἔχω φρέσκα αὐγὰ ἀπὸ τὲς κόττες μου, καὶ θὰ σᾶς κάμω μιὰ ὀμελέττα καλὴ μὲ μιὰ στρῶσι ἀπὸ φέτες τυρί, καὶ μιὰ καλὴ σαλάτα. Ἔχω κρασὶ καλὸ καὶ φροῦτα καλὰ ἀπὸ τὴν Ἐπάνω Ἁγία Ρουμέλη. Ἔχω καὶ μέλι φίνο ἀπὸ τὰ μελίσσια τῆς Παναγίας ἐκεῖ ἐπάνω. Ὅσο διὰ τὸν ὕπνο, θὰ σᾶς πάω ἔπειτα στὸν Σταθμὸ τῆς Χωροφυλακῆς. Αὐτοὶ εἶνε εἰδοποιημένοι ἀπὸ τὸ Ἀρχηγεῖο τῆς Χωροφυλακῆς εἰς τὰ Χανιὰ νὰ σᾶς παρέξουν κάθε βοήθεια. Θὰ βρῆτε ἐκεῖ παστρικὰ κρεββάτια καὶ θὰ κοιμηθῆτε λαμπρά».

Μὲ εὐγνωμοσύνη ἐνθυμοῦμαι πάντοτε τὸν εὐγενέστατον ἀρχηγὸν τῆς Χωροφυλακῆς Κρήτης κ. Νικόλαον Τζίκαν, ὁ ὁποῖος εἰς τὰ Χανιὰ ἐφέρθη πολὺ φιλοφρόνως πρὸς ἐμέ. Ἐκεῖ καὶ ἀπὸ ἐντόπιους καὶ ἀπὸ ἐξορίστους μόνον καλὰ ἤκουσα δι' αὐτὸν καὶ τοὺς καλούς του τρόπους. Ἐὰν ὑπηρέτησε καὶ ὑπὸ τὸ ἄλλο καθεστὼς, τί ἤθελε νὰ κάμῃ ἕνας οἰκογενειάρχης μὲ παιδιά ; Αἰσθάνομαι τὸ καθῆκον νὰ πιστοποιήσω αὐτὰ ἐδῶ ἐπισήμως, θὰ ἐλυπούμην δὲ κατάκαρδα, ἂν ἤκουον ὅτι τώρα παρηγκωνίσθη.

Ὁ κ. Κόρκακας, πράγματι, μᾶς ἑτοίμασεν ἕνα καλὸ δεῖπνο καὶ ἔπειτα ἀπὸ κάμποσῃ ὥρα μᾶς ἐπῆγε στὸν Σταθμὸ τῆς Χωροφυλακῆς. Ἐκεῖ εὑρήκαμε τὸν ἐνωμοτάρχη — οἱ χωροφύλακες ἐγύριζαν ἔξω. Μᾶς ἔδειξε τὰ ἑτοιμα κρεββάτια μὲ καθαρὰ σενδόνια καὶ μαξιλλάρια καὶ ζεστὲς κουβέρτες. Ἐκουβεντιάσαμε ἀκόμη ὀλίγο μαζύ του, καπνίζοντας ἕνα τσιγαράκι, καὶ ἔπειτα ἐπέσαμε. Μᾶς ἐνανούριζαν τὰ κύματα, ποῦ, κουρασμένα πλέον, ἐκυλοῦσαν ἐπάνω στὰ βότσαλα τοῦ γιαλοῦ.

Μονοροῦφι τὸν ἐπήραμε ὡς τὲς 6 τὸ πρωΐ. Ἀνέτειλεν ἡμέρα-χαρὰ Θεοῦ ! Τὰ κύματα, ποῦ πρὸ μισῆς ἡμέρας ἐμασήγωναν τὰς ἀκτάς, τὰς ἐχαΐδευαν τώρα μὲ ὑγρὰ φιλιά. Ἑτοιμασθήκαμε νὰ πάμε πίσω στὸ μαγαζί. Ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸν Σταθμὸ τῆς χωροφυλακῆς ἦσαν μερικαὶ ἐπιτύμβιοι στῆλαι, ποῦ εἶχαν μεταφερθῆ ἀπὸ τὸ Ἀζοὔμοῦρι, πρὸς φύλαξιν, ἄλαι τῶν χρόνων τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων, ἄνευ ἀξίας γλωσσικῆς ἢ ἱστορικῆς· ὀνόματα καὶ στὸ τέλος ἕνα »Χαῖρε». Χαίρετε λοιπὸν μακαρῖται Ταρραῖοι !

Ἀφοῦ ἐκολατσίσαμε στὸ μαγαζὶ -καφὲ, ψωμὶ μὲ μέλι τῆς Παναγίας καὶ μιὰ τσικουδιὰ- ἐτριγυρίσαμε τὴν περιοχὴ τῆς Τάρρας. Πρῶτα ἐπήγαμεν ἐπάνω στὴν ἐκκλησία, ἡ ὁποία φαίνεται στὴν τελευταία φωτογραφία τοῦ προηγουμένου φυλλαδίου-ἀριστερὰ ἐπάνω σὲ μικρὸ ὕψωμα.

Ἰδοὺ ἡ εἰκὼν τῆς ἐκκλησίας, ἡ ὁποία εἶνε τώρα ὀρθόδοξος καὶ ἀφιερωμένη εἰς τὴν »Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου». Εἶνε ὅμως καὶ αὐτὴ τώρα σχεδὸν ἐρείπιον.

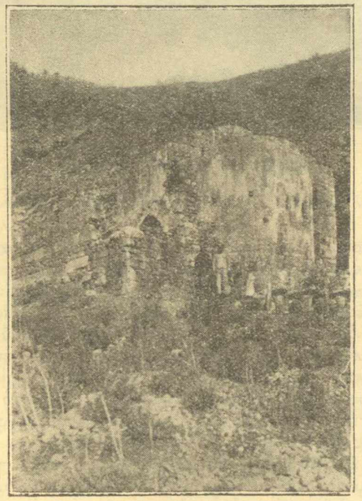

Ἐκκλησία τῆς Παναγίας εἰς τὴν Τάρραν

Πρὶν προχωρήσω εἰς τὰς ἐρεύνας μου, ἀνάγκη νὰ παραθέσω ὅλα τὰ χωρία τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, εἰς τὰ ὁποῖα γίνεται μνεία τῆς Τάρρας.

Στεφ. Βυζ. Τάρρα πόλις...Κρήτης, ἐν ᾗ Ταρραῖος Ἀπόλλων τιμᾶται· ἔστι καὶ ἄλλη πόλις παρὰ τὸν Καύκασον, Κρητῶν ἄποικος· Λούκιος ἦν ἀπὸ Τάρρας τῆς Κρητικῆς πόλεως. Φέρεται δὲ τούτου τὰ περὶ παροιμιῶν τρία βιβλία ἄριστα καὶ περὶ γραμμάτων καὶ τεχνικὰ γλαφυρώτατα· τὸ θηλυκὸν ἐπὶ τῆς χώρας Ταρραία.

Στεφ. Βυζ. Λάμπη, πόλις Κρήτης, Ἀγαμέμνονος κτίσμα ἀπὸ Λάμπου τοῦ Ταρραίου.

Σταδιασμ. § 329· Ἀπὸ Φοίνικος εἰς Τάρρον στάδιοι ξ', πόλις μικρὰ ἐστιν, ἔχει ὅρμον· § 330· Ἀπὸ Τάρρου εἰς Ποικιλασὸν στάδιοι ξ.

Πτολ. III, 17, 3· »Νοτίας πλευρᾶς περιγραφή· Λισσὸς -Τάρρα-Ποικιλασσός».

Παυσ. X' 16, 5· Ἔστι δὲ ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ κατ' ἐμὲ ἔτι Ἕλυρος πόλις. Οὗτοι οὖν αἶγα χαλκῆν ἀπέστειλαν εἰς Δελφοὺς· δίδωσι δὲ νηπίοις ἡ αἶξ Φυλακίδῃ καὶ Φυλάνδρῳ γάλα. Παῖδας δὲ αὐτοὺς οἱ Ἑλύριοί φασιν Ἀπόλλωνός τε καὶ Ἀκακαλλίδος νύμφης· συγγενέσθαι δὲ τῇ Ἀκακαλλίδι Ἀπόλλωνα ἐν πόλει Τάρρα καὶ οἴκῳ Καρμανορος.

Θεόφραστος ἱστ. φυτ. II 2, 2· Κυπάριττος δὲ παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἀπὸ σπέρματος, ἐν Κρήτῃ δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ στελέχους, οἷον τὸ τῆς ὀρείας ἐν Τάρρᾳ· παρὰ τούτοις γὰρ ἔστιν ἡ κουριζομένη κυπάριττος. Αὕτη δὲ ἀπὸ τῆς ριμῆς βλαστάνει, πάντα τρόπον τεμνομένη καὶ ἀπὸ γῆς, καὶ ἀπὸ τοῦ μέσου, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρου.

Πρὸς τούτοις οἱ Ταρραῖοι ἀναφέρονται μεταξὺ τῶν κατοίκων τῶν Κρητικῶν πόλεων, αἵτινες συνεμάχησαν μετὰ τοῦ Εὐμένους, τοῦ βασιλέως τῆς Περγάμου. Τέλος ἡ Τάρρα εἶχε καὶ νομισματικὴν σύμβασιν μετὰ τῆς Ἑλύρου, τῆς Ὑρτακίνης καὶ τῆς Λισσοῦ. (Svoronos, revue numism 1888).

***

Ἀπὸ αὐτὰς τὰς πληροφορίας τῶν ἀρχαίων πολὺ σπουδαιότερα εἶνε ὅσα περὶ Τάρρας γράφει ὁ Christophorus Bondelmontius, presbyter Florentinus, ὁ ὁποῖος κατὰ τὰ ἔτη 1415 καὶ 1416 περιηγήθη τὴν Κρήτην καὶ ἐπεσκέφθη καὶ τὴν Τάρραν. (1) Εἰς τὴν Creta Sacra τοῦ Fl. Cornelius (tom. I—II. Venetiis 1755) ἐδημοσιεύθησαν δύο τοῦ Buondelmonti περιγραφαὶ τῆς Κρήτης, μία descriptio Cretae notis illustrata (I, p. 1—76) καὶ ἑτέρα, descriptio insulae Candiae (I. p. 77—124). Ἐπειδὴ τὰ περὶ Τάρρας διαφόρως ἐκτίθενται εἰς τὴν μίαν καὶ εἰς τὴν ἄλλην περιγραφὴν, παραθέτω τὰ σχετικὰ μέρη ἀμφοτέρων.

1) I. p. 5: Cumque ab hoc disceditur loco (δηλ. ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Παύλου), a leva insula Godi ab avibus marinis occupata apparet. A dextra vero juxta amplos altosque hiatus (χάσματα γῆς, φαράγγια), in quorum summitate falconum et aquilarum nidi prospiciuntur, ad portum antiquae urbis desolatum, olim Phenicis (πλάνη τοῦ συγγραφέως), nunc Sanctus Romelus dictum pervenitur. In hac desolata urbe columnae marmoreae et porphireticae sparsim jacent, et templum diruptum apparet cum idolorum fragmentis et lapide quodam, in quo literis graecis sculptum erat: Munda pedem, vela caput, et intra.

2) I. p. 85 Portum antiquae urbis desolatum Phenicis, hodie Romelum secundum dicitur, gaudentes intramus, deinde grandem ambitum jam fessi querimus, medio cujus ingentem aspicio templum in subversione volutum, quo omnia genera marmorum

(1) — Ὁ Lud. de Sinner ἐξέδωκεν ἐν Λειψίᾳ 1824 τὸ βιβλίον τοῦ Buondelmonti « Liber insularum Archipelagi». Εἰς τὴν σύντομον βιογραφίαν τοῦ Buond. (σελ. 18) γράφει, ὅτι οὗτος κατὰ τὸ ἔτος 1414 ἔζησεν εἰς τὴν Ρόδον, τὰ δὲ ἑπόμενα δύο ἔτη 1415 καὶ 1416 εἰς τὴν νῆσον Κρήτην, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν σημειώσεών του εἰς μερικὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα ἠγόρασεν ἐν Κρήτῃ καὶ τὰ ὁποῖα φυλάττονται εἰς τὴν Bibliotheca Medicea Florentina, ὡς βεβαιοῖ ὁ Ambrosio Traversario εἰς τὰς ἐπιστολάς του. Αὐτὰ ματαίως θὰ ἀναζητήσετε εἰς τὰ βιογραφικὰ καὶ ἐγκυκλοπαιδικὰ λεξικά.

atque porphirum columnae sine ordine jacent. Aspicio idolorum sine capitibus busta et ab altero latere templi cupat Veneris vel Dianae inveni, quod super omnia pulcherrimum videbatur. Revolvo me ad angolum quemdam et ab indicio ingentis marmoris circum circa lapides elevamus. Cernimus nimis deletas graecas literas sculptas, sequimur deinde eas, heu scissum erat, sed per conjecturas sic cernere potui. Munda pedem, vela caput et intra; columnae cisternaeque cum hedificiis amplis omnia patescunt.

Εὗρε λοιπὸν ὁ **Buondelmonti** κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 15ου αἰῶνος τὰ ἐρείπια ναοῦ πελωρίου, μάρμαρα πολλὰ καὶ ποικίλα ἀτάκτως κείμενα, εἴδε κορμοὺς ἀγαλμάτων ἄνευ κεφαλῶν καὶ εἰς τὴν ἄλλην πλευρὰν τοῦ ναοῦ εὗρε κεφαλὴν Ἀφροδίτης ἢ Ἀρτέμιδος, ἥτις τῷ ἐφαίνετο ὡραιοτάτη πασῶν... Εἶδε ἑλληνικὰ γράμματα παραπολὺ κατεστραμμένα, τὰ ἐξήτασε, δυστυχῶς ἡ πέτρα ἦτο σπασμένη, ἀλλὰ μὲ εἰκασίας ἠδυνήθη νὰ διακρίνῃ· »καθάρισον τὸν πόδα, κάλυψον τὴν κεφαλὴν καὶ εἴσελθε».

Ἐκ τοῦ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου καὶ ἐκ τοῦ Παυσανίου γνωρίζομεν ὅτι εἰς τὴν Τάρραν ἐλατρεύετο ὁ Ἀπόλλων, θὰ ἠδυνάμεθα συνεπῶς νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι τὰ ἐρείπια, τὰ ὁποῖα εἶδεν ὁ **Buondelmonti**, ἦσαν ναοῦ τινος τοῦ Ἀπόλλωνος.

Ἀλλ' ἡ ὡραιοτάτη κεφαλὴ τῆς Ἀφροδίτης ἢ τῆς Ἀρτέμιδος, τὴν ὁποίαν εὗρεν εἰς τὴν ἄλλην πλευρὰν τοῦ ναοῦ, καὶ ἡ ὁποία ἴσως κοσμεῖ τὸ Μουσεῖον τῆς Φλωρεντίας καθιστᾷ πιθανὴν τὴν εἰκασίαν, ὅτι ἐν τῷ ναῷ θὰ ἐλατρεύετο ἡ Ἄστεμις καὶ δὴ ἡ Δικτυνναία, ἡ Βριτόμαρτις (Γλυκεῖα Παρθένος) λεγομένη, τῆς ὁποίας ἡ λατρεία ἦτο διαδεδομένη ἰδίως εἰς τὰ δυτικὰ μέρη τῆς Κρήτης, ὅπου κατῴκουν οἱ Δωριεῖς. Ὁ περιφημότερος αὐτῆς ναὸς ὑπῆρχεν εἰς τὴν πόλιν Δίκτυνναν, τῆς ὁποίας τὰ ἐρείπια σώζονται εἰς τὸν ὅρμον Καντζιλιέρη, παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Σπάθα· Ναοὶ τῆς Βριτομάρτιος ὑπῆρχον καὶ εἰς τὴν Φαλάσαρναν, τὴν πολυρρηνίαν, τὴν Κυδωνίαν, τὴν Γόρτυνα, τὴν Ὀλοῦντα καὶ ἀλλαχοῦ. Ὡς Ἀφαία ἐλατρεύετο εἰς τὴν Αἴγιναν.

Ἡ εἰκασία ὅτι εἰς τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος ναὸν τῆς Τάρρας ἐλατρεύετο ἡ Βριτόμαρτις, καὶ οὐχὶ ὁ Ἀπόλλων ἐνισχύεται καὶ ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῆς ἐπιγραφῆς πωῦ ἀνέγνωσεν ὁ Μπουονδελμόντι, πρὸς ἕνα χωρίον τοῦ Σωλίνου (Solinus, cap. XI)· Cretes Dianam religiosissime venerantur, Britomarten gentiliter nominantes, quod sermone nostro sonat virginem dulcem. Aedem numinis, praeterquam nudus vestigia, nullus licito ingreditur. Πρβλ. Ἰάμβλιχον (βίος Πυθαγόρου § 35 σ. 182 **καὶ** § 105, σ. 228)· **Θύειν χρὴ ἀνυπόδητον—ἀνυπόδητος θῦε καὶ προσκύνει.**

Ἡ εἰκασία περὶ ναοῦ τῆς Βριτομάρτιος καὶ οὐχὶ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐνισχύεται περαιτέρω ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι, ὅπου εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπῆρχε ναὸς ἐθνικοῦ Θεοῦ, βλέπομεν βραδύτερον ἐκκλησίαν χριστιακοῦ ἁγίου, ὅπου δὲ ἦτο ναὸς Θεᾶς, εὑρίσκομεν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας ἢ καμμιᾶς ἁγίας. Ἡ θρησκεία δὲν ἄλλαξε τὸ φῦλον τῆς θεότητος. Εἰς τὸν Παρθενῶνα τῶν Ἀθηνῶν καὶ εἰς τὸ Κάστρο τῆς Σκύρου ἡ Παναγία ἀντικατέστησε τὴν Ἀθηνᾶν, εἰς τὰ ἀκρωτήρια ὁ Ἅγιος Νικόλαος τὸν Ποσειδῶνα, εἰς δὲ τὰς κορυφὰς τῶν βουνῶν λατρεύεται ὁ Προφὴτ Ἠλίας ἀντὶ τοῦ Ἡλίου ἢ τοῦ Ἀπόλλωνος.

Τί ἀπέγειναν ὅμως ὅλα αὐτὰ τὰ ἐρείπια πελωρίου ναοῦ, τὰ πολλὰ καὶ ποικίλα μάρμαρα κλπ., τὰ ὁποῖα ἀκριβῶς πρὸ 500 ἐτῶν εἶδεν ἀκμὴ ὁ Μπουονδελμόντι; Τὰ ἐπῆγεν ὁ χείμαρρος εἰς τὴν θάλασσαν; Κατεχώσθησαν ἀπὸ τοὺς ἄμμους καὶ τὰς πέτρας ποῦ κατεβάζει ἀεννάως ὁ χείμαρρος; Μετεβλήθησαν εἰς ἄσβεστον;

Τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτά! Ὑπάρχουν ἀκόμη! Ἰδέτε τὴν εἰκόνα τῆς ἐκκλησίας τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου! Ὅσον μικρὰ καὶ ἂν εἶνε ἡ εἰκών, σᾶς δεικνύει ἐντετειχισμένας ἑκατοντάδας μεγάλων μαρμάρων καὶ χιλιάδας μικροτέρων κατειργασμένων λίθων. Μὲ τὰ ἐρείπια λοιπὸν τοῦ ἀρχαίου ναοῦ ἐκτίσθησαν ἡ ἐκκλησία καὶ οἱ περίβολοι αὐτῆς. Τὰ θρύμματα τῶν μαρμάρων θὰ ἐχρησιμοποιήθησαν πρὸς κατασκευὴν τῆς διὰ τὴν οἰκοδομὴν ἀναγκαίας ἀσβέστου.

Προβάλλει τώρα τὸ ἐρώτημα· Ἐκτίσθη ἡ ἐκκλησία ἐκεῖ περίπου, ὅπου ἦτο ὁ ἀρχαῖος ναός; ἢ μετεφέρθησαν τὰ μάρμαρα ἀπὸ χαμηλότερον μέρος ἐπάνω εἰς τὸ ὕψωμα, ὅπου ἔμελλε νὰ κτισθῇ ἡ ἐκκλησία, διὰ νὰ εἶνε ἀσφαλὴς ἀπὸ ἐνδεχομένας ἐκ τοῦ χειμάρρου καταστροφάς;

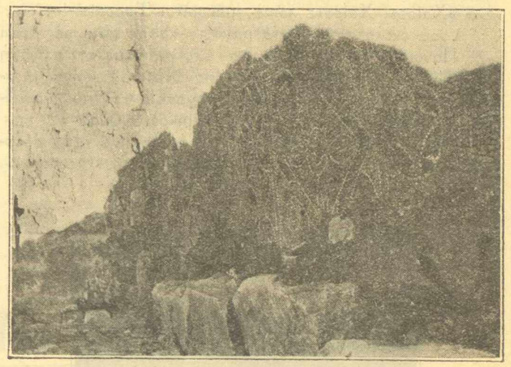

Εἰκὼν τοῦ ἀρχαίου μωσαϊκοῦ

Τὴν ἀπάντησιν μᾶς δίδει τὸ ἀρχαῖον μωσαϊκόν, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῆς ἐκκλησίας καὶ τὸ ὁποῖον ἐκαθάρισεν ἐπιμελῶς ἡ χθεσινὴ βροχή, διὰ νὰ ἠμπορέσῃ νὰ γίνῃ ὡραία φωτογραφία.

Τὸ μωσαϊκὸν τοῦτο πιστοποιεῖ ὅτι ὁ ἀρχαῖος ναὸς ἵστατο ἀκριβῶς εἰς τὴν θέσιν τῆς σημερινῆς ἐκκλησίας. Δὲν ἕπεται ὅμως ἐκ τούτου, ὅτι ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ναοῦ καὶ ἡ κατασκευὴ τοῦ μωσαϊκοῦ ἀνήκουν εἰς τὴν αὐτὴν ἐποχήν. Τὸ μωσαϊκόν, ἔργον πιθανῶς τοῦ πρώτου π. Χ. αἰῶνος, θὰ ἐγένετο πρὸς διακόσμησιν ναοῦ κτισθέντος κατὰ κλῆν ἀκμὴ τῆς τέχνης ἐποχήν, ὡς φαίνεται μαρτυροῦσα ἡ κεφαλὴ τῆς Θεᾶς. Ἐδῶ χρειάζονται ἀνασκαφαί.

Ὁ Pashley II, 264, ἀναφέρων τὸ χωρίον τοῦ Μπουονδελμόντι περὶ τῶν ἐρειπίων πελωρίου ναοῦ, λέγει· »Ἐξετάσας τὸν τόπον εὗρον ἐλάχιστα ἴχνη τῆς ἀρχαιότητος», παραδέξως δὲ δὲν κάμνει οὐδόλως λόγον περὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας καὶ τῶν ἀρχαίων μαρμάρων, δι' ὧν ἐκτίσθη.

Ὁ δὲ Gaetano de Sanctis ἐν σελ. 240 τῆς Esplorazione archeologica, δημοσιεύων μικρὰν ἐπιτύμβιον πλάκα (ἀρ.56) εὑρεθεῖσαν tra le rovine(!)della chiesa della Παναγία ad **Ἁγία Ρουμέλη**, σημειώνει ἁπλῶς· questa chiesa è fabbricata con materiale antico ed ha in parte della corte un pavimento a musaico, certo molto anteriore alla chiesa stessa. **Δηλαδή**·

»Ἡ ἐκκλησία αὐτὴ κατεσκευάσθη ἀπὸ ἀρχαῖον ὑλικὸν καὶ ἔχει εἰς ἕνα μέρος τῆς αὐλῆς ἕνα μωσαϊκόν, ἀσφαλῶς πολὺ προγενέστερον ἀπὸ τὴν ἰδίαν τὴν ἐκκλησίαν».

Ὁ κ. G. de Sanctis ὅμως ἐσφαλμένως νομίζει, ὅτι τὰ

ἐρείπια ναοῦ, τὰ ὁποῖα εἶδεν ὁ **Buondelmonti**, ἔκειντο πρὸς τὸ Ἀζοϋρομοῦρι. Ἰδοὺ τί γράφει ἐν σελ. 239, κατὰ πιστὴν μετάφρασιν· »Πράγματι παρατηροῦνται μερικὰ ἀρχαῖα ἐρείπια εἰς τὴν τοποθεσίαν Ἀζοϋρομοῦρι πρὸς ἀνατολὰς τοῦ μικροῦ λιμένος, καὶ οἱ ἐντόπιοι λέγουν, ὅτι ἀνέσκαψαν τάφους καὶ πρὸς ἀνατολὰς καὶ πρὸς δυσμάς. Ὁ **Buondelmonti** εἶδεν ἐκεῖ ἐρείπια σημαντικώτατα».

Τὰ »ἐλάχιστα ἴχνη τῆς ἀρχαιότητος», τὰ ὁποῖα ἐ'δεν ὁ **Pashley**, καὶ τὰ »μερικὰ ἀρχαῖα ἐρείπια», τὰ ὁποῖα παρετήρησεν ὁ G. de Sanctis, θὰ εἶνε τὰ ἐρείπια ἑνὸς κτιρίου πλινθοκτίστου τῶν χρόνων τῶν Ρωμαίων Αὐτοκρατόρων, εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς περιοχῆς τῆς Τάρρας, πρὸς τὸ Ἀζοϋρομοῦρι καὶ ὄχι μακρὰν τῆς παραλίας.

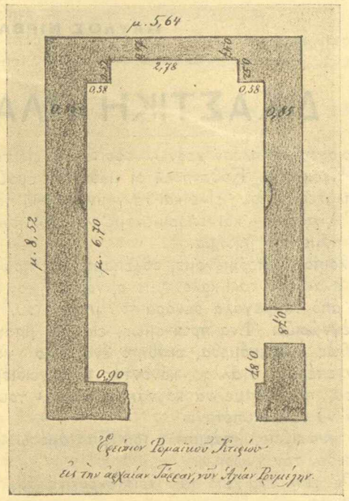

Τρεῖς πλευραὶ τοῦ κτιρίου σώζονται ἀρκετὰ καλά, κατὰ μέσον ὅρον εἰς ὕψος ἀνδρός, αἱ δύο δὲ μακραὶ πλευραὶ ἔχουν καὶ ἀχηβάδες (ἀπὸ τὸ ἀρχ. ἑλλ. Χ ή μ η, ὅρα Ἀριστοτέλην). Ἐντὸς τοῦ κτιρίου καὶ τριγύρω κεῖται πλῆθος καταπεσμένων τούβλων.

Αὐτὸ τὸ κτίριον χρεωστεῖ τὴν ὕπαρξίν του εἰς τὴν ἀνύψωσιν τῆς Κρήτης καὶ τὴν ἀποχώρησιν τῆς θαλάσσης, καθότι ἡ θέσις ἐκείνη πρότερον ἦτο ὑπὸ τὴν θάλασσαν. Σήμερον κεῖται 3 τὸ πολὺ μέτρα ὑπὲρ ταύτην, ἐνῷ ἡ ἀνύψωσις τοῦ ἐδάφους κατὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Spratt (II,249) φθάνει εἰς τὴν Τάρραν εἰς 3,65 μ. καὶ πλέον. Τὸ κτίριον τοῦτο, ἀνῆκον εἰς τὸ τέλος τοῦ πρώτου ἢ εἰς τὸν δεύτερον μ. Χ. αἰῶνα, καὶ οἱ πρὸς τὸ Ἀζοϋρομοῦρι εὑρεθέντες τάφοι ἐκείνων τῶν χρόνων καθιστῶσι λίαν πιθανὴν τὴν ἐκδοχήν μου, ὅτι αἱ ρηθεῖσαι γεωλογικαὶ μεταβολαὶ ὀφείλονται εἰς τοὺς σεισμοὺς τοῦ ἔτους 66 μ.Χ. Διὰ τῆς ἀνυψώσεως τοῦ ἐδάφους, διὰ τῶν εἰς τὰ ὄρη ρηγμάτων καὶ τῆς ὁλονὲν ἐκβαθύνσεως αὐτῶν ὑπὸ τοῦ χειμάρρου καὶ διὰ τῶν παρ' αὐτοῦ ἐπιχώσεων τοῦ παραθαλασσίου μέρους μετεβλήθη εἰς τόσους αἰῶνας ἡ ὄψις τῆς περιοχῆς τῆς Τάρρας. Ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας κεῖται σήμερον 10 περίπου μέτρα ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, ἐνῷ ὁ εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν προϋπάρξας ἀρχαῖος ναός, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐκτίσθη, θὰ ὑπερεῖχε ταύτης κατὰ 6 περίπου μέτρα.

Ὁ Σβορῶνος ψέγει τὸν **Bursian**, ὅτι δῆθεν αὐτός, ἔχων τὴν τάσιν νὰ ὑποβιβάσῃ τὴν σπουδαιότητα αὐτονόμων Κρητικῶν πόλεων, παριστάνει τὴν Τάρραν ὡς πολιτικῶς ἀσήμαντον. Διὰ νὰ ἀντικρούσῃ δὲ τὸν Γερμανὸν γεωγράφον, ἀναφέρει ἐκεῖνα τὰ χωρία Ἑλλήνων συγγραφέων, τὰ ὁποῖα παρέθεσα ἀνωτέρω. Αὐτὰ ὅμως λέγουν, ὅτι εἰς τὴν Τάρραν ἐλατρεύετο ὁ Ἀπόλλων, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπέρασεν ὡραίαν νύκτα μὲ τὴν νύμφην Ἀκακαλλίδα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἱερέως Καρμάνορος, ὅτι εἰς τὴν Τάρραν τὰ κυπαρίσσια γίνονται ὄχι μόνον ἀπὸ σπόρον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ καταβολάδες καὶ ὅτι κουρεύονται κιόλας, καὶ τέλος ὅτι ἡ Τάρρα ἀπέχει 60 στάδια ἀπὸ τὸν Φοινικα ἀνατολικῶς καὶ ἄλλα τόσα ἀπὸ τὴν Ποικιλασὸν δυτικῶς. Σᾶς ἐρωτῶ· ἀποδεικνύουν αὐτὰ τὰ χωρία τὴν πολιτικὴν σπουδαιότητα τῆς πόλεως; ἢ ἀποδεικνύει αὐτὴν τὸ γεγονός, ὅτι κοντὰ εἰς ἄλλας 29 πόλεις περιελήφθη καὶ ἡ Τάρρα, ὡς κόρκορος ἐν λαχάνοις, εἰς τὴν συνθήκην συμμαχίας μὲ τὸν βασιλέα Εὐμένην; Ἀναμφιβόλως ἦτο πόλις μικρὰ καὶ ἀσήμαντος. Τὸ ἐμβαδὸν αὐτῆς, πρὶν ἀποσυρθῇ ἡ θάλασσα καὶ ἀνυψωθῇ ἡ ξηρά, ἦτο μικρότερον ἀκόμη ἀπὸ τὸ σημερινόν. Ποίαν δὲ ἐνδοχώραν εἶχε; Σήμερον ὁ ὅρμος τῆς Τάρρας ἔχει ὡς ἐνδοχώραν μίαν φάραγγα δυσβατωτάτην, φέρουσαν κατόπιν ἀνηφόρου 5 ὡρῶν εἰς τὸ ἀκατοίκητον ὀροπέδιον τοῦ Ὁμαλοῦ, ἐντὸς δὲ τῆς φάραγγος, εἰς δύο μέρη, ὅπου κάπως πλατύνεται, δύο χωριουδάκια, τὰ ὁποῖα φυτοζωοῦν. Τὰ προϊόντα αὐτῆς ἦσαν ξυλεία, ἀρνιά, δέρματα, μέλι, κερί, ὅπως καὶ τώρα. Ἠμπορεῖ ἡ Τάρρα, λόγῳ τῆς φύσεως, ἡ ὁποία τὴν περιβάλλει, ὅπως οἱ Δελφοί, νὰ εἶχε θρησκευτικὴν σπουδαιότητα, νὰ εἶχεν ἱερά, πιθανῶς καὶ ἐντὸς τῆς φάραγγος κανένα ἱερὸν ἢ μαντεῖον, διότι εἰς τοιαύτην παρὰ τῶν ἱερέων ἐκμετάλλευσιν προκαλεῖ ἡ ἀγρία φύσις καὶ τὸ μυστηριῶδες σκότος, ἀλλὰ πάντως ἦτο πόλις μικρὰ καὶ πολιτικῶς ἄσημος, ἀπομεμονωμένη εἰς τὴν στενὴν περιοχὴν μεταξὺ τοῦ αἰγιαλοῦ καὶ τῶν βουνῶν. Αὐτὸ λέγει ἡ χωρὶς ποιητικὴν φαντασίαν ἐξέτασις τῆς τοποθεσίας.

Ὁ Μπουονδελμόντι εἰς τὰ 1415–16 εὗρε τὸν λιμένα τῆς Τάρρας ἔρημον καὶ τὸν ναὸν ἀνατετραμμένον. Αὐτὸ δὲν εἶνε καθόλου παράξενον, κατόπιν τόσων αἰώνων καὶ τόσων σεισμῶν, οἱ ὁποῖοι συνεκλόνησαν τὴν Κρήτην. Ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως μέχρι τοῦ 1415 ἀναφέρονται ἀπὸ ἀρχαίους συγγραφεῖς καὶ ἀπὸ χρονογράφους τοῦ μεσαιῶνος ἐννέα (9) μεγάλοι σεισμοί, καὶ ὁ Θεὸς ἠξεύρει, πόσοι ἄλλοι θὰ συνέβησαν, διὰ τοὺς ὁποίους δὲν ὑπάρχουν μαρτυρίαι. Ἀπὸ ἕνα ἐξ αὐτῶν ἠμπορεῖ νὰ κατεστράφῃ ἡ μικρὰ πόλις καὶ νὰ κατεκρημνίσθη ὁ ναός. Μήπως τὴν αὐτὴν τύχην δὲν εἶχαν πλεῖστοι ἀρχαῖοι ναοί; Προσθέσατε εἰς τὰς ἐκ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως καταστροφὰς τὴν φοβερὰν μάστιγα τῆς πειρατείας καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας, προσθέσατε τὰς ἐπιδρομάς, πυροπλήσεις, αἰχμαλωσίας, λεηλασίας καὶ σφαγὰς τῶν ἀγρίων Σαρακηνῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τοῦ 823 μέχρι τοῦ 961 ἐδέσποζον τῆς Κρήτης, καὶ θὰ ὁμολογήσετε, ὅτι ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον θὰ ἦτο παράξενον, ἂν δηλαδὴ δὲν ἦτο ἐρημωμένος ὁ φύσει ἀπομεμονωμένος αὐτὸς μικρὸς λιμήν.

Ἄλλο τί με παραξενεύει καὶ με στενοχωρεῖ, τὸ ὅτι δὲν ἠμπόρεσα εἰς τόσους χρονογράφους, τοὺς ὁποίους ἀνεδίφησα εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην, νὰ εὕρω οὐδεμίαν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα· Πῶς συνέβη καὶ ἔλαβεν ὁ λιμὴν τῆς Τάρρας τὴν ὀνομασίαν »Ἁγία Ρουμέλη;» Διατί νὰ μὴ ἀναφέρῃ κανὲν βιβλίον, κανὲν χρονικόν, καμμία τέλος πάντων πηγὴ τὸ κοσμοϊστορικὸν γεγονὸς τῆς μετονομασίας τῆς Τάρρας εἰς Ἁγίαν Ρουμέλην, διὰ νὰ ἡσυχάσω καὶ ἐγὼ καὶ νὰ μὴ ἀναγκασθῶ νὰ πλάσω ὑποθέσεις καὶ νὰ σᾶς ὑποβάλω ὑποθέσεις; Διατί νὰ μὴ λέγῃ ἔξαφνα ὁ Συναξαριστής, ὅτι ὑπῆρχε Ταρραία κόρη, ἡ ὁποία κατὰ τὸν 2ον ἢ 3ον μ. Χ. αἰῶνα ἐμαρτύρησεν ὑπὲρ τῆς πρὸς Χριστὸν πίστεως καὶ ἔγινεν Ἁγία Ρουμέλη;

Ἀκολουθεῖ)

ΝΕΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΤΟ ΚΑΣΚΕΤΟ*

Πρὶν περάσῃ καλὰ-καλὰ μισὴ ὥρα, ἡ ὑπηρέτρια μπῆκε στὸ δωμάτιο τῆς Πόπης, νὰ τὴν εἰδοποιήσῃ, ὅτι τὸ γεῦμα εἶχε ἑτοιμασθῆ.

Ἡ Πόπη γυρμένη στὸ κρεββάτι της, ἐρώτησε·

—Ἦρθε ὁ κύριος;

—Μάλιστα, κυρία. Εἶνε στὸ τραπέζι... τὴν πληροφόρησε ἡ ὑπηρέτρια.

—Πὲς στὸν κύριο, εἶπε ἡ Πόπη, ὅτι δὲ θὰ μπορέσω νὰρθῶ στὸ τραπέζι. Εἶμαι κακοδιάθετη.

Ἡ Πόπη ἀπ' τὴ στιγμὴ, ποὺ εἶδε τὸ κασκέτο τοῦ Δημάδη κρεμασμένο στὸν τοῖχο—ἡ ἐξήγησις ποὺ τῆς εἶχε δώσει ἡ ὑπηρέτρια δὲν τὴν εἶχε ἀποπλανήσει καθόλου—εἶχε καταλάβει πιὰ, ὅτι ὁ ἄνδρας της ἤξερε πολὺ περισσότερα γιὰ τὴν περιπέτεια τῆς περασμένης νύχτας, ἀπὸ ὅ,τι εἶχε δείξῃ ἡ πρωϊνὴ διαγωγή του. Καὶ ἐξήγησε τώρα τὸν πονοκέφαλό του καὶ τὴ στάσι του ἀπέναντί της. Καὶ ἔβλεπε τώρα ὅτι ἡ λύσις τοῦ δράματος, ποὺ ἀργὰ ἢ γρήγορα τὴν ἐπερίμενε, δὲν μποροῦσε πιὰ ν' ἀργήσῃ. Ἤτανε ζήτημα ὡρῶν, στιγμῶν ἴσως. Δὲν μποροῦσε ὅμως νὰ ἐξηγήσῃ τὴ σημασία τοῦ κασκέτου ἀπάνω στὸν τοῖχο. Ἡ μόνη ἐξήγησις, ποὺ μπόρεσε νὰ δώσῃ στὸ ἀνεξήγητο αὐτὸ πρᾶμα, ἦτον ὅτι ὁ Πέτρος εἶχε κρεμάσει ἐκεῖ τὸ κασκέτο, γιὰ νὰ λάβῃ ἀφορμὴ στὸ τραπέζι νὰ τῆς μιλήσῃ γιὰ τὴν ἱστορία τῆς νύχτας—ἴσως νὰ εἶχε ἰδῆ καὶ τὸ Δημάδη νὰ φεύγῃ σὰ κλέφτης μέσα στὸν κῆπο—καὶ νὰ τὴν προσβάλῃ, νὰ τὴν ἐξευτελίσῃ δημοσίᾳ, μπροστὰ στὴ μητέρα της καὶ τὴν ὑπηρέτρια. Μήπως δὲν ἦτον ἱκανὸς νὰ τὸ κάνῃ; Αὐτὸ τῆς φάνηκε ποταπὸ καὶ ἄτιμο ἀπὸ μέρος του. Μήπως δὲν μποροῦσενὰ τῆς μιλήσῃ ἐλεύθερα ἀπὸ τὸ πρωΐ, χωρὶς τὴν ὑποκρισία τοῦ πονοκεφάλου, νὰ τὴ διώξῃ ἀπὸ τὸ σπίτι, νὰ τὴ σκοτώσῃ ἐπὶ τέλους, ὅπως θάκανε κάθε ἄντρας; Γιατί αὐτὴ ἡ θεατρικότης τοῦ κασκέτου; Καὶ πῶς μποροῦσε νὰ συμβιβασθῆ μὲ ἕνα γενναῖο καὶ ἀντρίκιο αἴσθημα; Ὁ Ὀθέλος ἐπὶ τέλους, πνίγονταις ἄδικα τὴ Δεσδαιμόνα, δὲν τῆς κρέμασε τὸ μαντῆλι της ἀπάνω ἀπὸ τὸ κρεββάτι της γιὰ νὰ βρῇ ἀφορμὴ νὰ τὴν πνίξῃ. Καὶ οὔτε σύναξε ὅλον τὸν κόσμο γύρω του γιὰ νὰ θεατρίσῃ τὴν ἐκδίκησί του. Τὴν ἔπνιξε μυστικὰ ἀπάνω στὸ κρεββάτι ποὺ εἶδε τοὺς φλογερούς του ἔρωτες, μὲ τὴν ἴδια ἐρωτικὴ εὐλάβεια, ποὺ θὰ τῆς ἔδινε ἕνα φιλὶ στὸ στόμα. Καὶ ἦταν ἐκεῖνος ἕνας Ἀράπης, ἕνας βάρβαρος, ἕνα θηρίο. Κι'αὐτὸς ἦτανε ἕνας λευκὸς, ἕνας πολιτισμένος!

Οἱ γρήγοροι αὐτοὶ, θλιβεροὶ στοχασμοὶ, ποὺ πέρασαν ἀπὸ τὸ μυαλό της, τὴν ἔκαναν νὰ αἰσθανθῆ μιὰ βαθειὰ ἀηδία καὶ περιφρόνησι γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποὺ εἶχε προδώσει καὶ ποὺ ἔνοιωθε τώρα πῶς ἦτον ἄξιος νὰ λάβῃ μιὰ τέτοια τύχη. Καὶ ἀρνήθηκε νὰ ὑπακούσῃ στὴν ἀνάξια πρόσκλησί του. Ἐπὶ τέλους, ἂν ἤθελε, μποροῦσε νὰρθῆ ἐκεῖ στὴν κάμαρή της καὶ νὰ δώσῃ, μὲ κάποια ἀξιοπρέπεια, τὴ λύσι ποὺ θὰ προτιμοῦσε. Αὐτὸ δὲν τὴν τρόμαζε καθόλου. Τὴν ἀηδίαζε ὁ τρόπος, ποὺ εἶχε ἀποφασίσει νὰ μεταχειρισθῆ ἀπέναντί της ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς, μὲ τὸν ὁποῖον ἔνοιωθε πιὰ ὅτι κάθε δεσμὸς ἦτον κομμένος.

Σὲ λίγο ξαναῆρθε ἡ ὑπηρέτρια.

—Ὁ κύριος σᾶς παρακαλεῖ νὰρθῆτε στὸ τραπέζι.

—Δὲν τοῦ εἶπες πὼς εἶμαι ἄρρωστη, πὼς δὲ θέλω νὰ φάω;

—Τοῦ τὸ εἶπα, κυρία, ἀλλὰ σᾶς παρακαλεῖ, κι'ἂν δὲ ᾖσθε νὰρθῆτε νὰ τοῦ κρατήσετε συντροφιά. Ἐκτὸς ἂν εἴσαστε πολὺ ἄρρωστη.

Ἡ τελευταία αὐτὴ φράσις, ποὺ ἔδειχνε, ὅτι ὁ Πέτρος δὲν ἐπέμενε καὶ ἀπολύτως στὴν πρόσκλησί του—μιὰ εὐγένεια ἐπὶ τέλους ἀπὸ μέρος του—τὴ μαλάκωσε.

—Καλά! εἶπε στὴν ὑπηρέτρια. Πές πὼς ἔρχομαι.

(Ἀκολουθεῖ)

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

(*) Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους.

ΜΙΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΛΑΝΗ

Πρὸ τριάντα καὶ πλέον χρόνων ἐφοιτοῦσα εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς Κερκύρας. Κάθε πρωΐ οἱ μαθηταὶ ἐμαζευόμεθα εἰς τὴν πλατεῖα, ὅπου εἶνε καὶ τὸ γυμνάσιο –ἡ περίφημος Ἰόνειος Ἀκαδημία– καὶ ἐπεριμέναμε νὰ χτυπήσῃ τὸ κουδοῦνι νὰ πᾶμε στὸ μάθημα.

Ἐνῷ, λοιπὸν, ἐπεριμέναμε, ἐβλέπαμε κάθε πρωΐ καὶ τὴν ἴδια ὥρα ἕνα γεροντάκι καλοντυμένο, νὰ κάνῃ τὸν περίπατό του κάτω ἀπὸ τὰ μεγάλα δένδρα τοῦ μποσκέτου. Κανεὶς δὲν τὸν ἐγνώριζε. Ἕνα πρωΐ ὅμως, εἰς ἕνα μπάγκο, ἐκεῖ ποὺ συνήθως ἐμαζευόμεθα, ἐκάθητο ἕνα ἄλλο γεροντάκι. Καὶ ὅταν ἐπέρασε ὁ ἄλλος, κάνοντας τὸ συνειθισμένο περίπατό του, τὸν εἴδαμε νὰ κουνάῃ τὸ κεφάλι του μὲ ἕνα ὕφος σὰν νὰ τὸν ἐλυπόταν.

—Τὸν γνωρίζεις, μπάρμπα; τοῦ εἶπα ἀμέσως ἐγώ.

—Πῶς δὲν τὸν γνωρίζω.

Καὶ μᾶς εἶπε ἕνα ἀπὸ τὰ ἀριστοκρατικώτερα ὀνόματα τῆς Κερκύρας.

—Αὐτὸς, λοιπὸν, ποὺ λέτε, ἐπὶ Ἀγγλίας, θὰ κοντεύουν ἀπὸ τότε πενῆντα χρόνια, γιατί αὐτὸς ποὺ βλέπετε πρέπει νὰ εἶνε ἐνενῆντα χρόνων, ἦτο δικαστής. Ἀκοῦστε, λοιπὸν, τί τοῦ ἐστάθηκε.

Μιὰ φορὰ, στὸ δρόμο ποὺ ἔρχεται ἀπὸ τοὺς Ἅγιους Δέκα, βρέθηκε τὸ πρωΐ, μέσα στὴ μέση τοῦ δρόμου σκοτωμένος ἕνας γέρος χωριάτης. Τὸν εἶχαν βαρέσει μὲ ἕνα ξύλο στὸ κεφάλι καὶ ἔμεινε στὸν τόπο. Ἦταν μιὰ νύχτα σκοτεινὴ καὶ βροχερή. Τὸν βρῆκαν μέσα στὴ λάσπη. Εἶχε κινήσει νύχτα ἀπὸ τὸ χωριό του γιὰ νὰ ξημερωθῆ στὴ χώρα, μὲ τὸ κάρρο του φορτωμένο μὲ ἀσκιὰ μούστους. Καὶ τὸ πρωΐ τὸ ἄλογό του ἔφτασε στὴ χώρα ὅπως ἦτον φορτωμένο μονάχο του.

Ἀμέσως ἡ ἀστυνομία ἔκαμε ἀνακρίσεις. Εἰς τὸ χωριὸ ἔμαθε ὅτι ὁ γέρος ἐμάλωσε μὲ τὸ γυιό του καὶ σχεδὸν ἦρθαν στὰ χέρια. Καὶ ὁ γυιός του, μὲ τὸ κάρρο του κ' αὐτὸς, φορτωμένο μούστους, ἔφυγε πιὸ μπροστὰ γιὰ τὴ χώρα. Ἔπειτα, ἐκεῖ ποὺ ἔγινε ὁ φόνος, εὑρῆκαν σὲ πέντε ὀργυιὲς ἀπόστασι ἕνα τσαρουχι. Καὶ παρέκει, σὲ ἄλλες εἴκοσι ὀργυιὲς, κολλημένο, σὰν τὸ πρῶτο τσαρουχι, στὴ λάσπη, τὸ ταῖρί του. Ἔπιασαν νὰ ἐξετάσουν τὸ γυιὸ τοῦ χωρικοῦ.

—Τὰ ξέρεις αὐτὰ τὰ τσαρούχια;

—Δικά μου εἶνε.

—Πῶς βρεθήκανε στὸ δρόμο, κοντὰ ἐκεῖ ποὺ βρέθηκε σκοτωμένος ὁ πατέρας σου;

—Ἐρχόμουνα στὴ χώρα νὰ πουλήσω τοὺς μούστους μου. Τὰ τσαρούχια μου ἦσαν παληὰ πολὺ καὶ τρύπια. Στὸ δρόμι ἐκόλλησε στὴ λάσπη καὶ βγῆκε ἀπὸ τὸ πόδι μου. Στὸ σκοτάδι, ἔβρεχε, τί νὰ ἔψαχνα νὰ τὸ εὕρω. Μιὰ φορὰ ποὺ στὴ χώρα θὰ τὰ πέταγα καὶ τὰ δυὸ ν' ἀγοράσω καινούργια. Τἄφησα. Παρέκει ἐκόλλησε στὴ λάσπη καὶ τὸ ἄλλο....

Αὐτὸ ἐφάνηκε στὴν ἀνάκρισι σωστὸ παραμυθί. Καὶ ἀπὸ ὅσα ἐκαταθέσανε οἱ μάρτυρες στὸ χωριὸ, γιὰ τὸν καυγᾶ ποὺ ἔγινε καὶ τὶς φοβέρες ποὺ ἔκαμε στὸν πατέρα του καὶ τὸ χαρακτῆρα ποὺ ἔχε, ποὺ ὅλο τὸ χωριὸ τὸν θεωροῦσε ἱκανὸ νὰ κάμῃ καὶ κακούργημα στὸ θυμό του, ἐσχημάτισε ἡ δικαιοσύνη τὴν πεποίθησι, ὅτι αὐτὸς εἶχε σκοτώσει τὸν πατέρα του. Καὶ πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου, ποὺ τὸν ἐδίκασε, ἦτον αὐτὸς ὁ γεροντᾶκος, ποὺ περπατάει ἐκεῖ κάτω στὸ μποσκέτο. Καὶ τὸν κατεδίκασε εἰς θάνατο. Καὶ –νὰ μὴν τὰ πολυλογοῦμε– ἡ ποινὴ ἐκτελέσθη καὶ ὁ κακοῦργος κρεμάσθηκε πίσω ἀπὸ τὸ Νέο Φρούριο.

Δὲν ἐπέρασε ἕνας χρόνος ποῦ, ἕνα πρωΐ, παρουσιάζεται στὸν πρόεδρο τοῦ δικαστηρίου, αὐτὸν ἐκεῖ, ἕνας χωρικὸς παπᾶς. Καὶ τοῦ λέει·

—Προχτὲς ἐπέθανε στὸ χωριό μας, ἀπὸ μαρασμὸ, ὁ τάδες –δὲ θυμοῦμαι τὰ ὀνόματα– χωριάτης. Αὐτὸς, λοιπὸν, πρὶν πεθάνῃ μὲ ἐγύρεψε, νὰ μοῦ ξεμολογηθῆ ἕνα μεγάλο βάρος ποὺ εἶχε στὴν ψυχή του. Μοῦ εἶπε, λοιπὸν, ὅτι ὁ χωριανός μας ποὺ κρεμάσθηκε δὲν εἶχε σκοτώσει τὸν πατέρα του. Ἐκείνη τὴ βραδυὰ ποὺ σκοτώθηκε ὁ γέρος, αὐτὸς ὁ ἴδιος μὲ τὸ κάρρο του ἐπήγαινε μαζὺ μὲ τὸ γέρο. Ἐκεῖ, λοιπὸν, ποὺ πήγαιναν, ἔξαφνα λύνεται τὸ σκοινὶ ποὺ εἶχε δεμένα τὰ ἀσκιὰ ὁ σκοτωμένος, καὶ πέφτουν ὅλα τὰ ἀσκιὰ μὲ ἕνα χοντρὸ ξύλο, ποὺ τὰ ὑποστήριζε, στὸ κεφάλι του. Τρέχει, ἐτοῦτος, κοντά του, τὸν ἀνασηκώνει ἀπὸ κάτω, ποὺ εἶχε πέσει, πολεμάει νὰ τὸν συνεφέρῃ, τοῦ κάκου. Ἦτον ξερός. Τὸν ἀφίνει, λοιπὸν, σηκώνει τὰ ἀσκιὰ, τὰ δένει καὶ ἀφίνει τὸ κάρρο τοῦ γέρου νὰ τραβήξῃ μονάχο του. Καὶ φεύγει κι' αὐτὸς μὴ τὸν κατηγορήσουνε ὅτι ἐσκότωσε τὸ γέρο. Ἔτσι ἐνοχοποιήθηκε ὁ γυιός του. Ἤθελε νὰ ἔρθῃ στὸ δικαστήριο νὰ εἰπῇ τὴν ἀλήθεια. Μὰ τὸν ἔκοβε κρύος ἱδρώς. Ἔτσι ἄφησε νὰ κρεμαστῇ ὁ ἄνθρωπος. Ἀλλὰ ἀπὸ τότε κι' αὐτὸς ἔχασε τὸν ὕπνο του καὶ ἐπέθανε προχτὲς ἀπὸ αὐτὸ τὸ μαράζι.

Ὁ πρόεδρος δὲν εἶπε ποτέ. Μόνο τὴν ἴδια μέρα ἔδωκε τὴν παραίτησί του. Καὶ ἀπὸ τότε πολλὲς φορὲς, ποὺ τυχαίνω ἀπὸ δῶ, τὸν βλέπω πάντα νὰ περπατάῃ ἔτσι λυπημένος, μοναχὸς, κάτω ἀπὸ τὰ δένδρα....

ΤΙΜ. ΣΤΑΘ.

ΘΡΥΛΟΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

Μιὰ ὥμορφη λαϊκὴ παράδοσις εἶνε καὶ ἐκείνη τοῦ Πύργου τῆς Ζαγὲλ, μιᾶς μικρᾶς πόλεως τῆς Βορείου Σιλεσίας, ποὺ παραδόξως ἔχει κάποια ὁμοιότητα μ' ἐκείνη τὴν παράδοσι ποὺ οἱ Ἀδριανουπολῖτες μᾶς μεταδίδουν γιὰ τὸ τζαμὶ τοῦ Σουλτὰν Σελὴμ τῆς πόλεώς των.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴν ὥμορφη παράδοσι, ὁ Πύργος τῆς Ζαγὲλ εἶνε καὶ ἱστορικὸς, γιατί σ' αὐτὸν ὁ Μ. Ναπολέων, ἔπειτα ἀπὸ τὴν ὑποχώρησι τῆς Μόσχας, ὑπέγραψε τὴν ἀνακωχή. Τὸ δωμάτιον ποὺ ἐχρησίμευσε τότε ὡς γραφεῖον διατηρεῖται μὲ θρησκευτικὴ εὐλάβεια, ὅλα δὲ τὰ πράγματα τοῦ δωματίου εἶνε εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν ποὺ εὑρίσκοντο τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀκόμη καὶ αὐτὴ ἡ πέννα καὶ τὸ μελανοδοχεῖον. Γιὰ νὰ φθάσῃ κανεὶς στὸν Πύργο περνᾷ ἀπὸ ἕνα ρωμαντικὸ δρομάκο, παράλληλο μὲ ἕνα ποταμάκι. Σχεδὸν στὴ μέση τοῦ δρόμου εἶνε ἕνας θεώρατος πλάτανος καὶ μιὰ ἐπιγραφὴ γραμμένη σὲ ἕνα κομμάτι τσίγκο ἀσπροχρωματισμένο, θυμίζει στὸν διαβάτη πῶς κάτω ἀπ' αὐτὸν τὸν πλάτανο κάθησε ὁ Μ. Ναπολέων νὰ ξεκουρασθῇ, πηγαίνοντας στὸν Πύργο.

Ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγων λεπτῶν ἀκόμη δρόμον προβάλλει στὰ μάτια τοῦ ἐπισκέπτη ὁ Πύργος, μὲ τὸν γοτθικὸ ρυθμό του καὶ τὸ ἐπιβλητικὸ μελαψὸ χρῶμα τῶν τοίχων του, ποὺ εἶνε κτισμένος ἀπὸ γρανίτη καὶ ποῦ ὁ κισσὸς ἀφίνει ἐδῶ κι' ἐκεῖ νὰ διαφαίνεται.

Τὸ παράδοξο τοῦ Πύργου αὐτοῦ, ὅπου καὶ στηρίζεται ἡ παράδοσις, εἶνε ὅτι ἔχει ἀκριβῶς ἑκατὸ παράθυρα, ὅπως καὶ τὸ τζαμὶ τοῦ Σουλτὰν Σελὴμ τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῶν παραθύρων του εἶνε ἡ συνηθισμένη γοτθική, ποὺ καταλήγει ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴ ἡ ἐλειψοειδὴς κορνίζα μὲ στόλισμα μιὰ προτομή. Ἡ 99 προτομὲς εἶνε ὅλες τελειωμένες καὶ μόνον ἡ τελευταία μένει ἡμιτελής. Κατὰ τὴν παράδοσι, ὁ Ἀρχιτέκτων σὲ κάθε του προτομὴ προσπαθοῦσε ν' ἀναπαραστήσῃ τὸν Διάβολο, χωρὶς καὶ νὰ τὸ κατορθώνῃ. Εἶχε δοκιμάσει 99 φορὲς εἰς τὰ 99 παραάθυρα, καὶ μόνον ἡ προτομὴ τοῦ ἑκατοστοῦ παραθύρου ἔμενε νὰ τελειώσῃ, ὅταν, ἐνῷ ἡτοιμάζετο νὰ ἀρχίσῃ τὴν ἐργασία του, παρουσιάσθηκε ἐμπρός του ὁ Διάβολος. Ἀνεβαίνει ἀμέσως ὁ ἀρχιτέκτων στὴν σκάλα καὶ ἀρχίζει νὰ ἐργάζεται ὅσο μποροῦσε γρηγορώτερα γιὰ νὰ μὴ ἐξαφανισθῇ ἀπὸ μπρός του τὸ μοντέλο. Ὁ διάβολος στεκόταν καὶ κύτταζε μὲ περιέργεια. Ὅταν ὅμως ἡ μισὴ προτομὴ ἐτελείωσε καὶ εἶδεν ὁ Διάβολος ὅτι τοῦ ἔμοιαζε καταπληκτικὰ ἐσκέφθηκε ὅτι δὲν θὰ τὸν συνέφερε νὰ γνωρίζῃ ὁ κόσμος τὴ φάτσα του καὶ μὲ μιὰ κλωτσιὰ πέταξε κάτω ἀπὸ τὴν σκάλα τὸν ἀρχιτέκονα, ὁ ὁποῖος ἔμεινεν ἄπνους καὶ ἔτσι λένε πῶς ἔμεινε ἡ προτομὴ ἀτελείωτη.

ΤΑΣΟΣ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κον Δ. Π. Πειραιᾶ. Δυστυχῶς ἀδυνατοῦμεν νὰ δημοσιεύσωμεν τὴν μελέτην σας, Ἡ «Ἐθνικὴ Ζωὴ», ὄργανον καθαρῶς λογοτεχνικὸν, παραμένει ἔξω τῶν συγχρόνων πολιτικῶν ζητημάτων καὶ ἀντεγκλήσεων. Ἀπευθύνεται πρὸς τὸ Πανελλήνιον Κοινὸν, ὑπεράνω τῶν ζητημάτων τῆς ἡμέρας, καὶ ἀριθμεῖ μεταξὺ τῶν συνεργατῶν του, ὅπως θὰ ἀντελήφθητε, ἐπιλέκτους λογίους, τοὺς ὁποίους αἱ διαφοραὶ τῶν πολιτικῶν των ἀντιλήψεων, δὲν ἐμποδίζουν νὰ συνεργάζωνται ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην. Ἐὰν εἰς κάποιο ἄρθρον συνεργάτου μας παρεισέφρυσεν, ἀτυχῶς, κάποτε ὑπαινιγμὸς, θίγων πολιτικὰ πρόσωπα, βεβαιωθῆτε ὅτι ὁ ὑπαινιγμὸς αὐτὸς διέφυγε, κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν, τὴν προσοχὴν τῆς Διευθύνσεως, ἡ ὁποία πρώτη ἐλυπήθη, διὰ τὴν τυχαίαν καὶ ἀνεπιθύμητον παραβίασιν τοῦ προγράμματος τοῦ περιοδικοῦ. Τὴν μελέτην σας ἑπομένως δύνασθε νὰ τοποθετήσετε εἰς ὁμόφρονά σας πολιτικὴν ἐφημερίδα ἢ περιοδικὸν, ἔχον εἰς τὸ πρόγραμμά του καὶ τὴν πολιτικὴν πολεμικήν.

Κους Π. Ρ., Κ., Λ., Ε., Σ., ἐνταῦθα. Ἐλήφθησαν.

ΠΕΡΙΕΡΓΟΝ, Σμύρνην. Τὸ "Κασκέτο" μὲ ἄλλα νέα διηγήματα τοῦ συγγραφέως θὰ ἐκδοθῇ καὶ εἰς τόμον ἐκ τοῦ Οἴκου «Ἀγκύρας».

ΝΥΚΤΩΝΕΙ...

HENRI ARDEL

(ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ Δίδος Ἄλεξ)

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Εἶχαν ἔλθει μέσα εἰς τὴν λόζαν μας πολλοὶ ἐκ τῶν θεατῶν καὶ μεταξὺ ἄλλων καὶ ὁ Ἰάκωβος δὲ Μεγιὰν ποὺ μὲ ἠρώτησε·

—Μπορῶ νὰ σὰς συγχαρῶ, κυρία ;

—Ὦ ! ναί, τοῦ ἀπήντησα μὲ ἐνθουσιασμόν. Συγχαρῆτέ με, γιατί εἶμαι ἐνθουσιασμένη ποὺ ἡ «Δαναΐς» θὰ παιχθῇ εἰς τὴν Ἀμερική.

—Θὰ πᾶτε καὶ σεῖς ;...

—Ἐγώ ; ὄχι δά ! Δὲν ἀνήκω εἰς τὸν θίασον...

Ἡ φωνή μου ἦτο σαρκαστική, μὰ ὁ δὲ Μεγιὰν, ὅλος ἀφωσιωμένος εἰς τὴν σκέψι του, οὐδὲ κὰν τὴν παρετήρησε καὶ ἠρώτησε·

—Καὶ θὰ μείνετε μόνη ;

—Ναί... ἀρκετοὺς μῆνας... Τόσο φοβερὸ σᾶς φαίνεται αὐτό ; Ἔχω δὰ ἀρκετὴ πεῖρα τῆς ζωῆς, ὥστε νὰ μπορῶ νὰ ζήσω μόνη...

—Τότε, ἀγαπητὴ κυρία, δὲν ἔχω παρὰ νὰ σᾶς συγχαρῶ.

Ὁ κῶδων ἐσήμανε τὴν ἔναρξιν τῆς δευτέρας πράξεως καὶ ὁ δὲ Μεγιὰν ἔσπευδε νὰ μᾶς ἀποχαιρετήσῃ καὶ νὰ φύγῃ, ἐνῷ ἐγὼ μόλις ἐτολμοῦσα νὰ ὁμολογήσω εἰς τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτόν μου ὅτι ἡ συμπάθεια τοῦ νέου αὐτοῦ εἶχεν ἀρχίσει νὰ μὴ μοῦ εἶνε τελείως ἀδιάφορος.

8 Ἰουνίου.

Γεῦμα εἰς τῆς Μαρινέττας. Ὁ φίλος μου ἦτο σοβαρὸς καὶ ψυχρός, μὰ τὸν προλαμβάνω μὲ ἕνα χαμόγελο καὶ τοῦ λέγω γελαστή·

—Καλησπέρα σας, κύριε δὲ Μεγιάν ! ὤ ! μὴν ἔχετε τέτοιο ὕφος καὶ μὲ παγώνετε, γιατί ἔχω τέτοιο καλὸ κέφι ἀπόψε !

—Μὰ δὲν ἔχω κανένα ὕφος· μόνον ἔρχομαι μὲ κάποιαν σχετικὴν προφύλαξιν...

—Διερωτώμενος βέβαια πῶς θὰ σᾶς δεχθῶ...

Ἀκριβῶς !

Γελοῦμε καὶ οἱ δύο καὶ ὑπογράφομε τὴν εἰρήνη μέχρι νεωτέρας διαταγῆς. Μιλοῦμε ὥμορφα ὅλο τὸ ὑπόλοιπο τῆς βραδειᾶς καὶ παρασυρόμεθα τόσο, ποὺ, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβωμε, μιλοῦμε γιὰ τὴν πρώτη μας νεότητα, γιὰ τὰ παιδικά μας χρόνια καὶ ὁ Ἰάκωβος μοῦ μιλεῖ γιὰ τὴν μητέρα του, τὴν ὁποίαν λατρεύει.

—Ὦ ! εἶσθε τόσο εὐτυχής, τοῦ λέγω μὲ εἰλικρίνειαν, ποὺ ἀγαπᾶτε τόσον ἕνα πλάσμα ἀντάξιον τῆς λατρείας σας !

Τὰ σταχτιὰ μάτια τοῦ φίλου μου φωτίζονται ἀπὸ ἕνα ἀλλόκοτο φῶς καὶ ψιθυρίζει μὲ τρυφερότητα·

—Τὴν καϋμένη τὴ μητέρα, πραγματικῶς τὴν λατρεύω !

—Καὶ ὅμως μπορεῖτε καὶ ζῆτε μακρυά της !

—Μὰ κι' ἀπὸ μακρυὰ μένομε πάντα ἡνωμένοι. Καταλαβαίνει τόσο πολὺ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ! Ὅταν ἐπιστρέφω στὴ Γαλλία, ξεύρω πάντα πὼς θὰ μείνω μαζύ της καὶ πὼς θὰ μὲ μεταχειρίζεται σὰν παιδί ! Τὸ κακὸ εἶνε ποὺ ἐφέτος τὴν χάνω, γιατί πηγαίνει εἰς τὸ Μπιαρὶτς σὲ λίγες ἡμέρες.

—Δὲν πηγαίνετε μαζύ της ;

—Ὄχι, θὰ ἔχῃ ἐκεῖ τὰ ἄλλα της παιδιὰ τὰ ὑπανδρευμένα, μαζεύονται ὁλόκληρες οἰκογένειες· ἴσως πάω ἀργότερα. Ἄλλως τε ἡ μητέρα μου σὰν ἔξυπνη γυναίκα ποὺ εἶνε, δὲν μὲ παρεξηγεῖ, γιατί καταλαβαίνει ὅτι ὕστερα ἀπὸ τόσων ἐτῶν ζωὴ εἰς τὴν Ἀνατολὴ μοῦ χρειάζεται λίγο Παρίσι.

—Μά, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, μοῦ τὴν εἴχατε εἰπῆ παλαιῶν ἰδεῶν.

—Παλαιῶν ἰδεῶν εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν ἑαυτόν της, ναί, ἀλλὰ εἰς τοὺς ἄλλους παρέχει πᾶσαν ἀνεξαρτησίαν.

—Ἡ μητέρα σας εἶνε μία σπανία γυναίκα !...

—Ναί, ὅσο γι' αὐτὸ τὸ καυχῶμαι.

—Θὰ ἤθελα τόσο πολὺ νὰ τὴν ἐγνώριζα.

—Κι' ἐγὼ θὰ τὸ ἤθελα ! Θὰ σᾶς ἔκανε τόσο πολὺ καλό !

Τί ἀδέξια φράσις ! ποὺ μὲ κάμνει ἀμέσως νὰ πάρω τὴν σκληρὴ εωϊρνική μου ἔκφρασι.

—Σᾶς δίνω τὴν ἐντύπωσιν ἀνθρώπου ποὺ ἔχει ἀνάγκην προστασίας ;

—Μία μητέρα ποὺ χαϊδεύει μὲ τρυφερότητα, εἶνε πάντα εὐπρόσδεκτη !

Τὰ μάτια μας συναντῶνται... Πόσα δὲν κρύπτονται μέσα τους ποὺ δὲν τολμοῦμε νὰ τὰ προφέρωμε ! Παρομοιάζω τὸν ἑαυτόν μου μὲ τὸν πτωχὸν διαβάτην ποὺ προσκολλᾶται εἰς γενναῖον ἐλεήμονα, ἕτοιμον νὰ προσφέρῃ ἀφειδῶς.

Σιωποῦμεν καὶ οἱ δύο καὶ σπεύδομε νὰ λάβωμεν μέρος εἰς γενικὰς ὁμιλίας.

12 Ἰουνίου.

Ὁ Ροβέρτος ἀναχωρεῖ μετὰ δέκα ἡμέρας. Εἶνε νευρικός, ἀπησχολημένος, βιαστικὸς διαρκῶς, ἀλλὰ δεχόμεθα καθημερινῶς προσκλήσεις δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Παίζω θαυμάσια τὸν ρόλον μου, τὸν ρόλον τῆς συζύγου ποὺ δείχνει ἐνθουσιασμόν, διότι ὁ σύζυγός της φεύγει διὰ νὰ ἀποκτήσῃ νέας δάφνας, ἐνῷ οἱ διάφοροι καλοθελητὰι σχολιάζουν τὸ κάθε τί μὲ κακίαν παραδειγματικήν. Ἀκόμη καὶ ὁ πατέρας μου ἐξανίσταται διὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ροβέρτου, μὰ τὸν καθησυχάζω μὲ τὴν συνήθη πειστικὴν διπλωματίαν μου. Κατὰ βάθος δὲν πείθεται, νομίζω, μὰ μὲ ἀγαπᾷ τόσον πολύ, ὥστε ὑποχωρεῖ εὐκόλα καὶ ἀρκεῖται μόνον εἰς τὸ νὰ μοῦ ἀπευθύνῃ τὴν ἁπλῆ αὐτὴ ἐρώτησι·

—Γιατί δὲν πηγαίνεις κι' ἐσὺ μαζύ του ;

—Ὕψιστε Θεέ ! νὰ πάω στὴν Ἀμερική ! Θὰ ἦτο τρέλλα !

—Ὄχι μεγαλείτερη ἀπὸ τοῦ νὰ μένῃ μία νέα γυναίκα μόνη της.

—Εἶνε τόσο εὐχάριστη κάποτε ἡ μοναξιά, μπαμπᾶ !

Μοῦ χαϊδεύει τὰ μαλλιὰ καὶ μὲ φιλεῖ τρυφερά.

—Ναί, μικροῦλά μου, ξεύρω πὼς σ' ἀρέσει πολὺ νὰ μένῃς μόνη καὶ τὸ ἐπιζητεῖς, μὰ εἶνε πάντα πιὸ εὐχάριστο νὰ ἔχῃ κανεὶς ἕνα σύντροφο στὴ ζωή... Ὦ ! ἂν μποροῦσα ν' ἀκουμπήσω εἰς τὸν ὦμό του καὶ νὰ κλαύσω, ὅπως ὅταν ἤμουνα μικρὸ παιδί ! μὰ ἀντὶς γι' αὐτό, ἐχαμογέλασα μὲ πικρὴ εἰρωνεία καὶ εἶπα κοροϊδευτικά·

—Ὄχι, μπαμπᾶ, εἶχα πάρει κάποιον σύντροφο, μὰ τόσο λίγη ἀνακούφισι βρῆκα κοντά του, ὥστε προτιμῶ τὴ μοναξιά.

Ὁ πατέρας μου ποὺ εἶχε παρακολουθήσει ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς ὅλας μου τὰς ἀπογοητεύσεις, δὲν λέγει τίποτε· μόνον μὲ σφίγγει εἰς τὴν ἀγκάλην του καὶ ἀκουμπᾷ τὰ χείλη του εἰς τὸ μέτωπόν μου.

23 Ἰουνίου.

Ὁ Ροβέρτος ἔφυγε. Καὶ γιὰ τὰ μάτια τοῦ κόσμου τὸν ἐσυνώδευσα εἰς τὸν σταθμόν, ὅπου εὐτυχῶς ἦτο περιτριγυρισμένος ἀπὸ δημοσιογράφους καὶ μερικοὺς περιέργους ποὺ εἶχαν ἔλθει νὰ παρασταθοῦν εἰς τὸ θέαμα τοῦ ἀποχωρισμοῦ μας.

Ὦ ! τρισευλογημένο ταξείδι ποὺ μὲ τόση καλωσύνη ἦλθες νὰ σπάσῃς τὴν ἀφόρητη ἐκείνη κατάστασι !

(Ἀκολουθεῖ)

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΑΓΚΥΡΑΣ,,

ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Ν. Σεγκὺρ (Ν. Ἐπισκοποπούλου)

Μετάφρ. ΠΕΤΡΟΥ ΠΙΚΡΟΥ

«Τὸ Νησὶ τῆς Ἀγάπης» εἶνε μία ζωντανὴ περιγραφὴ μιᾶς φυσικῆς ζωῆς, μὲ ὑγιεῖς ἀπολαύσεις, ἡδονὰς καὶ διασκεδάσεις, εἶνε ἕνα τσουχτερο κατηγορητήριον ἐναντίον τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἔχει ἐκφυλίσει ἡ ὑπερκόπωσις καὶ ἡ νευρασθένεια, ἡ πρώτη μὲ τὴν μορφὴν τῆς ἐπιστήμης καὶ ἡ δεύτερη μὲ τὴν μορφὴν τοῦ ἔρωτος.

Δεμένον τιμᾶται Δρ. 4.05

ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΚΡΙΝΟ

Ἀνατὸλ Φρὰνς

Μετάφρασις ΒΕΛ

Νὰ περιγράψῃ σ' ἕνα μυθιστόρημα τὸν σαρκικὸ ἔρωτα, μ' ὅλο τὸ φοβερὸ ἐγωισμὸ καὶ τὴν ἀτομιστικὴ σκληρότητα ποὺ κλείει μέσα του ἕνα τέτοιο πάθος, νὰ δείξῃ πόσον ἡ ψυχὲς μένουν μακρυὰ ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη σὲ ὡρισμένες ὧρες τῆς ζωῆς, αὐτὸς ἦταν ὁ σκοπὸς τοῦ συγγραφέως καὶ τέτοια εἶνε ἡ βαθειὰ σημασία τοῦ Κόκκινου Κρίνου, συμβολικὸ λουλοῦδι τοῦ ἀχόρταγου πάθους καὶ ἔμβλημα μιᾶς πολιτείας—ποὺ ἐξελίσσονται οἱ ἔρωτες τοῦ Ἰακώβου καὶ τῆς Τερέζας—τῆς Φλωρεντίας ποὺ μὲ ὡραῖα χρώματα καὶ περισσὴ χάρι περιγράφει ὁ Ἀν. Φράνς.

Συνομιλίες χαριτωμένες, λεπτὴ μέσα στὴν πίκρα της εἰρωνεία, ζωγραφιὲς ποὺ τὴς βλέπεις καὶ ποὺ ἡ φωτερές τους σκιὲς μιλοῦν στὴν ψυχή, σὰν τὰ Φλωρεντινὰ ἐκεῖνα σούρουπα, κι' ὕστερα μιὰ παιχνιδιάρα φαντασία ποὺ θαρρεῖς κι' ἔρχεται νὰ ξεκουράσῃ τὰ τεντωμένα νεῦρα τοῦ αἰσθαντικοῦ ἀναγνώστη, κι' ὑστερα σιλουέτες καὶ μονοκονδυλιές, πορτραῖτα ζωντανά, πρωτότυπα ποὺ δίνουν τὴν τέλεια εἰκόνα τοῦ τύπου ποὺ θέλει νὰ χαράξῃ ὁ δαιμόνιος συγγραφεὺς τοῦ «Πάνου σὲ μιὰ ἄσπρη πέτρα».

Δεμένον δρ. 7.50

ΗΑΛΛΗ

Π. Ρεϊγμπὲργ

Μετάφρ. Δίδος ΔΩΡΑΣ

Ἄλλοῦ ζητεῖ κανεὶς τὸν ἔρωτα στὴν ζωὴ καὶ ἀλλοῦ τὸν βρίσκει. Ἄλλη εἶνε ἡ γυναίκα ποὺ ἐρωτεύεται ὁ νέος καὶ ποὺ μὲ τὴ φαντασία του πλάθει χίλια ὄνειρα γλυκὰ κι' εὐτυχισμένα, καὶ ἐν τούτοις ἄλλη εἶνε ἡ γυναίκα ποὺ τὸν νοιώθει, ποὺ τὸν αἰσθάνεται, ποὺ τὸν ἀγαπᾷ καὶ ποὺ μέσα στὸν ἀπέραντο ἔρωτά της, βρίσκει τὴν δύναμι νὰ ὑπομένῃ ὡς τὴν ὥρα ποὺ θυσιάζει καὶ τὴν ἀγάπη της ἀκόμη γιὰ τὴν ἀγάπη τῆς ἀδελφῆς της....

Δεμένον Δραχ. 6.90

Η ΗΓΟΥΜΕΝΗ ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΟ

Ἔρρ. Μπεὺλ (Σταντὰλ)

Μετάφρ. ΚΛ. ΠΑΡΑΣΧΟΥ

Ἡ «Ἡγουμένη τοῦ Κάστρο» εἶνε ἕν ἰταλικὸν χρονικὸν τῶν χρόνων τῆς Ἀναγεννήσεως, τὸ ὁποῖον διεσκεύασεν ὁ Σταντὰλ καὶ περιέλαβεν εἰς τὸ ἔργον του, τὸ τιτλοφορούμενον «Ἰταλικὰ Χρονικά». Πρόκειται περὶ ἑνὸς νέου Ἰταλοῦ, υἱοῦ λῃστοῦ, ὁ ὁποῖος ἐρᾶται ἐμμανῶς μιᾶς εὐγενοῦς Ἰταλίδος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τὴν ὁποίαν οἱ γονεῖς της ἐγκλείουν εἰς μοναστήριον πρὸς κατάπνιξιν τοῦ ἔρωτός της. Μὲ μοναδικὴν ζωηρότητα ἀπεικονίζει ὁ μέγας συγγραφεὺς εἰς τὸ διήγημα τοῦτο τὰ ἤθη, τὰ ἔθιμα καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς Ἀναγεννήσεως, τῶν ὁποίων ἐθαύμαζε τὸν ἰσχυρὸν χαρακτῆρα καὶ τὰ ἀκόμη ἰσχυρότερα πάθη.

Δεμένον τιμ. Δρ. 6.50

Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΟΧΛΩΝ

Γουσταύου Λεμπὸν

Μετάφρ. ΙΣΙΔ. ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ

Κάθε ἄνθρωπος ποὺ ἔρχεται σὲ συνάφεια μὲ τὴς ἀνθρώπινες μάζες, μάζες ποὺ πρὸ παντὸς ἀποτελοῦνται ἀπὸ λογῆς-λογῆς ἀνθρώπους, δὲν μπορῇ νὰ ἀγνοῇ τὴν περίπλοκη καὶ ἰδιότροπη ψυχολογία τοῦ ὄχλου. Τὸ ἄτομον ὅταν σμίγῃ μὲ ἄλλα ἄτομα, χάνει πειὰ τὴν ἀρχική του ψυχολογία, γίνεται ἕνα μέρος τοῦ ὅλου, ἕνα μέλος κάποιου θηρίου καὶ τὸ θηρίο αὐτὸ ἔχει δική του ἰδιαίτερη ψυχολογία. Τὸ θηρίο αὐτὸ εἶνε ὁ Ὄχλος.

Δεμένον Δραχ. 6.90

Η ΑΓΑΠΗΜΕΝΗ

Π. Ματζερουὰ

Μετάφρ. Ν. Γ. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΥ Υἱοῦ

Ὅσο παράξενο καὶ ἂν φαίνεται, ἐν τούτοις εἶνε ἀλήθεια πῶς ἡ ἀγάπη, τὸ ἀλτρουϊστικὸ αὐτὸ αἴσθημα, κρύβει στὰ βάθη του, τὸν πειὸ ἄγριο ἐγωισμὸ καὶ ἡ ἀγαπῶσα γυναίκα ποὺ γιὰ τὸν ἀγαπημένο της θυσιάζει τὸ πᾶν, ἔρχεται στιγμὴ νὰ λησμονήσῃ ὅλα καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν ἔρωτά της, ὅταν ὁ ἀχάριστος ἐραστής της δὲν ἀρκῆται στὴν αὐθόρμητη ἀγάπη της, ἀλλὰ παραφερόμενος ἀπὸ τὲς ὑποψίες ποὺ τοῦ γεννᾷ ἡ ζήλεια, τῆς ἀμφισβητεῖ τὰ πειὸ εὐγενικὰ αἰσθήματα. Εἶνε τὸ θέμα ποὺ ἐμπνέει εἰς τὸν συγγραφέα τῆς ΑΓΑΠΗΜΕΝΗΣ σεελίδες γεμᾶτες ἔρωτα, πάθος καὶ αὐταπάρνησι, τὰς ὁποίας εἰς γλαφυροτάτην καὶ πιστὴν μετάφρασιν μᾶς δίδει ὁ κ. Ν. Τσοκόπουλος, προσφέρων διὰ τῆς ΑΓΚΥΡΑΣ εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν κοινὸν ἕνα ἀπὸ τὰ ὡραιότερα μυθιστορήματα τῆς Γαλλικῆς φιλολογίας. Δεμένον Δραχ. 5.25